

Ü

ÜLIÕPILAS LEHT

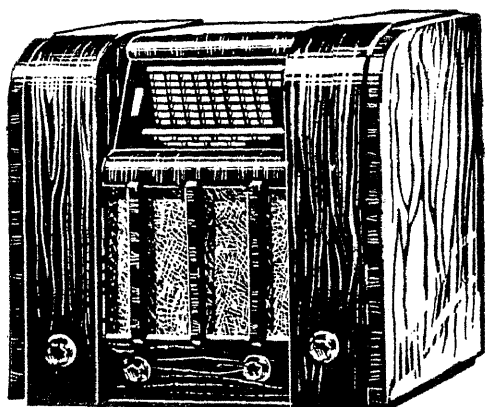

TARTU
ÜLIÕPILASSEGA KOOR
1920—1935

15

JÕULU KUUL 1935

EESTI TÖÖ, EUROOPA KVALITEET!

RET raadiotehase

ületamatud superid nende hinnaklassis

„Pioneer“ Kr. 195.—

„Kosmos“ Kr. 260.—

Mõlemad tüübid vahelduvale- või alalisvoolule.

Patareivastuvõtjad „MARET“ Kr. 130.— ja „LEMMIK“ Kr. 205.—

Valik kuulsa austria HORNYPHON tehase vastuvõtjaid

RAADIO-KOOPERATIIV

Tallinn, S. Karja 9 • Tartu, Promenaadi 5 • Pärnu, Rütli 40 • Rakvere, Vaksali 8

Väärtuslik eesti teaduslik ja ilukirjandus
Inglise ja Nõukogude Vene väljaanded
Ajalehtede ja ajakirjade tellimised
Väljalõiked Eesti ja kogu tsiviliseeritud maade lehtedest
Kirjutusmasinad, täitesulepead ja muud kirjutustarbed
Mitmesugused mälestusesemed jne.

on

õulukinkidena

nii noorele kui vanale soodsamalt müügil

Akadeemilises Kooperatiivis

Tartu, Ülikooli tänav 15.

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

15 AASTAT TAGASI TULI KOKKU 50 ÜLIÕPILAST ALMA MATERI RUUMIDESSE, ET PANNA ALUS PRAEGUSELE TARTU ÜLIÕPILASSEGAKOORILE. TÄNULIKUD OLEME NEILE, MEIE PRAEGUNE TARTU ÜLIÕPILASSEGAKOORI PERE, KES SIIS KANDSID TULIINDU HINGES JA SOOJUST SÜDAMES, SOOVIGA VÄLJENDADA OMA PAREMAID TUNDEID NING LEIDA OMA ILUSAMAID ELAMUSI LAULUS — ÜLIÕPILASKOORILAULUS.

ON MÖÖDUNUD AASTAID — MIS JUHTINUD KAASVÕITLEJAJAID KOORIST KÕRVALE — ÄRA TARTUST, VASTU TEGELIKULE ELULE; KUID IGA LAHKUJA ASEMELE ASTUB UUS JA NENDE VAHELE JÄÄB SIDE, MIS VÄLJENDUB SELLES VAIMUS, NEIS MÄLESTUSIS JA ELAMUSIS, MIDA KÕIKE SAAVUTATUD ÜHISEST LAULUST, ÜHISTEST RÕÖMUDEST JA MUREDEST.

OLGU NEED MÖÖDUNUD 15 AASTAT MEILE KINNITUSEKS MEIE ORGANISATSIOONI VÄÄRTUSEST — TEMA ASUTAJATE POOLT PÜSTITATUD SIHTIDE PÜSIVUSEST; ANDKU NEED JÕUDU JA RÕÖMU TULEVAKS TÖÖKS.

SIDUGU TULEVIK MEID TIHEDALT ÜHISEKS PEREKS KALLID VILISTLASED JA KAASVÕITLEJAD.

VILLEM TOMINGAS.

Tartu Üliõpilasgakoori esimees.

A. Karindi

Rahvusliku muusika probleeme

Praegusel ajal räägitakse ja kirjutatakse palju rahvuslikkusest ja tehakse peaaegu terves maailmas rahvusküsimustest kardinaalseid küsimusi. Kõik mis sünnib majanduse, poliitika või ka kultuurilises elus, liigub rahvusluse tähe all. Sünnib rahvaste sisemine ja väline kristalliseerumine kõikjal. Sel teel ilmub päevavalgele paljudugi kultuuri väärtusi, mis latentsel kujul püsinud aastasadu ja iga rahvas lisab üldistesse kultuurisalvedesse omalt poolt väärtusi, mis ainult oma rahvuse piirides leidnud küllaldast pinda kujunemiseks ja kristalliseerimiseks. Eriti on märgata väikerahvaste juures nende omapärase kultuuri arenemist ja õitsengut pärastsõja-aastatel, kus neil avanes võimalus iseseisvaks eluks ja võõras surve ning mõjutused oma teravuse kaotasid. Nii on ka meie kultuuriline elu just iseseisvuse-aastail sammunud hoogsat tõusuteed: on tekkinud meie oma majandus, arenenud meie oma kunst ja kirjandus, küünides enneolematute kõrgusteni ja viljeldakse meie rahva eluga seoses olevaid teaduslikke ja kultuurilisi probleeme.

Kõigi nende nähetega kooskõlas on liikunud ka muusika, abstraktseima kunsti areng, suundudes ikka enam rahvuslikkuse pinnale, otsides neist sisemisi väärtusi, mis peituvad rahva hinge sügavustes. Sellepärast on üsna huvitav jälgida rahvusliku muusika liikumist ja nende võimaluste kompleksi, mille pinnal see liikumine toimub.

Euroopa muusikas ilmuvad rahvuslikud tunnid juba möödunud aastasaja kestes, esialgu küll ainult arglikult, mõne rahvaviisi kasutamise näol üksikute heliloojate loomingus. Senine muusika, keskaja kontrapunktilis-polifoonilistest koolidest alates, kuni klassilis-romantilise koolini, sisaldab küll väga vähe puhtrahvusliku muusika tunnuseid, pigemini kaldub universaalsusse, kuigi ka siin vilksatab mõni rahva muusikast võrsunud motiiv, või ka teema (Joh. Seb. Bach'i prantsuse ja inglise süitid!). Alates aga läinud aastasaja teisest poolest algab hoogne arenemine rahvusliku muusika pinnal. Nüüdsest peale ei piirduta mitte enam üksikute rahvaviiside kasustamisega, vaid tungitakse enam rahvaviisi, kui niisuguse, sisse ja iseloomu (Edvard Grieg'i looming!), millise liikumise tulemusena hakkavad kujunema rahvuslikud koolid. Sellest ajast alates võime kõnelda Saksa, Vene, Skandinaavia jne. muusikast. Ja iga rahvuse helilooming omandab omapärase värvingu harmooniliselt ja

meloodilise liikumise poolest — puhuvad uued tuuled Sarmaatia legendikkudelt ja Norra mägedelt! Ilmuvad ka puht etnograafilise iseloomuga tööd — rahvaviiside põhjal loodud helinidid. Sellest saabus muusikasse mitmekesisust ja värskust, kuna ka rahvaviisi omapärasele meloodikale hakati otsima sobivaid harmoonilisi võtteid, millest võrsus rahvuslik stiil. Hiljem, kosmopoliitiliste voolude maksvusele pääsemisel rahvaste mõtteviisis ja ka poliitilises ja kultuurilises elus, tekib ka muusikas uusi voole, mis kalduvad äärmisse universaalsusse (ultramodernism). See aga on jäänud ikkagi üksikute heliloojate ja gruppide eriharrastuseks, et anda teed ikka tugevamatele rahvuslikkudele tungidele. Milline on siis rahvuslik muusika ja millised on need tegurid, mille komponendina kujuneb rahvuslik muusika? Kas rahvaviiside etnograafiline materjal — kasustatuna heliloomingus, — või peitub küsimuse tuum laiemal alusel?

Inimeste põlisest kalduvusest oma röömu ja muret ning muid meeolulisi nüansse väljendada laulus ja muusikas on rahvastel, vastavalt nende kujutusvõimele, muusikalisele maitsele ning fantaasia ja tundeelu erksusele, väljakujunenud mitmesugused rahvaviisid. Need omavad mitmesugustel rahvastel mitmesuguse ja erilise meloodilise ja rütmilise struktuuri ja ka meeolulise laadi. Muidugi ei saa konstateerida rahvaviisid absoluutselt rahvuslikku ja absoluutselt omapärast, kuna nende tekkimisel sagedasti on kaasteguriteks olnud naaberriikidega, kui ka rahvusvahelisest läbikäimisest tingitud mõjutused. Sellepärast võime ka näiteks eesti rahvaviisides sagedasti leida mitmesuguseid elemente võõrsilt, nagu katoliku kiriku muusika mõju (rahvaviisides tarvitavad kiriklikud heliliigid — dooria, mixolydia), naaberriikide — slaavi, germaani jne. viisisugemeid jne. Sellepärast ei saa ka absoluutse kindlusega rahvaviiside etnograafilist materjali võtta rahvusliku muusika omapära ainsa kujundaja ja tunnuseksena. Kuid iga rahvus oma temperamendi kohaselt kujundab ka võõrsilt laenatud elementidest ja ideedest midagi omapärast, mis pärast rahvaviisi, kui niisugune, ikkagi tähtsa tegurina esineb rahvusliku muusika kujunemisel. Nii kasustavad paljud heliloojad hää eduga rahvaviiside etnograafilist materjali oma loomingu alusena, saavuta-

Auliige helilooja ALFRED KARINDI.
Koorijuhiks 1927—1932.

des sellega õige omapäraseid ja kõrgelthinnatavaid tulemusi rahvusliku heliloomingu alal. (Meil Mart Saare tööde enamus!). Paljudel juhustel kujuneb rahvusliku helindi tekkimisel tähtsaks momendiks rütmiline liikumine, mis omane teatud rahva iseloomule ja peegeldub rahvaviisi rütmilises struktuuris. Nii on näiteks üldiselt tuntud n. n. ungari rütm oma synkoopilise liikumisega. Ka meie rahvaviisis leidub rütmilisi sugemeid, mis oma omapärase värskusega (skandeeriv rütm!) tänuликuks ai-neks osutuvad rahvusliku heliloomingu kujunemisel.

Edasi esineb vägagi olulise tegurina harmooniline liikumine. Õigupoolest ei dikteeri küll ükski rahvaviisi tema mitmehäälset käsitust, kuna ta oma algkujul on peaaegu kõigil rahvastel ühehääline. Mõnede rahvaste juures leiame mitme häälsuse algeid tertsis, sekstis, ehk koguni kvindis ja kvardis laulmise näol. Kui praegusel ajal juttu võib olla teatud rahvuse muusika omapärasest harmonisatsioonist ja harmoonilisest liikumisest, siis on see kahtlemata tingitud igas meloodias iseenesest leiduvates harmoonilistes sugemetes. Nii võib ka rahvaviis leida teatud tunnuseid, mille järele neile sobivat omapärasest harmoonilist liikumist leiutada võimalik on. Eesti rahvaviisidele tarvitatavamaks on osutunud kiriku heliliikidele põhjenev harmooniline liikumine, mis pärast ka mõned „rahvusliku joone“ pooldajad ainult selle järele, kas üks või teine helilooja kasustab just niisugust harmoonilist liikumist (maldatud juhttoon jne.), neid liigitavad rahvuslikkudeks ja mitte-rahvuslikkudeks. Absoluutse

šabloonilise väljakujunemine ja tarvitamise nõue harmoonilise liikumise alal on aga igal juhul mõttetu ja oleks ühtlasi ka pidurdavaks teguriks heliloojate individuaalsete väärtuste avaldumisel. Ei tohi ju kunstis olla midagi šabloonilist, mis pärast ka harmooniline liikumine vabas loomingus jääb edaspidigi heliloojate vaimse individuaalsuse väljenduslikuks objektiks. Olen täiel määral heliloojate rahvustunde ja maitse tugevusest, kuivõrd nad suudavad leida oma päras harmoonilist liikumist omast loomingus.

Heliloojate isiklikust maitsest ning teatud rahvusesse kuuluvusest tingituna esineb rahvusliku muusika kujunemisel neljanda tegurina loomingu üldrahvuslik meeoleolu ja koloriit. Siin pääsevad ka kõige vabamalt ja mitmekülgsemalt mõjule teatud rahvusest võrsunud heliloojate individuaalsed omadused. Iga rahva liikmele on omane teatud vaimlise liikumise suund ja omapärane meeoleolude skaala, mis peegeldub ka vastavast rahvusest võrsunud heliloojate loomingus, kuigi neis ei ole kasutatud rahvaviisi, ega ka rahvaviisi omapärasest võrsunud rütmilis-harmoonilisi liikumisi. Nii on näiteks põhjamaade rahvuslikus heliloomingus üldiselt valdavas ülekaalus raskepärased, sünged meeoleolud ja tume üldkoloriit, kuna lõunamaalaste päikesepaistet ja kergust esineb ja peegeldub rahvuslikus meeolus ja loomingus. Selles suhtes sulavad aga rahvaste piirjooned suuremates üksustes kokku ja tekivad mõisted, mis omased suurematele rahvaste kompleksidele ja milliste liikumise suund on sihitud ka väljapoole oma rahvuse piire — universaalsuse sihis. Kuid ka siin võime tunda rahvaste loomingus omapäraseid jooni koloriidis kui ka meeolus ja ka siin leiame momente, mis pretendeerivad loomingu rahvuslikule päritolule (meil Heino Elleri looming!).

Nii näeme, et rahvuslik muusika võrsub õige mitmekesiselt pinnalt ja selle kujunemine on tingitud mitmest tegurist, kusjuures peaülesanded langevad rahvaviiside etnograafilisele materjalile, neis leiduvatele rütmilistele ja harmoonilistele liikumistele, kuid ka rahvuse omapärasest tingitud meeoleolu liikumisele ja koloriidile.

Selles suunas ja üldeuroopaliku muusikalise arenguga sammu pidades on arenenud ka väikerahvaste muusika, kelle hulgas väärilisel ja külaltilki silmapaistval kohal seismas võime näha ka meie oma, eesti rahvusliku heliloomingu liikumist. Ei saa nõuda, ega ka ettekujutada, et väike rahvas, nagu seda oleme meie, võiks enda keskelt kasvatada geeniust, kelle looming universaalsuse sihis oleks suunaandjaks ja teerajajaks. Selles suhtes ongi mõeldav ja arusaadav

meie loomingulise tegevuse suund ja tung sissepoole ja omapära otsingule. Kui vastavad saavutused kätte võidetud ja aegade jooksul meie omapärane loominguline stiil väljakujunenud, siis võib julgesti väita, et ka meie oma-rahvuslik muusika lisab suuri väärtusi tsiviliseeritud rahvaste muusikakultuurilistesse varaaitudesse.

Kui mõelda rahvusliku muusika probleemile, siis tekib küsimus selle leviku ruumi ja leviku võimaluste suhtes. See küsimus on eriti akuutne väikerahvaste loominguline suhtes. Muidugi ei ole mõeldav, et rahvusliku muusika kõik saavutused pääseksid tarvitusele laiemas ringis, pääseksid nii öelda üldisele rahvusvahelisele muusika turule, nagu seda endastmõistetavusega sündis klassilis-romantilise ajajärgu toodangu paremiku. Kui löi midagi Mozart või Beethoven, oli see ka varsti kirjastatud ja levines rahvaste piire arvestamata kogu Euroopas ja mujal tsiviliseeritud maailmas. Et aga nüüdsel ajal ka muusikalise loomingu paremiku suhtes, eriti väikerahvastel, levikul raskusi tekib, on tingitud kõigepealt sellest, et rahvusgruppide kujunemisega kaasaskäiva nähtena on ilmunud palju suurem loominguline ala viljeldajate arv, nii et ka valmivate teoste arv on vastavalt kasvanud mitmekordseks. Sellega on tekkinud teatav üleproduktioon muusikalise loomingu alal ja suurem osa rahvuslikust produktioonist paratamatult langeb muusikaliselt kitsale „siseturule“. Praegusel demokraatlikul ajajärgul on ka kadunud võimsate muusika mätseenide, vürstide ja aadlike seisus, kelle perekondade traditsioonide hulka kuulus ka kuulsate heliloojate loomingulise töö toetamine ja muusikalise loomingu kasustamine on muutunud terve rahva ülesandeks. Ja kuna rahvaste vaba läbikäimist on (vaatamata igasugustele tehnilistele edusammudele) takistamas majanduslikud ja riiklikud piirid, siis paratamatult on väikerahvaste helilooming suru-

tud rahvusriikluse kitsastesse raamidesse ja vastava ala toodang leiab tarvitajaskonda enamasti ainult oma rahvaste piirides. Ei või väita, et nimetatud olukorra eksisteerimine mõjuks rahvusliku muusika arenemisele kahjustavalt, kuigi väikerahvaste omapärase loomingulise levimisele laiemas ulatuses see kahtlemata on takistuseks.

Mis puutub meie — eesti muusika — levimiseruumi, siis peab väitma, et see on äärmiselt kitsas ja ei võimalda meie omaloomingu väärtuslikuma osa levimist küllaldaselt määral. Peab tunnistama ka, et meie muusikaline tarvitajaskond ei ole, küllaldaselt küps loominguline paremiku mõistmiseks. On ju alati muusika kultuuri kõrgemad saavutused kaugel ees käinud üldise maitse arenemisest, kuid meie maitset on rahvusliku muusika suhtes aastakümnete jooksul juhitud õigest suunast vastupidises sihis. Nii on mitmeti rahva maitse labastamise ja rahvuslikkuse mõistest eemaldumiseks kaasa aidanud kestvad mõjud saksa muusikakultuuri väheütlevailt aladelt. Sellepärast oleme pidanud sagedasti jälgima rahvusmuusikaliste suursaavutuste ettekannete puhul vähest kõlapinda kuulajaskonnas. Aga kuna viimastel aegadel ikka enam ja enam ka meil rõhutatakse rahvuslikkuse ideed ja kogu kultuuripoliitiline tegevus on suunatud rahvussihitide taotlemisele, siis on loota, et tulevikus meil oma muusika omapärane võlu leiab teed ka meie oma inimeste hingele lähemale, rikastades meie tundeelu, õilistades ja peenendades meie kultuurilise elu avaldusi. Ja loodetavasti saabub ka aeg, kus meie oma muusikalist loomingut oskame enam mõista ja hinnata, kui meile hingeliselt kaugel seisvaid „lööklaule“ ja muud muusikalist „importkaupa“ muusikalise loomingu väheütlevatelt aladelt.

Tartu Üliõpilassegakoori ajaloo

Aratada huvi Eesti rahvusliku helikunsti vastu nii üliõpilaskonnas, kui ka laiemates ringides; muusikas, eriti laulus, koondada mõtteosalist akadeemilist peret, rahuldada oma liikmete muusikalisi huvisid, arendada neis muusikalisi võimeid — need olid põhised, mis püstitati 10. oktoobril 1920. aastal, mil umbes 50 ksv! ksv! ülikooli peahoone V auditoriumis pidasid Üliõpilaskonna Muusika Sektsiooni asutamiskoosolekut ja vastu võeti põhikirja kava.

Sellega loodi esmakordselt kindel organisatsioon helikunsti, eriti koorilaulu, arendamiseks üliõpilaskonnas, kuigi juba palju varem, käesoleva sajandi kümnendail aastail, teotses üliõpilaskoore, peamiselt meeskoore.

Tollal kandis kooride töö enam juhuslikku laadi, oli sõltuv suurel määral avalikest esinemisist, käidi koos

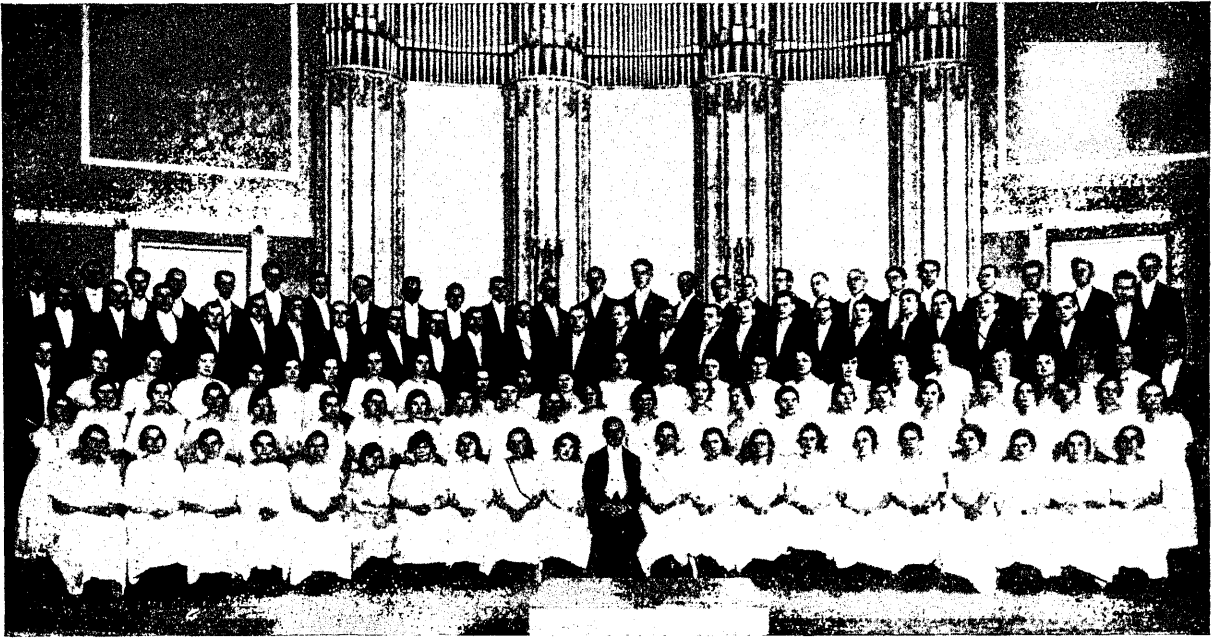
peamiselt vaid enne esinemisi, millede möödudes vaibus tegevus ja ei saanud juttu olla sihikindlast laulu-kultuurist.

Üliõpilaskonna Muusika Sektsiooni (Ü. M. S.) loomisega taheti luua kindlaimeline organisatsioon, mille ülesandeks pidi jääma kogu üliõpilaskonna muusika-ürituste juhtimine ja organiseerimine.

Algul oli töötada väga raske, tunnustust leida uuele ettevõttele. Oli kavatsus ellu kutsuda peale sega- ja meeskoori veel sümfoonia orkester — ent tuli leppida esialgu koorilauluga.

Tolle Ü. M. S. segakooriga saigi alguse Tartu Üliõpilassegakoore, kes küll vahepeal mitmet puhku reorganiseeritud ja oma ametlikku nimetust muutnud.

Esimiseks segakoori juhiks kutsuti helilooja Leenart Helisalu (Neumann).

Tartu Üliõpilassegakoor 1923. a. kontserdil Tallinnas. Koorijuht Juhan Aaviku.

Esimese aasta töötulemustega ei saa kiidelda. Osavõtt lauluharjutustest oli väga loid, meeshääli vähe.

Sügisel 1921 saab koor endale uueks juhiks Juhan Aaviku.

Olukord paranes märgatavalt, kui 5. XII 21 valitakse segakoorile oma juhatus (seni allus koor Ü. M. Sektsiooni juhatusele, milline koosnes sektsiooni kooride esindajaist) ja 5. II 22. võetakse vastu koori kodukord, mille põhjal saadi nõuda kooriliikmeilt korralikumat suhtumist töösse. Tõuseb kooriliikmete arv. Algab koori kunstilise taseme tõus ning esinemistel suudetakse pakkuda juba paremat ja sellekohaselt tutvustada koori laiemale hulkadele.

Maestro Aaviku välismaal olekul juhatab koori Juhan Simm.

Vahepeal, tänu kogemustele organiseerimise alal ja huvitõusu tõttu koori vastu, nii liikmetel enestel, kui ka laiematel ringidel, edeneb segakoori areng jõudsasti. On ametisse pandud hääleseadja, paraneb lauljate häälekultuur, võimaldatakse isegi stipendiumi saamist mõnele kooriliikmele oma häälekultuuri arendamiseks.

Aprillis 1923 on koori esimesed iseseisvad kontserdid kontsert-matkal Pärnu — Viljandi — Paide ning novembris kontsert kodulinna Tartus ja paar päeva hiljem debüteerimine Tallinnas Estonia kontsertsaalis 120 liikmelises koosseisus.

1923. aasta tegevuses on märkimisväärt katse ilmutada üliõpilaslaulikut, sõnaline osa koos nootidega, ent krediitide puudumisel ja kirjastaja mitteleidmisel jääb see teostamata, olgugi et käsikiri oli valmis.

Edukad esinemised ning hääd arvustused annavad koorile julgust ette võtta kontsert-reisu Lätti, kus antakse kontsert 11. aprillil 1924 Riia operi saalis. Sel puhul loodi sooje sõprussidemeid naaberrahva tudengkonnaga, eriti laulurahvaga. Seega on Tartu Üliõpilassegakoor esimesi teerajajaid suhete arendamisel naaberriikide üliõpilaskondadega. See ning igati õn-

nestunud eesti laulu esitamine välismaal hinnati ka tookordse Tartu üliõpilaskonna juhatuse poolt, kes korraldas koorile selle saabumisel Riias piduliku vastuvõtu.

Sama aasta 16. märtsil võetakse vastu koorimärgi kavand, töötatakse välja märgi kodukord ja koor saab endale rinnamärgi.

Aasta lõpul läheb meeskoor lahku Ü. M. Sektsioonist ning sektsioon jääb töötama vaid segakooriga. Edasi korraldatakse Eesti-Soome üliõpilaspäevade puhul matk Soome, kus esinetakse iseseisvate kontserdidega 9. ja 11. oktoobril 1925 Helsingis ja Turus, luues jällegi sidemeid vennasrahva üliõpilastega. Koori 5. aastapäeva juubelikontsert J. Aaviku helitöödest kujuneb maestro lahkumiskontserdiiks.

Uueks koorijuhiks saab L. Helisalu, kes on sellel kohal sügiseni 1927. Tema juhiks olles pani pearõhku hääleseadele, esinemisi — kontserte üldse ei korraldatud. L. Helisalu lahkumisega koorijuhikohalt saab koor endale maestroks helilooja Alfred Karindi (Karafin), kelle töö tulemusena paljud kontserdid ja muud esinemised nii kodu- kui ka välismaal, Lätis ja Soomes.

1927. a. II semestril muudetakse Ü. M. S. vastavalt ka põhikiri, Tartu Üliõpilaskonna Segakooriks, töötas ju sektsioon vaid viimasena. Samal aastal luuakse ülikooli juurde üliõp. segakoori algatusel Muusika Õpetool, mille õppejõu — ülikooli muusikaõpetaja — funktsioonideks ülikooli majanduslikul toetusel kogu üliõpilaskonna muusikaelu korraldamine.

Mainitud asjaolul otsustati uuesti muuta koori põhikiri. See teostub 12. X 28., mille järele töötatakse jällegi Ü. M. Sektsioonina, kuhu osakondadena kuuluvad koorid ja sümfoonia orkester.

Tegelikult aga tõstatati siiski ainult segakooriga, vaid lühikest aega funktsioneeris sektsiooni instrumentaalosakond 22-liikmelises koosseisus — väike sümfoonia orkester, kes kord ka esines 1. detsembril aktusel ülikooli aulas.

Juhan Aavik

Mälestusi ja märkmeid üliõpilassegakooriga

Kui võrrelda Üliõpilassegakooriga tegevusaega teiste kunstiuurituslike eesti koorega, siis leiame, et ta on ainult mõnest sellisest eesti koorist noorem ja temas on meie noores helikunsti kultuuris juba küllalt teeneterikas ja auväärne tegutsemisaeg seljataga. „EMO“ on praegu 23-, Tallinna Meestelaulu Selts 19-, Tallinna Rahvaülikooli Segakoor 17-aastane, kuna „TKMÜ“ (Tallinna koolinoorsoo muusikauhingu) koor asutati viimasest vist paar aastat hiljem. Teised sellised koorid on kõik üliõpilassegakooriga nooremad, kui mitte arvestada „Vanemuise Muusika Osakonda“, mille koor pole tegutsenud pidevalt.

Üliõpilassegakooriga on olnud täita kaaluv ülesanne mitte ainult üliõpilaskonna muusikakultuurilises ürituses, vaid tema on etendanud küllalt tähtsat osa kogu meie koorilaulu kultuuris. Ta on meie koorilaulu propageerinud meie naaberriikides — Soomes, Lätis ja Rootsis ning aidanud luua kultuurilisi sõprussidemeid, neid tihendades nende maade ülikooli ringkondade kui ka kogu vaimse seltskonnaga. Tema tähtsam ülesanne on aga muusikakultuuri levitamine ja arendamine meie üliõpilaskonnas. Samuti on ta aga ka olnud kaaluva tegurina meie koorilaulu tagajärjekaks ja edukaks viljeldajaks üldse.

Käesolev kirjutis ei taotle mingisugusele ülevaatele koori tegevusest ja tööst, tahaksin vaid mõningate mälestuste ja märgete värskendada koori esimest viisaastakut ja sellega kaasaskäivat tegutsemist, viibates ühtlasi aktiivsemate tegelaste osale ja teenetele.

See oli ühel sügiskuu päeval, kui minu juurde Tartu Kõrgemasse Muusikakooli, mille direktoriks tol korral olin, ilmus kaasv. prl. Susi, et teha minule ettepanekut tulla üliõpilassegakooriga juhiks. Segakoor oli siis Üliõpilaskonna Muusika Sektsiooni noorem osa, kuna vanem osameeskoor Juhan Simmi juhatusel juba elujõuliselt tegutses; ka segakoor oli ühe aasta juba tegutsenud, kuid avalikke esinemisi ta sel esimesel aastal veel ei sooritanud. Kadunud L. Neuman'i välismaale siirdumise tõttu tekkis siis kooris kohe juhataja kriis, mille lahendamiseks ka minu poole pöörduti. Juhataja kandidaate oli kaks: härra Adalbert Virkhaus ja mina. Kuna mõni aasta enne seda olin töörohkuse tõttu loobunud Vanemuise Muusika Osakonna segakooriga juhatamisest, siis kartsin uut töökoormat jälle juurde võtta ja seepärast ei julgenud alguses ka ettepanekut vastu võtta. Pikemate läbirääkimiste järele siiski viimaks nõustusin — ja ma ei kahetse mitte seda: kuigi tööd juurde tuli, andis aga

1933. a. I semestril valitakse uus muusikaõpetaja — helilooja Enn Võrk —, kes saab segakooriga uueks juhiks.

Muudatusist koorielus võiks veel märkida, et kinnitatakse koori uueks nimeks „Tartu Üliõpilassegakoor“. Nime muutmist põhjustas asjaolu, et Üliõpilaskonna Muusika Sektsioon ja selle osakond oli tegelikult üks ja sama organisatsioon ning endine nimetus ka sisuliselt vale, kuna eeldab ametlikku sidet üliõpilaskonna ja sektsiooni vahel.

Sama semestri lõpul saab koor endale lipu, milline muretsetakse peamiselt oma kooriliikmete ja vilistlaste seas toimepandud korjanduse abil.

Lipu õnnistamine toimub X üldlaulupeo ajal Tallinnas 22. juunil „Estonias“ sinises saalis.

Eriti intensiivne on kooritegevus 1934./35. õppeaastal, mil peale tavaliste esinemiste on kaks kontserti Tartus, 23. veebruaril kontsert Riias, sealsamas osavõtt 24. veebr. Eesti Vabariigi aastapäeva pidustustest ja aktustest, esinemine Riia ringhäälingus.

14.—16. juunini võtab koor osa Eesti Lauljate Liidu esinduskooriga Rootsi üldlaulupeost Stockholmis, kus esineb nii vabaõhu- kui ka rahvaviisi kontsertidel.

See oli esmakordne võimalus Eesti üliõpilaskooriga end saäl tutvustada, ühtlasi sõlmida sõprussidemeid Stockholm üliõpilassegakooriga, samuti luua tutvusi ka Norra kooride esindajatega.

Suvel võtab koor osa III Tartumaa laulupeost.

1935. a. II semester möödub ettevalmistusteks koori 15. aastapäeva pidustustele, mida tähistavad 29. novembril pidulik jumalateenistus Ülikooli Kirikus ja 30. nov. kontsert Tartu Draamateatris.

Sammudes laulurada on püstitatud 15-nes aastatulp. Sihiks olles asutajate poolt püstitatud põhised on koor suutnud, vaatamata alaliselt vahelduvale koosseisule, töötada täiesti rahuldavalt ja leidnud tunnustust, mida näitab ka koorile tema juubeli puhul Eesti Lauljate Liidu poolt läkitatud teenetekiri.

Mitte ükski laulukultuuri arendamise alal pole kooril teeneid, ta on suutnud koondada oma lipu alla üliõpilasi kõigist organisatsioonest kui ka organiseerimatuid, andes neile võimalusi pühenduda segakooriga laulule, luues nii paljudelgi nende oma intiimorganisatsiooni kõrval teise kodu, kus laulutähe all veedetud nii mõnigi ülev hetk.

Jääks soovida, et Tartu Üliõpilassegakoor suudaks kõita veel enam lauluarmastajaid tudengeid, ja teeks seda sidemetega, mis ei katkeks.

Kindlasti suudab sellele kaasa aidata koori juurde asutatud vilistlaskogu, kuhu koonduvad need lauluveeteraanid, kellede lauluarmastusega on sillutatud Tartu Üliõpilassegakooriga aastatepikkune teerada.

Villem Voore.

Koori auliige prof. JUHAN AAVIK.
Koorijuhiks 1921—1925.

LEENARD NEUMANN †.
Auliige ja koorijuht 1920—21, 1926.

üliõpilaslauljate nooruse värskus, intelligents ja asjasse suhtumine head tuju, mis muutis töö kergemaks tavalisest tuupimisest ja puisest kooslaulust. Kuid see mõnus aeg tuli alles pärastpoole, kuna esimesed ajad olid küllalt kannatusrikkad nagu see loomulik nähe uute, sündivate kooride juures ning esimesel semestril 1921. a. sügisest kuni jõuluni olid kooril päris rasked ajad. Põhjuseks oli siin põhimiselt meeslauljate vähesus, kuna neid suuremalt jaolt meeskoor endasse neelas — selle kroonilise olukorra-haiguse all kannatavad suuremalt osalt meie segakoorid praegugi. Naishääli ikka oli, ja ka kvaliteedilt oleks võinud nendega midagi teha, aga et meeshäältel needki vähesed puudumiste tõttu veel nõrgemaks jäid, siis muutusid harjutused väheviljakaks ja osavõtjaile isegi igavaks. See omakorda suurendas muidugi veel puudujate protsenti, nagu see niisuguses olukorras ikka päris reeglipäraselt sünnib: üks häda suurendab teist ja vastupidi. Ainult kindel tahtejõud ja kindel siht aitab sellest kriisi likvideerimise esimesest etapist üle. Nii ka siin: läheneb 1. detsember — ülikooli aastapäev, kus noorel kooril oli tarvis esineda, et sellega ühtlasi ka oma elamisvõimet näidata. Võeti kindel otsus, et ülikooli aastapäeval tuleb esineda. See on nende sihikindlate meeslauljate teene, kes seda vääramat tahtejõuga otsustasid — ja see päästis koori. Nende päästjate seas mäletan kahte — neid oli kindlasti rohkem — August Grünberg'i ja Teofil Teder'it — mõlemad nüüd tähtsad ja auväärased tegelased seltskonna ametredelil

nagu teisedki, kellest edaspidi jutustan. Kui võrd suur oli ikkagi, selle otsuse peale vaatamata, tenorite puudus, näitab seegi, et M. Saare „Põhja vaimus“, mis oli üks aktusel lauldud 3—4 laulust (teisi ei mäleta) A. Grünberg laulu algul pidi tenorit laulma, kuna tenoril on seal väga vastutav koht; pärast, selle koha möödumisel siirdus ta oma maheda ja koolitatud baritoniga jälle I bassi pehmetesse helivoogudesse.

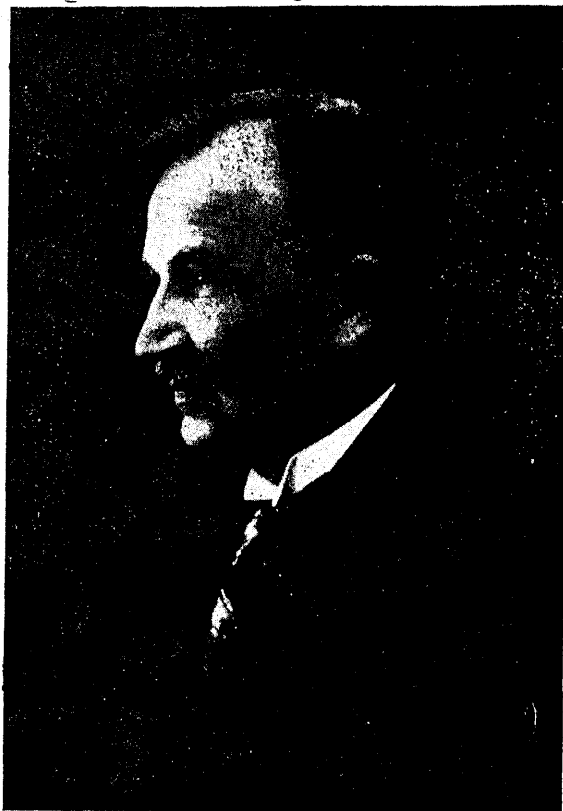
Aktusel esinemine — võiks ütelda korralikult esinemine — kuna meie oma lauluga endile ikka päris häbi ei teinud — tõi koorile suurt poolehoidu ja järgmisel semestril tuli koori hulka uusi lauljaid juurde — ka meeshäälte rühmad täienesid teataval määral. Nii võis juba hakata töötama paremate tulemustega, mis tõstis tuju ja usku koori eluvõimesse. Mäletan sellest ajast järgmisi noori laulu entusiaste-kaasvõitlejaid, kes oma juurdetulekuga tõid koori uusi värsked hääli, meeoleu ja tööõõmu: sopranid: N. Madisson, H. Huik, S. Ers, V. Meister, E. Susi, I. Ilus, A. Martin, E. Päss, H. Metsvahi, A. Pöölmann; aldid — V. Huik, H. Saarmann, M. Grünberg, A. Karu, L. Antje, E. Kärner, L. Luts, A. Jürisson; tenorid — J. Kimmel, K. Ainomäe, V. Steinfeldt; bassid — H. Laretei, R. Övel, A. Susi, A. Loorits, K. Jalakas, R. Ernesaks, A. Puksov, M. Alaots, A. Gutmann, R. Liefländer, A. Tolss, R. Roots, A. Määr, H. Pürkopp ja muidugi Teofil Teder ja Hugo Vihalem. Viimased kaks olid koori esimehed üksteise järel — esimene Latviija ja teine Soome turneel. Mõned neist olid juba algul kooris, teised jälle hil-

VIIETEISTKÜMNENDAKS AASTAPÄEVAKS

Mis on Üliõpilassegakoos korda saanud möödunud 15 aasta kestel? Ei ole minu võimuses loetella kõiki üritusi, püüdeid ja saavutusi. On aga küll kindel, et ta on võimaldanud paljudele, nii lauljatele enestele kui kuulajatele, kokkupuutumist ilu- ja puhtuseilmaga — helide kaudu, mis tulnud südamest ja tunginud südamesse.

Mida soovida järgnevaiks aastaiks? Mis muud kui — jätkugu kaasvõitlejate keskel alati õilsat tungi otsida teed »siit tolmust, tülis ülesse« sinna, »kust paistvad meie armsad ilmad« ja »voolab rahu hingesse«. Laul on olnud meie rahva armsaim saatja mineviku hämaruses, ta olgu meie ustavaim kaaslane ka tuleviku valguse teedel.

JOH. KÖPP

jemalt. Muidugi oli seal veel palju teisi, kuid ei mäleta kõiki neid armsaid noori inimesi nimepidi ette tuua.

Sellest päale algab kooril juba loomulik areng, mis esialgu piirdus ainult aktustel esinemistega, millele lisandusid Tartu kontserdid, siis esimene ringreis Paide-Viljandi-Pärnu, mille järele järgmisel aastal tehti esimene kontsertreis Tallinna, kus „Estonia“ kontsertsaalis esineti päris õnnestunud kontserdiga eesti kooriloomingust, mida arvustajad päris hästi hindasid. See muidugi lisas koorile juurde julgust ja usku, nii et päale Tallinna esineti sama õppeaasta kevadel juba Riias rahvusooperi suures saalis ametliku ja representeeriva suorkontserdiga, mida kuulas Latvija tollekindne president Tšakste ühes ministrite, diplomaatide, heliloojate, muusikaesindajate ja kogu saalitäie publiku vaimustatud vastuvõtul ja mõjul. Arvustused sellest kontserdist olid väga hindavad ja head. Nüüd oli koor juba — nagu öeldakse — „tehtud mees“. Kõik see areng nendest rasketest sünnitamisvaludest kuni Riia triumfini sündis 1921 sügisest kuni 1924. a. kevadeni. Selle arengu peateguriks oli

kuldse haritlasnooruse tunde- ja tahteküllane laulu rõõm, kuigi häälematerjal kättevõidetud saavutustele igakord ja igalühel ei vastanud.

1925. a. sügisel toimus samasugune kontsertreis Soome Eesti-Soome üliõpilaspäevade puhul, kus esinesime kontsertidega Helsingis ja Turus, mis möödusid samuti publiku ja arvustajate poolt hinnatavate heade tulemustega. Nii Riias kui Soomes löid need kontserdid vastastikkust südamlõõmu ja ülevoolavat noorustulelist pidurõõmu, mis iseäranis Turus muutus otse sõprusavalduse ja tundeüllasuse pidurdamata õilsaks bakhanaaliks. Sellised ajad ja mälestused meist ei unune ialgi ning need on selleks suureks moraalseks tasuks ja rahulduseks selle suure vaeva eest, mis kooriliikmed oma tegevuses kannavad.

Vahepeal juhtus veel üks huvitav lugu ja nimelt Soome presidendi Lauri Relanderi Tartut külastamise ajal. Sel puhul korraldas ülikool aulas piduliku aktuse, millel esines ka Üliõpilassegakoos. Tollekindne koori esimees Hugo Vi-halem, tahtes koori sel aktusel eriti välja tõsta, kavatses presidendile annetada koori poolt ühte

Tartu Üliõpilassegakoorige

Ilugeme kui me võime!
Kārageme kui me kāime!
Noored noorella ealla
parajaila pōivedella!

Rõõm — hinge tervis, temast hoovab
jõudu, mille võim piiritu!
Rõõm — jumalate and!
Rõõmu — päikese heledal paistel
edeneb töö, mille saavutused mitmekordsed!

Tõõrõõm toob kaasa õnnetunde!
Ning, kui see kõrge aare hinges,
ei lahku meist enam rõõm, —
jāāb meile truuks kaaslaseks.
On rõõm, töö, õnn meil saatjaks —
kes suudab veel võita siis meid?

Miina Härma (Hermann)

laulu, mida koor samal aktusel presidendile ka laulaks pühenduseks ja mälestuseks. Selleks pöördus ta Henrik Visnapuu ja minu poole vastava teksti ja viisi loomiseks. Et mõte kerkis võrdlemisi hilja, siis oli muidugi tegemist, kuidas seda kollektiivset teost õigeaks ajaks valmis saada ja nõnda, et koor jõuaks selle ka veel ettekandmiseks kätte harjutada. Kõige suurem raskus oli aga laulu puhtalt ümberkirjutamisega, mida mina, kui laulu autor oma käega pidin tegema presidendile auaadressi kujul annetamiseks. Mäletan, et töötasin selle kallal kogu lühikese suveöö just enne seda, kui president järgmise päeva hommikul juba Tartu jõudis. Siiski õnnestus kõik hästi. Laul aktuse ettekandes igatahes saavutas selle mõju, mida esimees kavatsetud oli ja annetati koori delegatsiooni poolt, mille liikmeks ka mina olin, presidendile aktuse lõpul ja viimane paistis õnnelik ja liigutatud olevat. Selle lauluga „Eläköön Suomi“ on nii üliõpilassegakoorige kui ka „EMO“ Soomes kui Eestis mitu korda suurt vaimustust väljakutsunud, lauldes seda vastavatel kongressidel ja ak-

tustel. Pärast saatis president mulle oma pildi päälkirjaga: „Eläköön Suomi“ autorile, tänulik L. Relander, ja on seda annetust meie Soomes käies ja temaga kokkupuutudes ikka heameelega meele tuletanud.

Jutustan seda mitte enese esiletõstmiseks, vaid tõenduseks, et selle teoga üliõpilassegakoorige on Soome-Eesti vastastikusele lähendamisele ja sõbrushõimu tundeile väga palju kaasa aidanud, ühtlasi aga ka mind Soomes tutvustanud, mida siin tänuga allakriipsutan.

Siirdudes elujärjega 1925. a. sügisel Tallinna pidin lahkuma sellest armsast koorist, tundes hinges tõsist kahetsust ja kurbust. Üliõpilassegakoorige töötamine nelja aasta kestes on jätnud aga minu hinge palju ilusaid ja õilsaid momente, mis üleva hardusega täidavad minu meelt, kui nende tagasi mõtlen. Ilusad olid need ajad ja olen südamest tänulik selle eest, mis üliõpilassegakoorige minu vaimsele olemisele on andnud. Soovin Tartu Üliõpilassegakoorige teenetrikast olevikku ja kuulsusrikast tulevikku.

ENN VÕRK

Mõtteid koorilaulude ettekandeist

Meie koorilaulu arengu häll, võrreldes teiste muusikaaladega, ulatub kaugesse minevikku. Esimesed laulupeod ja võistluslaulmised on nagu tähised koorilaulu arenemise astmel. Viimase aja koorilaulu helilooming oma mitmekülg-
susega nii vormis kui sisus on tingitud olukorra, kus koorilaulu arengut saavad avaldada peasja-
likult üksikud koorid, kes selleks eriliselt ette
valmistatud, sest masskooridel koorilaulu teh-
nilised raskused on tihti komistuskiviks koori-
laulu väärikal esitamisel.

Koorilaul on üks neist muusikavormide ala-
dest, kus heli ja sõna annavad teatavat kooskõla.
Sõnaga piiritleme mõtte, tegevuse, ruumi ja aja
mõisteid, helidega aga nende sügavamaid mee-
leolu varjundeid. Koorilaulu loominguks leiame
terve rida laule, kus meeoleu kaldub esijoones
helikooskõlade ja rütmi iseäraldustele ja sõna
sealjuures on ainult hääldamise abinõuks, et sil-
pide abil esile tuua värvikaid kooskõlasid ja
rõhku panna puht muusikaliste efektidele.
Kuid heliloominguks leiame ka niisuguseid koori-
laule, kus sõna mõiste ja meeoleu on mitte ai-
nult aluseks muusikalisele väljendusele, vaid ka
kus sõna ja heli on omavahel tihedas ühenduses
ning loovad terviku, mida raske teineteisest la-
hutada. Tekib küsimus, kuidas suhtub koori-

ENN VÕRK.
Praegune koorijuht Ülikooli muusikaõpetaja.

laulja ühe või teise liigi koorilaulu laulmisele ja
kuidas kuulaja nende ettekannetele.

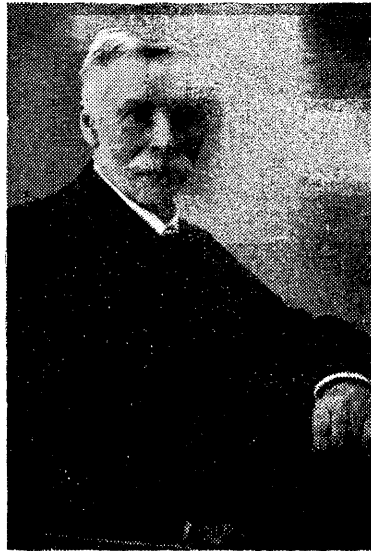
Siinkohal peame kahjuks märkima, et meie

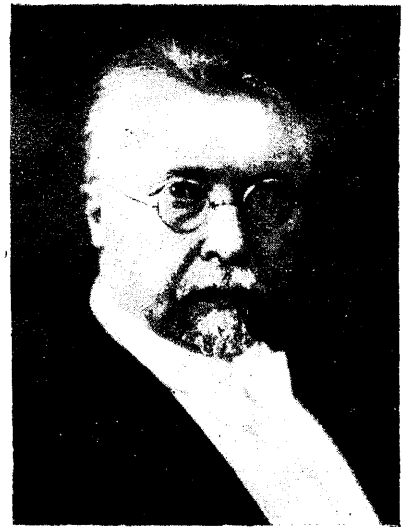
Tartu Üliõpilassegakoor 1935. a. Koorijuht ENN VÕRK.

Auliige ALFRED ÄBELE,
„Dziesmuvara“ koorijuht.

Auliige ALEKSANDER LÄTE.

Auliige prof. HEIKKI KLEMETTI.

laulukultuur, mis suurel määral tingitud üldisest muusikakultuurist, ei ole veel niivõrd kõrge, et koorid ei tarvitseks laule õppida n. üt. tuupimise teel. Meie võime küll sellega uhkustada, et meil palju koore ja palju lauljaid, kes armastavad tihti osa võtta selleks korraldatavatest laulupidudest ja laulupäevadest, aga häid koore, kõrge laulukultuuriga lauluorganisatsioone on meil kahjuks kaunis vähe. On palju juhuseid, kus ei juhita küllaldast tähelepanu sellele, millise meeoleu omavad sõnad, millele helilooja muusika loonud. Tingitud on see sellest, et tähelepanu on koondunud enam muusikalis-tehnilisele küljele. Alles viimastel harjutustel, kui muusikalis-tehnilised raskused ületatud, hakkab laulja taipama, millist meeoleu nõuab sõnaline osa ja siis kuuleb ta hoolsamini koorilaulu üldist ülesehitust ja seda stiili ning meeoleu, mis väljendub helides. On teada juhuseid, kus laulja alles pärast kontserti oma muljeid ühe või teise laulu kohta avaldada suudab. Üks on aga kindel: tõsine koorilaulja varem või hiljem otsib ja leiab seda kooskõla, mis valitseb või vähemalt peaks valitsema koorilaulu sõna ja heli vahel.

Teisiti aga suhtub kuulaja koorilaulusse meie ä cappella kontsertidel. Meil leidub vähe neid lauljaid ja neid koore, kes sõnade hääldamisele niivõrd rõhku panevad, et sõnad helidesse ära ei upuks ja et neid kuulates koorilaulu ettekandeil sõnu suurema pingutuseta eritleda saab. Olu-kord on kooril palju raskem kui üksikul lauljal või solistil, sest kaashäälikud tuhmuvad ker-

gesti, kui neid hääldavad mitmed isikud kooris. Teatavasti on see tingitud omadusist, mis seletatav interferentsiga ja ka rütmi ebatäpsusega. Lisaks neile on enamus koorilaulu viimaseaja heliloomingus seatud nõnda, kus igal häälerühmal on omad sõnad, mis tunduvalt segab üldist arusaamist sõnadest nende ettekannetel koorilaulus.

Meie nimekamate kooride kontsertidel võimaldatakse ettekantavate laulude sõnadega tutvuneda trükitud sõnaraamatute abil. Kahjuks ei lahenda see täiel määral küsimust, kuidas otsarbekamalt tutvustada kuulajaid ettekantava palaga. Harilikult jälgitakse sõnu alles ettekande ajal, kuid siis läheb palju muljeid ettekannetest kaduma. Kas ei ole meie ä cappella kontsertidel üheks puuduseks ettekandjate ja kuulajate vahelise vaimse sideme loomisel asjaolu, et ei olda küllalt teadlik ettekantavate koorilaulude sõnalise osaga ja selle muusika stiiliga, mida käsitanud helilooja ja sel juhul ei ole kuulaja küllalt suuteline sellele meeoleule kaasa elama, mida tahetakse pakkuda. Erandiks on need laulud, mis korduvalt kavas olnud, mis üldjoontes juba tuttavad ja millede ettekanded alati palju soojemalt vastu võetakse, kui esiettekanded või harvemini kuulnud koorilaulud.

Arvestades asjaolu, et koorilaulumuusika on ärarippuv sõnadest, millele ta loodud, arvan, et ei teeks halba, kui neid sõnu tutvustataks kuulajaile. Iga koorilaulu eel peaks kuulaja, samuti nagu lauljagi tuttav olema: 1) ettekantava koo-

A. Grünberg

Mälestusi üliõpilassegakoori asutamisest

Noorus armastab laulu, üliõpilasnoorus aga eriti. Tunneme kõik üliõpilaste laule — cantust, oleme võinud aga ka sageli kuulda distsiplineeritud üliõpilaste koorilaulu, küll mees-, küll sega-, küll naiskoorelt. See paistab praegu nagu iseenesest mõistetavana, et meie eesti üliõpilaskonnal omad koorid olemas, kes tähtpäevadel ja kontsertidel esinevad, kes ette võtavad isegi välismaareise ja laulavad naaberriikide pealinna- des. — Ometi on möödunud aastaid, ometi oli tarvis palju järjekindlat tööd ja harjutust, enne kui jõuti nii kaugele.

Enne suurt maailmasõda olid Tartus teineteise vastu peamiselt kaks maailmavaadet: ühelt poolt põlised Tartu saksa üliõpilaste traditsioonid, mis elasid edasi nii kommetes kui ka lauludes tollaegsetes eesti üliõpilasorganisatsioonides, teiselt poolt vene mõjud. — Need mõlemad surusid oma pitseri ka üliõpilaste laulule. Eesti omapärast üliõpilaslaulu tollal ei olnud. Lauldi mõnel pool üksikuid rahvalaule ehk jälle vana Hermanni tõlkeid... Veel Eesti iseseisvuse algul lauldi tuttavaid saksa buršilaule. — Kuid ka vene laule lauldi, — küll mitte organisatsioonides, kuid väljaspool organisatsioone oli vene üliõpilaslaulu küllalt kuulda. Seda harastasid eriti seminaridest tulnud üliõpilased, aga ka need, kellel kodudes oli olnud vene mõju.

Enne suurt maailmasõda oli Tartu organiseeritud üliõpilaste ühiseid ettevõtteid, millele kõik kaasa aitasid. Üheks selliseks ürituseks oli Eesti Rahva Muuseumi toetamine ja selle heaks

*Praost AUGUST GRÜNBERG,
koori asutaja- ja auliige, Üliõpilaskonna Muusika
Seksiooni esimees 1920—1921.*

igaaastase pidu korraldamine. Paistis iseenesest mõistetavana, et organiseeritud üliõpilased toetavad seda rahvuslikku ettevõtet. — Muuseumi pidudel oli aga vaja ka laulda. Ja minu teada on üliõpilaste koorilaul just nende muuseumi pidustustega seoses olnud ja neilt oma kindlama alguse saanud. 1914. a. kevadel olid suuremad muuseumi pidustused nii Tartus kui ka Tallinnas ja üliõpilasmeeskooril maestro J. Simmi

rilaulu meeoleolu sisuga ja 2) muusika stiiliga — ta peaks olema n. ü. vastavalt häälestatud, siis alles suudab ta täiel määral kaasa elada ettekantava koorilaulu tõlgitsusele. See oleks läbiviidav vahest seeläbi, kui kontserdil iga koorilaulu ettekande eel (vähemalt nende esiettekannetel) mõõduka ja stiilse selgitusena luuletaja ja helilooja suhtumist ettekantava palale iseloomustataks, nii et terve kuulajaskond tervikuna tutvuks üldjoontes selle meeoleoluga, mida hiljem koorilaulu muusika ainult (või loodetavasti) täiendab ja süvendab. Ühtlasi on siis kuulajal kergem ka orienteeruda, kas helilooja või koorijuht on suutnud tabada seda närvi, mida nõuab vastava laulu sisu või sellele loodud muusika. Sel juhul sõnade sisu ettekanne ei tohiks sündida deklamatiooni kui niisuguse huvides, vaid sõnade

tutvustamine ühes muusikalise stiili ja vormi iseloomustusega olgu teatavais raames, mis oleks nagu sissejuhatuseks koorilaulu muusikalisele ettekandele.

Niisugune meeoleolu ettevalmistus on tarvilik mitte ainult kuulajatele, vaid ka koorilauljatele endile, sest teinekord on väga raske ühest laulu meeolust teisele üle minna, kui kavas rida koorilaule, nagu tavaliselt meie á cappella kontsertidel. Sel juhul kaoks ära ka tarve tervet auditooriumi valgustada täisvalgusega. Hämärukses on ju kergem meeoleoludele kaasa elada ja tähelepanu koonduks enam ettekantavatele paladele.

Ehk võimalduks seeläbi kuulajate ja ettekandjate vaimset sidet tihedamalt luua, mis tarvilik igale kunstilisele avaldusele.

Tartu Üliõpilassegakoor aukülastega 10-ndal aastapäeval 1930. a. Koorijuht ALFRED KARINDI.

juhtimisel oli seal täita kandev osa. Ka pärast töötas koor edasi. Koorilaulu harrastajaid leidub üliõpilaste hulgas ikka ja oli armas tulla kokku koorilaulu harjutama.

Nii oli see ka 1916. a. sügissemestril, mil allakirjutanust sai alma materi kodanik Tartus. Oli nagu iseenesest mõistetav, et tuli astuda ka üliõpilaskoori. On jäänud hulk ilusaid mälestusi neist meeskoori harjutustest, mis peeti pühapäeviti E. Ü. S-i ruumes Jaani tänaval.

Kuid üliõpilasmeeskoori kõrval tegeles samal ajal Tartus üks segakoor, kus olid meeslauljaiks peamiselt ülikooli kasvandikud. See oli väike 32-liikmeline segakoor maestro L. Neumann (†) juhtimisel. See oli valitud koor ja selles laulsid tõsised lauluarmastajad. Gümnaasiumi päevilt olin tuttav L. Neumann'iga ja selle tagajärjel kutsus ta mind ka kohe oma väikesesse segakoori. Selles tehti põhjalikku tööd. Maestro ei sallinud ühtegi vääratust, kõik pidi minema täpselt tema taktikepi järele. Lauldi uusi eesti helitöid — A. Läte, M. Saare j. t. töid. 1916. a. detsembrikuus andsime kaks kontserti tulvil täis „Vanemuise“ saalis. Kadunud ja armastatud koorijuhi L. Neumanni kohta pean siin tunnistama, et ta oskas hästi juhtida oma väikest koori. Lauljad olid tema küljes kinni — ning üldine tunnistus oli: selles kooris oli väga hea laulda. See koor töötas ka veel pärast edasi. Enese kohta pean ütlema, et sellest L. Neumanni väikesest koorist olid minu juures pärit üliõpilassegakoori asutamise mõtted...

Rääkisin kord „Vanemuise“ jalutusruumis sellest L. Neumannile, et oleks väga kena, kui

saaks asutada suur üliõpilaste segakoor. See võiks alles olla võimas laul, ning suures kooris pääseksid eesti uuemad helitööd eriliselt mõjule. Maestro oli sellega nõus.

Kui siis Vabadussõja järele 1920. a. sügisel jälle oli võimalik Eesti ülikoolis poolelijäänud õpinguid jätkata, siis saigi varem tekkinud mõte üliõpilassegakoori asjus teoks. Oli ju üliõpilaste koosseis täiesti muutunud. Palju naisüliõpilasi oli astunud ülikooli ja mis võis siin takistada võimelise segakoori asutamist.

Grupi kaasvõitlejate poolt oli küsimus ülesvõetud ja ühel sügispäeval peeti V auditooriumis nõupidamiskoosolek üliõpilassegakoori asutamise asjus. Suur auditoorium oli üliõpilasi täis. Üksmeelselt ning jaatavalt otsustati asutada üliõpilassegakoor, ning otsuse täideviimiseks valiti toimikond, kuhu kuulus ka allakirjutaja, kellest sai pärast esimene Üliõpilaskonna Muusika Sektsiooni esimees... Teiste juhatusliikmetena töötasid kaasa — laekurina Ed. Riismann ja kirjatoimetajana prl. S. Volt.

Suurte lootustega alustasime tööd. Minu ettepanekul otsustasime paluda koorijuhiks L. Neumanni. Olid ju tema tööst ja võimetest väikesest koori juhina säilinud parimad mälestused. L. Neumann nõustus. Ometi ei läinud töö sellel edu ja hooga, nagu olime arvanud. Ja selleks olid mitmed põhjused. Kõige pealt — oli lauljatest puudus. Tundus imelikuna, et mitmetuhandeline üliõpilaskond ei suutnud anda küllaldaselt lauljaid. Naislauljaid tuli küllaldaselt, kuid sellele vastavalt ei tulnud meeshääli. Juba see pidurdas tööd. Ka ei käinud lauljad küllalt

Suure sõpruse ajalugu

Lätlasi ja eestlasi ei ühenda mingisugune verevendlus, ometigi olid kindlad need sidemed, mis ühendasid mõlemaid rahvaid ühise vaenlase vastu, nüüd ühendab neid kultuur.

Eriti peab tähistama sõprust Eesti ja Läti kooride vahel. Läti ülikooli üliõpilasseltsil „Dziesmuvara“ on eriline rõõm tunnistada, et tal sidemeid iga parema eesti kooriga. Sõprusidemed tekkisid aga esmalt Tartu Üliõpilassegakooriga.

Uskumatuna vahest tundub, et see sõprus oli juba siis, kui üks sõbrust alles sündimata — ometigi on see nii kui rääkida Tartu Üliõpilassegakoorist ja „Dziesmuvara“st“. Viimane asutati alles 1925. aastal, kuid tema 10 asutajat liiget tutvusid juba aastal 1924 Tartu Üliõpilassegakooriga, kui see Riias esmakordselt kontserteeris. Tutvus arenes sõpruseks, mille mainitud 10 lauljat võtsid kaasa „Dziesmuvara“sse,“ jutustades sellest nooremaile kaasvõitlejale.

Ja kogu Dziesmuvara usk, et tal on Eestis tõeline sõber. Seda kinnitas „Dziesmuvara“ esimene kontsert 1929. a. algul Tartus, mil süvendati tekkinud sõprust ning „Dziesmuvara“ koorijuht Adolf Abele valiti Tartu Üliõpilassegakoori auliikmeks.

Edasi järgnes 1929. aasta novembris T. Üliõpilassegakoori külaskäik Riiga, mille üle tundsid rõõmu muuseas ka Eesti ja Läti postiasutised, kuna kirjavahetus naaberriikide vahel muutus eriti intensiivseks. Viimane asjaolu näitab, et sõprus on jõudnud teisse astmesse: pole ainult vahekorda kahe organisatsiooni — koori — on sõprust üksikute liikmete vahel.

Kui 23. nov. 1930 Tartu Üliõpilassegakoor pühitses oma 10. aastast juubelit, saatis „Dziesmuvara“ sinna oma esindajad N. Plato ja V. Lulle, ka „Dziesmuvara“ 10. hällipäeval oli Tartu Üliõpilassegakoor esindatud. Mõlemate orgide juubelite vaheajal tuleb märkida „Dziesmu-

Sõprusliikmeid „Dziesmuvara“st“: V. Lulle, A. Meisters, I. Saprāša, N. Plato.

vara“ kontserti Tartus 1934. a. ja Tartu Üliõpilassegakoori kontsert-matka Riiga 1935. aasta veebruaril.

„Dziesmuvara“ on tundnud ennast Tartus kui kodus, Tartu Üliõpilassegakoor on Riias oodatud külaline. Mõlema koori sõprusele on rajatud „Dziesmuvara“ sidemed ka teiste kooridega: EMO-ga Tallinnas ja Akadeemilise Meeskooriga Tartus.

Kui Eesti ja Läti diplomaadid ning seltskonna esindajad on tähistanud Tartu Üliõpilassegakoori ja „Dziesmuvara“ sõprust kui tähelepanuväärset fakti mõlema rahva lähendamisel, siis tuleb seda vaid kinnitada.

Nüüd, mil Tartu Üliõpilassegakoor pühitses oma 15. aastapäeva, tuleb soovida, et sõprus „Dziesmuvara“ga“ tulevikus aina kasvaks ning kaasa aitaks kahe liitrahva lähendamisele.

Stud. phil. Jānis Ridzītis,
„Dziesmuvara“ liige.

korralikult harjutustel. Puudumised olid üsna sagedased, ning see sai ka takistuseks ning pahandas juhti. Juht oli aga nõudlik. Ta läks pikkamisi edasi ja tahtis ainult põhjalikult läbi töötatud ja kõigiti viimistletud lauluga esineda. Nii vaibus esimene vaimustus. Siiski käidi terve õppeaasta jooksul koos. Esineti muuseumi pidul „Bürgemusses“ kevadsemestril 1921. a. paari lauluga ning võeti osa Soome üliõpilasmeskoori vastuvõtu pidustusist.

Üliõpilasaastad on ammu juba seljataha jäänud. Tegelikud ülesanded nõuavad terve tööjõu. Ometi on jäänud kustumata kaunid mälestused üliõpilassegakoorist, ometi helisevad selle võimsad viisid veel südames, ometi tunned ka nüüd aastate möödudes, nagu oleksid veel tugevate sidemetega ühendatud sama kooriga.

Jumal õnnistagu üliõpilassegakoori ja selle laulu!

Üliõpilaste segakoorilaul Rootsisis

(Muusikadirektor Erik Ehnvall)

Üliõpilaste segakoorilaul esineb Rootsisis alles väga lühikest aega. Esimene üliõpilaste segakoor „Stockholmsstudenternas Körsällskap“ (Stokholmi üliõpilaste koorilauluselts), mille dirigendiks on nende ridade kirjutaja, asutati umbes 25 mees- ja -naisüliõpilase poolt 1931. a. sügisel Stokholmis. Rootsisis on küll juba ammust aega nii mõnigi hää ülikoolikoor, millistest on kõige tuntum Upsala „Orfei Drängar“ mitmete omamaa kontsertringreisidega, ja need ülikoolikoorid, koosnedes siiski ainult meestest, said Rootsisis koorilaulu teerajajateks. Nad mõjustasid väga koorilaulu levimist laiemates rahvakihtides ja nende eeskujul asutati pea igalpool meeskoore.

Segakooreid eksisteerisid aga kogu aeg väga tagasihoidlikult; oli ju küll suuremates linnades mõni oratooriumi-koor, kuid à cappella koorid puudusid pea täielikult. Kuid umbes kümne aasta eest hakkas ka segakoorilaul kindlamat pinda võitma; toodi päevavalgele rikkalikud rahvalaulude tagavarad, võeti stiililt eeskujuks saksa Liedertafel'ilt ja suuremad komponistid löid terve rea väärtuslikke koorilaulu. Siinjuures pean ma aga väljendama suurt imestust eesti koorilauludele, mis oma kontrapunktiliselt stiililt nii mõnelegi rootsi heliloojale võivad olla eeskujuks. Loodetavasti ei ole aeg enam väga kaugel, kus rootslased eesti laule rootsi keelde tõlgitult laulda võivad.

Nii siis nelja aasta eest, nagu öeldud, asutati „Stockholmsstudenternas Körsällskap“ ja see oli tegelikult esimene kord, kus ühes ja samas kooris laulsid rootsi mees- ja naisüliõpilased. Varsti tõusis lauljate arv juba kuni 100-ni. Koor koosneb osalt kaheksa Stokholmi kõrgema õppeasutuse üliõpilastest, osalt noortest, kes akadeemilise töö lõpetanud, on pealinnas teenistuses. Koori esimeheks on Stokholmi kõrgema kooli kunstiajaloo professor H. Cornell. Tänu iga üksiku kooriliikme elavale huvile ja hääle seltsimehelikkusele on koori töö kiiresti edenenu ja koor omab juba teatavat tähtsust Stokholmi muusikaelus, kus koor on teinud oma esimeseks ülesandeks esitada aeg-ajalt ilmuvaid rootsi heliloojate helitöid.

Stokholmi üliõpilaste segakoor on omakord mõjutanud Upsala ülikooli üliõpilaste segakoori asutamist. Samuti on see koor töötanud käsikäes Oslo akadeemilise kooriga ja annud viimasega koos kaks ühist kontserti ning on kutsutud viimase poolt külla, seoses oma kavandatava kontsertringreisiga tuleval kevadel. Möödunud aas-

Muusikadirektor ERIK EHNVALL,
Stokholmi üliõpilassegakoori juht.

tal oli sellel kooril hää meel korraldada Stokholmis paar kontserti Riia „Dziesmuvara'le“.

Nii enese kui ka rootsi üliõpilaste nimel tahaksin lõpuks Tartu Üliõpilassegakoori juubeli puhul öelda südamlikumaid tervitusi ja ühtlasi loota meie vahel lähemat koostööd. Meil, rootslastel, on teie õilsast laulukultuurist ja teie tusedast heliloomingust palju õppida ning meie helitame soovi sõlmida teiega kindlaid sõprussidemeid.

Meie laulusõbralik tunnustus Tartu Üliõpilassegakoorele.

Stokholm, oktoober 1935.

Põhjamaade laulupeol Stokholmis 1935. a.

MÄRKMEID MUUSIKAELUST

Tartu ülikooli juures

Kolmkümmend aastat tagasi, kui olin ülikoolis — selajal muidugi vene ülikoolis — ei kõlanud eestikeelne koorilaul Alma Materi seinte vahel, kuigi korraldati muusika- ja laulukoori ettekandeid. Suuremaks teguriks muusika arendamisel oli tol ajal nõnda nimetatud „Vene muusika armastajate ring“ (Kružoak Ijubitelei russkoi muusõki), kuhu minagi kuulusin. See ring koosnes peamiselt vene üliõpilastest ja ka professoreist. Viimastest oli südikam muusikasõber meteoroloogia professor Sresnewski, kes korraldas selleaegses vene seltsis „Rodnik“ vene eliidi pealtkuulajatele kammermuusika õhtuid, kus mängisime triosid, kvartette, esinesid soololauljad ja klaverimängijad; tegeles ka minu osavõtul cellode kvartett. Suuremad kontserdid korraldati ülikooli aulas, Bürgermusses ja hiljem Vanemuises.

Ka organiseerisime oma orkestri, mida juhatasime üliõpilase Triodin'iga, kes oli muuseas tuntud üliõpilaste keskel komponistina.

Koorilaulu alal tegutsesid segakoor ja meeskoor üliõpilase Aristow'i juhatusel. Meeskoori koosseis ulatus kord 200 lauljani.

Helilooja JUHAN SIMM, auliige ja koorijuht 1922. a.

Juhatades 1905. aastal Ev. Eesti Noortemeesti Seltsi meeskoori ja olles E. Ü. S-i liige, hakkasin koondama oma meeskoori, kuhu kuulusid osalt üliõpilased (praegused dr. Tats, dr. Nõges j. t.) ja vilunud laulumehed Noortemeeste Seltsist ja A. Läte meeskoorist (H. Kann, P. Kurg, M. Uik, Blaubrik, Viera, näitleja Laas, rätsep Martinson, Päts ja mitmed teised).

Sealt tekkis E. Ü. S-i liikme-

te seas mõte asutada puht-üliõpilaste meeskoor ja peagi astusime E. Ü. S-i liikmed omavaheleliseks kooriks kokku lauldes algul lihtsaid laule.

Et luua laiemat pinda meeskoori laulule üliõpilaste seas, avaldasin 1910. aastal üleskutse kõikidele üliõpilasorganisatsioonidele organiseerida lauluvõimelistest üliõpilastest ja vilistlastest eesti üliõpilaste üldmeeskoor. Üleskutse leidis eesti akadeemilises peres vastuvõtu ja meid, lauljaid, asus ühendkooriks ligi 60 meest, missuguse kogu juba järgmisel aastal esinesime traditsioonilisel „Muuseumi pidul“ Vanemuises.

Aeg läks edasi ja akadeemiline pere suurenes ka naisüliõpilaste suhtes, missugune asjaolu tekitas mõtte luua meeskoori eeskujul ka üliõpilaste segakoor, et ka sellel alal edendada laulukultuuri ülikooli teiste õppeainete vahelduseks.

Senini on juba 15 aastat Tartu Üliõpilassegakoor edukalt töötanud ja aastast-aastasse edasi sammunud ning enesele tunnustatud seisukoha võitnud nii kohapeal, kui ka väljaspool Tartut ja ka välismail, saades kõigjal arvustusi, mis on väärikad Eesti laulu arenemisele ja edule.

Juhan Simm.

Tartu Üliõpilassegakoori juhte ja esimehi 15. aastapäeva pidustustel.

Istuvad vasakult: T. Teder (esimees 1923—1924), A. Karindi (koorijuht 1927—1932), J. Aavik (koorijuht), E. Vörk (koorijuht), K. Ainomäe (esimees 1922—1923); seisavad vasakult: V. Tomingas (praegune esimees), A. Otti (esimees 1927—1930), H. Vihalem (esimees 1925), K. Kõrge (esimees 1933—1934), R. Vinkel (esimees 1932—1933); pildil puuduvad esimehed V. Mägiste (1926), H. Priius (1927), V. Pärn (1930—1932).

Kui meie

vikerlaste jälgedes üle mere käisime

Tänavu kevadel sai Tartu Üliõpilassegakoor E. Lauljate Liidu kaudu Svenska Kõrvõrbundi austava kutse Stokholmis peetavast laulupeost esinduskoorina osavõtmiseks. Semestri lõpul jätkus siis tööd ja rabelemist kogu koorile. Naislauljail andis toime tulla rahvariite hankimisega.

Meie välismaale sõit rippus kord juba juuksekarval: nagu meie sõidu puhuks ilmus uus kitsendav passide väljaandmise määrus. Asi aeti joonde kaheteistkümnendal tunnil.

See oli kella 4 paiku p. l. kui valge „Kalevipoeg“ viis 93 laulvat vikerlast Stokholmi poole.

Saatjate hulgas ei puudunud ka fotoreporterid — nii oli siis tekkimas materjali koori arhivarile ja teistele innustunud ajaleheväljalõigete kogujaile. Sellega seoses oli vähe askeldust, ärevust ja poseerimist laeva reelingul.

Lauljate Liidu esindajana sõitis meiega ühes hra M. Ruubel, kes võitis meie sümpaatiat algusest peale. Ja sümpaatiat ning poolehoidu oli vastastikune. Hra Ruubel jäi kogu ajaks koori juurde ega kasustanud esindajale määratud korterit. Nii olid meil ühised rõõmud ja raskused.

*

Sõidul selgus, et ka väljaspool laeva-lokaali on võimalus nooblilt ja huvitavalt einetada. Mul oli õnn kuuluda ühte n. n. „jahiseltskonda“, kus näitsikud nagu nõidusid söögipoolist improviseerit lauale, millel ei puudunud lauanõud ja muu söögi mööbel.

*

22 tundi annab sõita. On aega mõelda merehaigusest kui niisugusest, ja selle vastu võitlemisest patent pillide, sidrunite või mõne muu kangema rohu abil. Esialgu siiski tantsiti hääde tagajärgedega I klassis. Kapteni lahkel vastutulekul said soovijad kajutitesse magama. Meri polnud just vaikne, seetõttu asjaosalised „ohverdasid“ iseloomu ja tervise kohaselt. Mõnel läks kergelt ja rõõmsalt, sihuke vend näitas meresõidu tulemuste arvu kahe käe sõrmedel, — kuid kõik see oli nagu muuseas. Omaette number oli tegelane, kes endasse süvenenuna ja koltununa mängis sfinksi.

Koori tekkis ajaviiteks ja igavuse peletamiseks n.

n. amatöörsumariitlaste ehk vilunud vaipadesse pakkijate seisus.

Stokholmi sadamas olid Svenska Kõrvõrbundi ja kooride esindajad vastas, kes meid pääle tervitusi, moodsasse ja mugavasse koolimajja korterisse juhatasid.

Eripäätükiks meie Stokholmi matkal olid naislauljate rahvariided. Kogu Stokholmi ajakirjandus märkis kiitvalt algupärastes ja stiliseeritud rahvariites esinemist. Erilise menu osaliseks sai setu riietuses prl. Väike Karja (rootsi ajalehemehelt eksikombel pandud nimi). Suurt peamurdmist valmistas keeleküsimus. Ei meid aidanud inglise ega saksa keel, kõnelemata ladina ja vene keelest. Rootslased imestasid tõsiselt, et me rootsi keelt ei valda!

Stokholmis sai meile eriliseks püüniseks universal magazin EPA, mille külastamised kujunesid epideemiaks. Oli naiskondi, kes sooritasid EPA käike 2—3 korda päevas. EPA ähvardas koguni „jahiseltskonnad“ ja muud sõprusliidud huvide lahkuminekul lõhki ajada.

EPA palaviku vaibudes köitis meeli jaapani artiklite kauplus Tokio ellik Mikado — või oli neid kiusatusi koguni kaks.

Nii avanes ka nende ridade kirjutajal, koos sõprega, mugav äraolemine ja jalgade puhkamine jaapani miljöös. Ajaviiteks siis konsulteerisime koori näitsikute endaga võitlemist panama kübarate ahvatlulis ja kompenseerisime eesti temperamenti, teretulnud rootslanna, samasuunalise tegevusega.

Apelsinid ja banaanid olid kõikjal kiusamas. Iga ostu järgi selgus, et ksv! oli vitamiine mujal paremini ostnud.

Natsionaal Muuseumi külastamine võimaldas kuulsaate meistrite maale näha. Kahjuks lühikese ajaga näeb üpris vähe. Juhtide puudus andis eriti tunda portselani ja keraamika osakonnas. Katalogid kõik rootsikeelsed. Anti siis vaba voli luulelennule ja esitati sõbrale kuninganna Kristiina alias Greta Garbo kohvikannu ja tasse jne.

Grupp loodusteadlasi külastas omal nõul ja jõul loodust. muuseumi, milline on parim põhjamaail. Tram-

Tartu Üliõpilassegakoori juhatus 15-dal aastapäeval. Istuvad vasakult: A. Otti (arhivar), S. Listakind (esimehe abi), V. Tomingas (esimees), H. Tera (laekuri abi), V. Voore (koorivanem); seisavad vasakult: V. Veanes (sekretäri abi), O. Virkhaus (laekur), B. Bluum (sekretär), A. Tärna (koorivanema abi).

misõidul sõlmisid loodusemehed sõnaraamatu abil tutvust daamiga ja lubasid end sünnipäeva kohvile paluda.

Tegelasi jätkus ka Tivoli külastamiseks, kus sõideti elektrijõul liikuvail pisiautodel ja naerdi poolhaingeks.

*

Esinemine Skanseni vabaõhulaval õnnestus hästi. Pealtkuulajaid kiskusid kaasa meie temperamentsed laulud. Laule tuli korrata ja lisa anda. Koor pakkus meeldiva pildi tänu raislajate rahvariitele.

*

Skansenis laulmise puhul jättis aga korraldus nii mõndagi soovida. Anti vastukäivaid juhatusi koori kogumise ja lavale mineku kohta. Meie ridades aeti juttu, et rootslastele tuleks võimaldada stipendiume eesti laulupidude korraldusega tutvumiseks. Olime uhked sellele, et me eestlased oleme!

Tagasisõidul Stokholmi lauluretkelt.

Päälle kontserti selgus, et olime viibinud loomaia naabruses — kuid ükski hing sellest ei teadnud, pidades nähtud ponisid ja vesilinde juhuslikeks loomadetiigi esindajaiks. Nii jäigi zooloogiaaed nägemata.

Svenska Kõrvõrbundi poolt korraldati väliskooridele lunch, millest peale eestlaste võtsid osa norralased ja soome rootslased. Erielse tähelepanu osaliseks sai üliõpilassegakoor- eesti esinduskoor- ja esindusliku kujud omav E. L. L. esindaja. Lunch oli põhjamaiselt rikkalik — seetõttu lauasistumine venis pikale. Täitavat kuumust madalas, kuigi igati moodsas lokaalis said tunda esmajoones rahvariideis daamid.

Stokholmi laulupeo tulipunktiks meie koori suhtes kujunes esinemine Kontserthusetis. Juba rahvus- ja koorilippude hoogne lavaletoomine kutsus esile tormilised poolehoiuavaldused. Koor imponeeris samuti energilise lavale tulekuga. Ettekanded õnnestusid kõigiti ja mõjusid uudsuse ning ettekande viisiga. Ettekande lõppedes saali täis päälkuulajaid hüüdis piisti tõustes Eesti esinduskoorile kolmekordse hurraa. Koorile anti üle Rootsi rahvusvärvidega pärg ja lilli.

Huvitav oli kuulata rootsi parimate kooride ettekandeid. Kontserdi viimaseks palaks oli isamaaline kantaat, milline lõppes hümniga, publikumi kaasalaulmisel.

*

Lahkumise hommikul oli tuule tujukust juba linna majade vahel märgata. Sadamas nägime lainetustki. Lahkuti väga südamliselt. Kõlasid laulud ja eesti- samuti rootsikeelsed hüüdud. Vana tõde sai avalikuks: lahkudes alles oli tekkimas suhtlemine. Rootsi saatjate kõnekoor hüüdis „Ma armastan sind!“ Veel kaugele lehitati taktis teklite ja räätidega.

Kontsert-reisult Rakvere-Tapa 1933. a.

Tagasisõit sündis tormiga ning kestis 28 tundi. Reisijaid palju ja lamamiskohtadest puudus. Ulgumel „viimased mohikaanlased“ lasid laulud valla — siis oli nagu kergem. Tudengi laulik lauldi, segakoori repertuaarile lisaks, läbi. Võeti Ha-tša-tša'gi appi. Päril imestada andis, kuis merehädaliste hääle ulatus paranes — bariton pööratas vaevata tenori aaria maha.

Laev kõikus kuidas tahtis — ehk kuis meri seda soovis. Kõige vägevama laulu ajal tegi ka „Kalevipoeg“ kangemakraadilise küljekummarduse. Ei olnud malli käepärast, kuid „kõikteadja“ koori vennasüda konstateeris 45° kaldumise. Seda kallet said, suure kolina saatel, tunda lamamistoolidega ümberkukkujad. Ühe tütarlapse tahtis hoog laevareelingu alt merele viia. Ka teie alandlik teener tegi oma isiklikel istumisel kaks kenakest sõitu „Kalevipoja“ vesisel turjal. Siis hüppas meri mulle kaela ja leotas soolveega läbi.

Amatöör-samariitlased tegutsesid juba proffidena. Kõige kangemad proffid olid kaks näitsikut — õrnem sugu ei ole tepe alati nõrgem. Passiivsete lamajate keskel esines aktiivne esindaja, kes vaipadesse mähituna istus kui „Dalai-Lama“ ja andis käsklusi-näpunäiteid enda hermeetiliseks pakkimiseks ning lisavaipade hankimiseks. Sihuke asi kergendas kõigiti abistamisaktiivse. Täbaram lugu oli passiivsetega, kel polnud mingeid soovide — kuid lödisesid külmast. Leiutati lihtsaid seadeldisi ja sidemeid lamamistoolile ja pinkel püsimiseks. Üks näitsik oli mugavuse nimel sissepakitud ja rihmaga sõna tõsisest mõttes laeva külge aheldatud. Võis tähele panna hädas üksteist toetavaid abikaasasid.

Vähestel ringiliikujail oli samuti ebamäärane olemine ja laev käitus äärmiselt halvasti. Sellesse ähmasse olukorda tõi valgust meie kogenud vennasüda ja massipsükoloog. Tema „ajas väikeseid jutud“ kapteni ja tüürimehega ning tegi kohe kõigile selgeks et: „laev pidi korra juba ümber minema“, „... võib veel pooleks minna“, „...öö jooksul 10 palli läheb 12 palliliseks orkaaniks üle...“

Hoopis „verevaesem“ oli vana madrus, kes „ei osanud“ tõsisest olukorda hinnata ja kõneles kõrvalisist asjust, tegi muhedat nalja ja laenas omad vägevad säärsaapad prl. laekurile. See madrus läks koguni nii kaugele, et julges meie spetsi väiteid olukorra täbarusest ümber lükata.

Hommikul asutati aktsiaselts „Kuum tee“. Kuulmal teel oli hea levik ning maagiline mõju külma ja halva tuju peletamiseks. Pääkese lahke pale ees sai ka kehastatud passiivsusest elurõõmus tegelane.

„Rõõmus kaktus.“

Jaan Lattik

Mis ta maksab?

Mis faju on sellest inimejele, kui ta foit maailma fajuts saaks, aga oma hinge kaotaks. Eht mis lunastamise hinda mõib inimene oma hinge eest anda.

Matt. ev. 16, 26.

Vanas pühas raamatus on täpsalt öeldud, kui kallis on üks inimese hing. Jumala enda poolt on hind kindlaks määratud ja inimsoo lunastaja kaudu teatavaks tehtud. Kui keegi tahab osta ehk müüa inimhinge, ja kui ta siis järele pärib, mis niisugune asi maksab, võib küsijale igal ajal pühakirja põhjal vastata, et üks hing maksab just niipalju, kui palju maksab terve maailm üheskoos oma varanduste, rikkuste ja auga.

Mitte üks sent vähem. Võib küsida isegi rohkem.

Kui panna neid mõlemaid kaalule, tervet maailma ja üht inimese südant, siis parajasti jääb kaaluks keskele, õigele kohale, värisema.

Teadku siis igauks, et ta kannab oma rinnas võrratu suurt varandust, mille väärtust ei saa muidu hinnata, kui peab võtma appi kogu maailma. See on aga inimhinge kullaväärtus. Täevast nähtuna ja vaadatuna maksab meie hing nii palju, kuid tegelikus elus ei hinda teda keegi nii kõrgelt. Küll on ta elus odav. Ei taha teinekord lihtsalt mõelda, kui armetult hindavad inimesed ise oma hinge. Midagi ei ole jäänud järele sellest kõrgest ja targast jumalikust otsusest: mis kasu on sellest, kui võidavad omaks kogu maailma ja kaotavad sellejuures hinge. Keegi ei küsi sellest. Arvatakse, et kui aga saaksin kätte maailma või vähemalt mõne osagi maailma väärtustest ja varandustest, siis mingi hing ja kadu jäädavalt. Ja meie müüme ning ostame teinekord mõne naise sendi eest inimese südame endale nagu naljaviluks, et teda siis tallata porri, puurida valusate sõnadega keskelt läbi ehk visata üle ukse uulitsale kui jäänust, mida ei ole enam vaja. Kas karjatas loom ehk hüüdis inimene appi, see oli ükskõik.

On vägagi huvitav jälgida inimkonna heitlemist inimese hinge pärast, kuidas teda hinnatakse ja otsitakse. Mõnikord on mindud nii kaugemale, et on öeldud, teda ei olegi olemas. Siis oli muidugi kergem ja mõnusam teise südamele haiget teha, kui endale kujutati ette, et niisugust asja pole olemaski. Kõik röövlid ja vägivaldiga kauplajad on seda õpetust levitanud, et

hinge ei ole. Siis oli nende uni rahulik ja rind rõõmus, kui nad teadsid, et olid vaid loomi piinanud, aga mitte surematuid inimesi. See, kes on surematu, läheb pärast Jumala juurde kaebama, ja hakka siis õiendama ja kohut käima pärast surma.

Suure maailmasõja päevil näiteks langes inimhinge väärtus nullini. Saadeti aga rongi ja laev laeva järele sõjaväljale noori ja eluküllaseid mehi, et jäägu nad sinna valu ja surma vintsutada, mis loeb üks hing.

Pärast suurt sõda ja arveteõiendamist oli jutt teissugune. Just kui kevadised tuuled ja veed päästeti valla. Üksikisiku vabadus ja väärtus lõi korraks lõkkele nagu tuli tuha alt. Rind paisus ja suu oli nii ettevaatamata, et ladus kõik välja, mis oli hinge kogunud, raskust, muret, viha ja metsikust. Siis suleti uuesti pais. Ja terves maailmas on jällegi alanud hinge ohjeldamine ja vastu seina surumine. Arvatakse, et ta ei ole tõepoolest seda väärt, et ta vabalt tohiks taksuda, nutta ja karjuda. Võimumehed suruvad ta sügavale rinda tagasi. Selle juures tõmbub sirge selg küüru ja endised vabadusest läbiimbunud, nõretavad mehed ja naised, küsivad, kui palju maksetakse meie hinge eest, müüme ta maha alt oma hinna.

Imelik on see, et meie kallis haridus ja meie pilvini ulatuv kultuur ei ole meie ajastut siiski jõudnud teha nii suureks ja vabaks, et meie aukartuses hetkeks peatuksime ühe inimhinge saladusliku väärtuse ees ja loeksime kord kas või oma endagi südamele seda palvet: mis kasu on suurtest võitudest, kõigist saavutustest ja higiga kogutud hüvedest, kui ei ole enam hinge. Süda on tühi, kõigest ja kõigest pettunud.

Ühelt rikkalt ja uhkelt võimumehelt küsiti, mis läks temale maksma tema uhke loss. Nimetati üht kui teist suurt summat. Ikka oli seda vähe. Kui miljoneist ei jatkunud lossi hinnaks, siis nimetas peremees ise õige summa: hinge andsin ja kaotas selle ehituse juures.

Hinge hinna eest on inimesed tõepoolest ehitanud losse, kogunud varandusi, teist eest kõrvale tõugand ja teise käest karika ära kiskunud, et kustutada oma janu. Au ja võimu eest läks hing nagu pealekauba. Ja nüüd on juba jälle sõjapilved taevaserval, tõusevad üha kõrgemale ja kõrgemale. Laetakse inimesi nagu loomi la-

hinguväljadele. Ja ei mindagi surema kõrgete sihtide ja aadete eest, küll vahest omakasu ja rohke saagi pärast, mida võib loota, kui röövkäik õnnestub...

Miks ma just sellest kõigest kirjutan ja jutustan „Üliõpilaslehele“? Miks ma selle lehe kaudu esitan küsimuse: mis ta maksab, üks inimene süda? Seepärast, et noored ehk loevad mu kirja, ja nende süda tuksub ju valjumini kõigile elulisile küsimusile. Eks ole nii? Noorus ja hing, nad on ikka veel suured sõbrad ja hõimlased. Ka meie külm ja rehkendaja aeg ei ole suutnud neid lahutada. Noorte hing ei ole kiviks kokku sõtkutud. Ei ole tema üle käidud kuni lõpuni poriste ja vihaste jalgadega. Noored saavad aru südame õnnest, vabadusest ja ka rõõmust. Neil võib veel vabalt kirjutada neid pühakirja sõnu tervituseks: mis kasu on ometi inimesel sellest, kui ta ka võidab tuhat võitu ja saab võimu tuhande vastase üle, aga südame asemele saab endale eluta kivitüki ehk verest tühjaks jooksnud kaltsu, mis kandis kord südame nime.

On kole ja valus vaadata, kuidas südamega inimesed tarvitavad kurjasti võimu ja jõudu, mis nende kätte on kukkunud. Kuidas nad teise häda ja mure vastu võivad olla kurdid ja pimedad. Kui aga neil on hää ja mõnus olla.

Üks inimeste hingede puhastustöö peaks läbi viidama. Midagi tuleks teha, et anda tagasi inimsoole tema vara, mille hinna on Jumal ise kindlaks määranud, see on võrdne tervele maailmale. Aga niisugust asja on väga raske teha. Pead on näiteks mitu korda kergem targaks harida, kui südant teha vagaks ja heaks. Kui palju kasvatajaid väsis ära hinge harimise töodel. Viskasid lõpuks käega ja läksid mulla alla magama. Olid rohkem väsinud kui teised töötegitjad siin maailmas.

Ma lugesin paari päeva eest ühest õige vanast raamatust niisugust kirjeldust, kuidas saab kalleid pärleid terveks arstida, kui nad on tuhiks ja haigeks jäänud ja on oma sära ning läike kaotanud. Pärlikaupmehed ei oska oma osavusega midagi peale hakata. Ei aita, kui neid tahad lihvida ehk käsitsi puhastada. Siis tehakse nii, et asetatakse pärlid raudpuuri ja lastakse tagasi alla meresügavusse, sinna, kus oli kord nende kodu. Seal all pimedas vetevallas ja sügavuses saavad nad aegamööda jälle kätte oma kaotatud hiilguse ja nooruse.

Ma arvan, et ka inimese hingega tuleb nii toimida. Ta on kalliskividest ja pärlitest niikuinii kõige kallihinnalisem. Ja kui ta metsikus elus on kaotanud oma väärtuse, õrnsuse ja oma loo-

muse, olla hing ja mitte midagi muud, siis tuleb teda viia ja juhtida kas või läbi tormi ja pisarate sademete Jumala lähedusse. Peita sügavusse, sügavusse Jumala armastuse saladuste merre, et las ta seal kosub, las ta toibub ja saab jälle terveks. Seal oligi kord ta kodu ja sinna ta jõuab kindlasti pärast rännakut. Sest on enam kui selge, et kõik inimesed, kes oma otsingutel jõudsid välja Jumala teedele, nende hing sai terveks. Kui näiteks, kas või hetkekski peatuda Kolgata risti all ja kogeda seal neid sõnu: mis kasu on..., oli jooksmisest, võitudest löökidest ja kogutud varandustest, kui nüüd ei ole enam südant. Ei ole tilkagi seda südameverd, mis kord nõrises risti mööda alla. Kui rist jagaks õnne ja õnnistust, nagu ta seda on ikka teinud? Ja ta jagab kohe uut jõudu ja lootust. Sest risti all ongi nii sügav sügavus, et seal saavad pärlid tagasi oma nooruse, ilu ja õnne.

Seda peaksid ka noored teadma. Ega pidu-päevadel ja paraadidel ei tule ilmsiks ühegi südame suurus ja väärtus. Ka ei näe seal haavu ega valu, mis on pesitsemas hingepõhjas. Siin on kõik tehtud ja pealesunnitud. Ka naeratus ei ole loomutruu. Kuid risti läheduses on inimese hing tuhat korda selgemini näha ja tema kulla-väärtus torkab otsekohe silma.

Ma nüüd lõpetan oma kirja ja toon vaid veel ühe hommikumaise vanasõna mälestustest päevalgele. See käib nii, et pimedal linnul aitab Jumal ise ehitada pesa. Eks ole see üks väga selge ja tark jutt. Kus on ööd, puudust, raskust ja kannatusi, seal on Jumala abi kohe õues ukse taga. Kui silmad on nagu seotud kinni eluraskustest keerutatud köidikutega, siis võib südamesse sattuda üksainus säde jumalikust lootusest ja uus elujõud annab ennast kohe tunda.

Kes loeb sõrmedel nende noorte arvu ja hulki, kes aastate kestvusel on kogunenud meie vanasse ülikoolilinna ja seal alanud suurt pesa- ja koduehitamise tööd. Poolpimedas katusekambris käis õppimine ja töö üle kesköö. Puudus ja nälg lõgistasid ukselinki, sest ei olnud igapäev rahatoojat ja toetajat. Aga töö ei katkenud. Noor hing nagu aimas suurt elumõtet enda ees, mis kasu on kui võidab kas või maailma, aga hing ise on harimata, pime ja toores. Ja Jumala otsesel käsul ning korraldusel tulid appi taevalikud jõud ja aitasid ka kõige pimedamates oludes õppijal punuda pesa elamiseks.

Mis ta maksab, üks noor süda? Võib anda tema eest tervet maailma. Isegi rohkem võib nõuda, aga ühelgi tingimusel ei tohi teda hinnata alt selle summa.

Alma Mater Tartuensise aastapäeval

Üliõpilaskonna esimehe Ilmar Tõnissoni tervitus aktusel 1. detsembril 1935. a.

Tuues üliõpilaskonnalt tervitusi meie ülikooli kuuteiskümnendale aastapäevale, ei täida ma ainult tavalist viisakusülesannet, vaid väljendan kolme tuhande praeguse ja tuhandete endiste üliõpilaste sügavalt tuntu, tõsist armastust ja lugupidamist oma Alma Materi vastu. Vahekord Tartu ülikooli ja tema üliõpilaste vahel on olnud — ning on — usaldavam ja südamlikum, kui vaevalt kuskil mujal.

Ometi ei ole see mingi loid vastastikune sallivus, mis meil Tartu eesti ülikoolis on kujundanud üksmeele ja vanema ning noorema akadeemilise generatsiooni ühtekuuluvustunde. Selle ühtsuse on loonud ühine võitlus ühiste eesmärkide eest. See võitlus on pühendatud rahvuslikule kultuurile, eestilise vaimuse kujundamisele.

Eesti tõsirahvusluse pingutuste kohta ei ole sõna „võitlus“ mitte liiga karm väljend. See on võitlus, mida meie peame iseendis sajandite jooksul kuhjunud võõr- ja väärmõjutiste vastu pidama, mida peame pidama üha väljast sisse tungivate, eesti rahvuse arengule ja edule kahjulikkude mõtestikkude vastu, võitlus, mida peame pidama uue ja parema eestilise mõtte mõtlemiseks ja rahvusliku teo tegemiseks.

Seda võitluseolukorda tuletab meile meelde iga aasta meie Alma Materi sünnipäev 1. detsembril. Kui sel päeval 1919. a. avati E. V. Tartu Ülikool, siis raksusid veel Narva all kahurid ja ohverdasid veel eestlased oma elu eestluse ja tema vabaduse eest. Tol ajal, kus relvaga muretseti omale väline vabadus, asus eestlane samal ajal kõrgema teadusasutise loomise läbi ennast sisemiselt vabastama võõrast vaimust ja looma enda omapäralt vastavat vaimust. Eestlaste riiki pidi hakkama juhtima mitte ainult vaba rahva tahe, vaid ka iseseisvalt kujundatud mõtte. Sellele paleusele andusid meie ülikooli rajajad, seda missiooni on jätkanud vanemad ja nooremad Eesti Akadeemia kodanikud 16 aastat ning see missioon on teadlikult ühise võitluse kujundanud meie ühtekuuluvuse. Olles teadlikud, et selle rahvusliku missiooni edust oluliselt sõltub eestluse tulevik, on ka praegune akadeemiline noorpõlv valmis jätkama ja edasi viima eesti rahvusliku kultuuritöö süvendamise ja avardamise loovat ülesannet.

Selleks tööks on vaja teatavaid ühiskondlikke eeldusi. Need eeldused on meile antud iseseisva, vaba rahvusriigi näol. Eesti Vabariigi kõrge-

maks ja ülevamaks ülesandeks on eestluse kultuuri arengut aidata ja kaitsta.

Seda ülesannet on meie rahvusriik kogu oma kestuse jooksul meeletanud. Selle üheks väljendiks oli 1. dets. 1919. a. E. V. Tartu Ülikooli loomine; selle teiseks väljendiks oli suvel 1925. a. Ülikooli seaduse vastuvõtmine; selle oma rahvuskultuurilise missiooni teadlikkuse lugematuteks väljendusteks olid heatahtlikkuse avaldused, millega Eesti rahvusriik jälgis, hoolitses ja aitas oma kõrgema teadusasutise tööd 16. aasta jooksul.

Meil, akadeemilisel noorpõlv, on heameel tänulikult seda meelde tuletada ja avaldada kindlat lootust, et Eesti rahvusriik tulevikuski peab silmas oma olemasolu sügavat põhjendust — eestilise kultuuri loomise võimaldamist.

Kultuurilooming saab olla ainult vaba vaimu vili. Sellepärast on Eesti ülikoolile antud autonoomia, vabadus oma tööd korraldada, vabadus oma loovate ülesannete täitmisel tegutseda. Meile akadeemilistele kodanikkudele on v a b a d u s tähtsam ja tähendusrikkam mõiste kui kellegi muule. Vabadus on meile ainus võimalus oma kohustust täita rahvuse vastu vainselt väärtuslikku luues. Nii on vabadus meile kohustus iseendi ja oma rahvuse vastu, ühtlasi aga ka meie õiguseks vaimuinimestena. Ainult vaba ja autonoomse teadusasutisena saab eesti ülikool luua eesti vaimust igaviku väärilisi väärtusi. Ülikooli autonoomia on seega meile rahvuslikuks väärtuseks ja eesti üliõpilaskond oskab sellest väärtusest tema 16. aastapäeval vääriliselt lugu pidada. Oma ülikool ja tema autonoomia on eesti üliõpilaskonnale sama tähtsaks, seotud asjaks kui eesti rahvus ja tema vabadus.

Ülikooli piirides ja tema osana on ka üliõpilaskonnal täita oma ülesanne. Kasvada rahvuslikuks haritlaskonnaks, see on meie siht ja eesmärk, mille saavutamiseks ka üliõpilaskond vajab enesemääramise vaba õigust. Haritlaseks ei saa kedagi teha käsu peale, vaid haritlaseks saab kujuneda ainult omaenda, vaba ja tahtliku püüdmise ning pingutusega. See püüe ja pingutus tiivustab igat eesti kaasvõitlejat seda enam, mida rohkem tema hindab oma vabadust ja armastab oma rahvust, sest ainult vabadusest võib kasvada tõsine rahvuslus. Meie Alma Materi ja tema laste ülesanne rahvuslikkude väärtuste loojana ja vaba vaimu kasvatajana võib teoks ja eestluse kasuks saada ainult siis, kui meie kõr-

gem teadusasutis on autonoomne ja tema üliõpilaskond on vaba. Selle, rahvuslikule kultuuriloomingule nii tähtsa eelduse tähtpäevana pühitseme meie akadeemilist 1. detsembrit ja kinnitame sel puhul uuesti oma ustavust nendele

väärtustele. Senistel alustel, senise innu ja üha täienevate kogemustega lähevad Alma Mater Tartuensisega kaasa tema lapsed — sammub kaasa Eesti Üliõpilaskond eestilise ja vaba kultuuri loomisel.

RAHVUSLIKUST KIRJANDUSEST

On ju mõneski suhtes õigustet kõnelda rahvuslikust omakultuurist ja tendentsist omapärase loomingu poole. Kuid pole kaugeltki põhjendat kurtmised ega virisemised, nagu oleks meie senine vaimne loomingu võõras eesti vaimule ja elutundele. Nii meie kunstid, eriti aga ilukirjandus, on üldiselt meiepärased ja mõndagi originaalset pakkuvad maailmakirjanduse turul. Seepärast paneb otse imestama, et meil leidub isikuid, kes asuvad vaenu-likule rünnakule meie kirjanduse vastu, kuid veel jalustrabavam on see, et peaaegu kõik need ründajad on tavaliselt võhikud kirjanduses. Eriti oluline on aga veel see, et neil isehakand arvustajail on väga vildak arusaamine rahvuslikkuse mõistest, see on rahvuslikkus, millele on pandud igal juhul siilt või plakatotsaette: rahvuslik, omakultuur jne. Ega taha nad mitte aru saada, et omakultuur ja rahvuslikkus tähendab hoopis tõsisemat ja sügavamat ja et see väljendub ennekõike argielu pisinähtustes, hoolikas ning põhjalikus töös, et see tõsirahvuslus, mis on ürgselt pärit meie verest, vaimust ning kodumullast, on leidnud ja leiab oma väljendusvormi igasuguses loomingu, millele aga pole kunagi juurde kirjutet: rahvuslik. Ei, selle väära, selle reklaamrahvuslikkusega ei tohiks ligineda mingile loovale jõule, see plakatahvuslus tuleb asendada töö väärtuse ja sisu mõistmisega. Muidu aga kipub terve see programmiline omakultuuri taotlus kalduma õõnsasse fraaside tegemisse ja muutub illusaks moeasjaks ja välise hea tooni tunnuseks. Ent see on selle kauni aate ning eesmärgi labastamine.

Veel imelikum, millise agarusega asuvad need võhikud kõige selle ilusa ja üleva nimel jutlustama. Nii jooksevad raamatuaasta puhul otse võidu kirjanduse peale tormi kõik, kes oskavad kirjutada. Ja kuidas veel! On kõneldud kogu aeg küll mahatagemise ja irisemise vastu, aga nüüd asutakse ebakriitiliselt hukka mõistma meie senist kirjandust, see ei kõlbavat enamikus kuhugi¹⁾. Ja ärgu meie kirjanikud kirjutagugi enam, enne kui ei ole omandand õiget arusaamist niisuguste arvustajate rahvuslikkusest.

Nii kaebab ja nutab keegi²⁾, et meie kirjani-

kud ei ole tundnud ega tunne rahva maitset, mentaliteeti rohkem kui isikupärase muljete ja kogemuste järgi, millest aga ei piisavat, et meil olevat hirmus vähe rahvuslikku kirjandust jne. Ja et meie kirjandus olevat eluvõõras. Ning leiutab siis uue maailma — õpitagu tundma oma rahva hinge (mida ta selle rahva hinge all mõtleb, mida kirjanikud peavad hakkama õppima, see jääb saladuseks). Et see poleks aga juhuslik ega põhjenev isiklike muljeile, siis pidavat seda tehtama teaduslikult. Aga kuidas, sellest ei oska autor ise ka vist aru saada, sest nähtavasti senised teadused (etnogr., folkloristika, kirjandusteadus, ajalugu, psühholoogia, mitmesugused reaalteadused jne.) pole seda suutnud. Siis soovitetakse „rahva hinge“ tundma õppida veel praegu rahva hulgas levind laulude kaudu, s. t. süveneda lorilauludesse, sest peamiselt need on praegu laialt harrastetavad. Ja kuidas siis kirjanik peaks selle retsepti järgi töötama, on rohkem kui mõistatuslik. Kujutleksin seda nii: meil on terve riul juba teaduslikke uurimusi „rahva hingest“, kirjanik loeb ja töötab need läbi ja asub siis kirjutama väärtuslikku kunstiteost, mis on ühtlasi rahvuslik ja laialt loetat.

Samuti leiab J. Viidang meie kirjanduse olevat väheväärtusliku ja valesti suunatud („Ilukirjandus ja Vabadussõda“ Erk 1935, lk. 122—126), meie Vabadussõda või -sõjad polevat leidnud õigeid käsitlejaid, liiga vähe olevat heroilisust ja idealismi. Kuid miks unustetakse, et realistlikul ainekäsitlusel on raske oleviku aineid idealiseerida ja et igas sündmuses, olgu kui ilus ning ülev tahes, on omad varjuküljed. Ärgu kurjustetagu mõistmatult ega soovitetagu kirjanikel, kes on leidnud oma õige ala ja on tootnud seal väärtuslikku, siirduda rahvusliku programmi nõudel kirjutama teoseid Vabadussõjast. Pigem lepitagu tõega, et meil pole sündind veel sellist talenti. Või teevad seda rahvuskirjanikud, nagu loodab midagi niisugust H. Kulmen (op. cit. lk. 131). Jah, küllap nad uue „Aaulase ja Ülo“ ikka valmis sepiitsevad, kuid teist „Tasujat“ mitte.

Ja H. Kulmeni järgi võime „rahvuslikkuse mõõdupuuga ligineda esmajoones vaid Liidia Koidulale [NB! mitte enam Lydia], suurromaanide Wildele [siia ei kuulu mitte „Külmale maale“ ega „Mäeküla piimamees“ jne.] ja teatud piirides [NB! ainult „teatud piirides“!] ka naeratlevalt re-

¹⁾ Vt. J. Viidang ja H. Kulmen, „ERK“ 1935, nr. 6, lk. 122—131.

²⁾ Keegi R. „Postimees“ 1935, nr. 312, lk. 2.

signeerivale Kitzbergile. Kaasaegseist kõneldes pälvivad selles suhtes tähelepanu vaid „Elu tule“ Suits [muu looming aga, nagu „Tuulemaa“, „Ohvrisuits“, „Kõik on kokku unenägu“ jne. pole seda väärt], „Tõde ja õiguse“ Tammsaarele [kuid jumala pärast mitte „Kõrboja peremees“ ega „Poiss ja liblika“ ilus kodumaa jõekallas oma lilledega ja liblikaga, seal pole juurde kirjutet — rahvuslik; kuid seda pole ka „Tões ja õiguses“], „Ümera jõe“ Metsanurk [ent vaikige surnuks „Vahesaare Villem“, „Toho-oja Anton“, „Punane tuul“ jne.], „Surnud majade“ Mälk ja Henrik Visnapuu [kuid mille või millede Visnapuu?] (op. cit. lk. 130). Ei leia mingit alust sellele selektsioonile. Ei tea, miks Kulmen ei pea oma valimiku väärsaks lauluisa Kreutzwaldi, vähemalt „Kalevi-pojaga“, edasi Saali, Bornhöhet, Juhan Liivi, Ennot, Sööti, Saaremaa rannikust lõhnavat Ridalat jne. jne. Ja kuhu on jäänud meie kroonitud pead? Või pole meie omapärasele ja rahvuslikule kirjandusele midagi väärtuslikku pakkund läbi ja läbi kodumaine Marie Under oma „Lindudega“, „Raismikuga“, „Metsaga“ jne.? Või Kivikas, Jakobson, Gailit, Vallak, Alle, Kärner, Sütiste, Semper, Raudsepp, Adson, Luts, Jaik, Parijõgi, Hiir jne.? Või pole Lutsu „Kevaded“ ja „Suved“ rahvuslikud? Ent õnneks kõnelevad teist keelt Riigivana auhinna ja Raamatu-aasta laureaatide nimestik ja nende auhindade autoriteetsus, samas aga nende tugev rahvuslik lähtekoht.

Samuti mõistatuslik on väide, et Metsanurga „Ümera jõe“ on rahvuslik, kuid sama autori täniseni parim teos „Punane tuul“ pole seda teps mitte. H. Kulmeni koguni paneb imestama see „terav ideoloogiline kontrast, mis lahutab „Punast tuult“ — „Ümera jõest“ (op. cit. lk. 129). Või pole „Punane tuul“ rahvuslik seepärast, et ta, andes ju tõetruu ja sügavalt nähtud läbilõike vabadussõjaaegsest elust ja oludest maal, teeb seda nii realistlikuna, et leiavad valgustust nii tööliste, kuid selle kõrval sama hästi talunike olukord (näit. Ants ja Rein, viimane kui eriti sümpaatne isik). Ja kaunishing Alma — kas pole see siiski just näide tõetruust ja vägagi tõsirahvuslikult häälestet eesti naisest. Või ei kuulu rahvuslikkuse eest võitlejate ridadesse töölinegi nii maal kui linnas, kas nende elukorraldus ja parandus pole rahvuslik ülesehitustöö! Meenutagem siin ainult asjaseid peaministri sõnu Sakalamaa pealinnas tööliskonna kaasatõmbamise tähtsusest riiklikes reformipüüdeis.

„Punase tuule“ lõpplahendus — Antsu siirdumine asundustallu ehitama uut kodu, mis võib olla veel rahvuslikum — kui võtta uuesti omaks ja ehitada üles maa-alad, mis kunagi sakslased ülekohtuselt on röövind eestlastelt! Ja miks ei peaks see olema rahvuslik, kui me näeme endi iseseisvumist

mitte ainult väliselt, vaid just seesmiselt. Lahti sakslusest, kuid lahti ka internatsionalismist, mis ei leia omale kasvumulda meie elus ega vaimus, see ei kohane ega kohane — ja taganeb. Või kui sealt omandetaksegi midagi, siis muudetakse, sulatakse see endakohaselt ümber.

Ei tohiks kõnelda nii pinnapealselt ja asjatundmatult nootide vahetusest „Punast tuulest“ — „Ümera jõe“; ja see on väga üldine arvam. Ent süvenetagu enne mõlemasse teosesse. Tutvutagu „Ümera jõe“ ideede ning mitmesuguste maailma-vaatelite probleemide ristlusega. Me võiksime ilma mingi muutuseta Vellot ühest küljest iseloomustava jaatuse: „Ja kellel on vara vähe, sel ei maksa eladagi?“ („Ümera jõe“ II tr. lk. 86) panna ka Alma Verihurma suhu. „Punasele tuulele“ on suureks plussiks seal valitsev võimas inimsus, kõrge humaansus, mille kehastajaks on Alma. „Ümera jões“, kuigi sellele kui ajaloolisele romaanile mõnes suhtes kahjuks, lehvib sama vaim Vello kaudu; see on ikkagi isiku, tema arengulugu, eriti romaani esimene osa. Ja kas pole Vello mittevanalik just oma inimsusega ja kõhkleva inimeolemisega (samas aga selle kaudu „vähem rahvuslik“ ja „mitte-sangar“ — vähemalt Viidangu ja Kulmeni silmis). Jällegi on see Vello, kes mitmel korral ihkab ära sellest rahutust elust kuhugi vaikesse, rahulikku kohta. Ja kas ei pakitse ka Almal südames — oma iseseisvas koju Antsu ja lapsega. Eks võida „Punases tuules“ ometi elav inimene, inimene, kes on juurtega kodumullas — Alma. Kuigi läbi vanglamüüride, ometi võidab. Ta ei varise kokku ahvatlevate poliitiliste keeriste möllus, ta jääb püsima kõigi oma suurte seesmiste väärtustega: kaunishingena, samas aga Verihurmadele omase õigluse ja tõe kehastajana, mõistva naisena mehele töös ja muredes, hella, hoolitseva emana lapsele — ning omaksete ja kodukoha armastajana. Kuidas võib üks inimene, liiatigi naine olla veel rahvuslikum! Oleksime üli-rikkad, kui eviksime selliseid naisi palju, kes on eestlased ja rahvuslased ilma seda sõna kunagi tarvitamata või rahvuslikkuse silti otsa ees kandmata. See on kindlasti sügavam ja püsivam kui rahvuskirjanike ja Viidangu ning Kulmeni õõnsa-sõnaline, ülespuhutud kodumaa-armastus ja rahvuslikkus.

Inime kesk igavikku ja saatuse keerulist käiku, inime oma otsiskleva, ei kunagi täiuslikku rahu saavutava minaga, inime arenev, ikka muutuv — eks ole see ürglikult metsanurklik Raudma, Soovere, Alma Verihurm, kellest seda on pärandund ka „Ümera jõe“ tegelastesse, peamiselt Vellosse. Kui aga kõnelda suunamuutusest Metsanurga juures, siis küll eelkõige selt seisukohalt, et ta on reetnud mitmeski suhtes seda oma ürglikku kirjanduslikku teisikut, et Vello on vähem inimene oma kaaslaste hulgas — ent inimene igal juhul. Metsa-

nurk on siirdund kaugesse muinasaega, kuid mitte ükski, vaid oma mõtte- ja elukaaslastega. Ja sellest on tekkinud konflikt Metsanurgale nii ruumiliselt kui ajaliselt kaugel Mägistes. Sest seda inimest on olnud raske sulatada ühte nii kaugesse vaimu. Kuidas see on üldiselt õnnestunud, on juba eriküsimus, ei aga suunamuutmine. See muundus ja soveldestöö pole sugugi kerge olnud ja on saand vahest romaanile kahjukski — „Ümera jõe“ esemlikule, usundlikule ja kombestikulisele küljele, sest inimene on jäänd liiga tugevasse ühendusse enda minaga ning peab alles enda kaudu otsima ühendust tolleaegse välismaailmaga ja eluküsimustega. Nii pole inimesse küllaldaselt immutet ajakohast traditsionaalsust, ühtekuuluvust raskepäraste ja karmide kommete ning usundlike

nõuetega. Kindlasti on „Ümera jõe“ seepärast vähem rahvuslik, kuid sellega koos me kummutama väited Metsanurga ideoloogilistest suunamuutmistest J. Kulmeni mõttes.

Sügav inimsuse vaim ja jumalus, üks ühenda see „Punases tuulest“ võimsalt hoovates endaga „Ümera jõe“ — ja üks anna alles see rahvuslusele ja tervele elule kõrgeima sisu ning mõtte. Elav inimene — üks ole see kõrgeim eesmärk ning kõrgeim väärtus!

Ärgem kõnelgem seepärast rahvuslikust Metsanurgast ainult „Ümera jõe“, vaid ka „Punases tuules“. Ja ärgem otsigem kirjandusest õõnsat plaktrahvuslikkust, vaid hoopis sügavamalt — tõsi-rahvuslikkust, seda, mis on omapärane, mis on meeline.

Juhan Käosaar.

Ajavaim ja rahva eliit

Ontoloogilisi mõttelootmeid

Ajastu vaimne seisund on kartustäratav. Sõja järgaastate unistused humaansemast tulevikust ripuvad nagu pleekunud tapeedid realiteedi seintel. Läbi inimese — loodetud jumaliku — palge joonistub taas loomalikkuse pärdik, keda nii taotleti inimsoo esivanemaks. See pole ainult majandus, mis maailmas praegu vägisi kipub taas sõdima ja hävitama kaasinimest, olgugi et Maailmasõja haavad veel nõretuvad hurmast. See pole ammugi paljas majandus, mis muudab tühjaks kõrveks ikka suuremate hulkade maailmatunnet. See on teatud ajuseisund.

Ühtki varasemat aega pole iseloomustanud nii suur kodutus. Hingekodu-otsimine ajab inimesi kinodesse, staadionidele, tühjusse... Usk, maailmavaade, kunst või kultuur ei suuda enam anda hulkadele seda hingekodu, nagu nad suutsid varem. Veel vähem suudab seda me ajastu „kõikvõimas“ teadus. Ülikoolid on lakanud olemast kasvatusasutised, nende tegevus on siirdunud subjektidelt ainuüksi objektidele ja hariduse sild ähvardab variseda ühele poole. Millise hiilgava hingekodu andis inimesele keskaegnegi skolastiline teadus! Praegune „moodne“ jätab noore inimese täiesti üksikese kõikide väärtuste anarhiat. Moraalsete väärtuste kadu on järgnenud jumalause kriisile ja oleme saand nii tugevaks igatliiki analüüsis, et me vaimsus, me hing jääb hoopis mannetuks edasielamiseks. Lohutuseks on, et see kärpimine psüühhilisel alal tehakse tasa füüsis — millepärast sport on saamas maailma huvikeskendavamaks asjaks.

Kultuuri „ratoskleroos“ on tabanud eriti rahva paremikkude, kelle osa elukujunduses polnud kaugeltki hiilgav viimaseil aastakümneil. Ei mujal ega meilgi. Küll signaliseeritakse suuri kultuurilisi üri-

tusi, küll riiklik võim ja ühiskondlik raha jõudumööda kühveldavad suuremaks me kultuuri ja kunsti mäe — kuid mägi aina sünnitab hiiri. Haritlaskond istub otsekui syndetikoniga rahvatüve külge kleebitud oksal ja ämmamoori valvsusega kõõritab iga naabrit.

Läbi musttosina igatliiki „klaani“ lõhestub me vaimueliit ideoloogiliselt kahte plaaleeri: kollektivistid ja individualistid. Viimased elutsevad praegu küll rohkem n. ü. seltskondliku konventsiooni eesriiete taga, kuid tegelikult on massi ja indiviidi jumaldajate leerid umbes võrdsed. Nii mass kui individid ootavad teineteiselt tulevikku, aga peagu täiesti puuduvad need, kes on nõus enesele võtma vastutuse oleviku hetkes. Kuid ometi põgenemine olevikust on juba ebavaimne argus, sest oleviku olemise-efekt määrab ka tulevikku.

Vajame mitte teesklevat ega siirastki ilutsemist tulevikus või minevikus, vaid juhiseid astutava lähema sammu jaoks. Siin ja ainult siin lasub rahva eliidil too vastutus, mis on pändud teadjaile.

Esimesed ja viimased, rahvas ja eliit peavad sammuma ajaga kaasa — edu vastane seisab keskaajaga. See vastane on inert, mis põgeneb platsilt nimele, ismide, valmisvaimuste põõsa taha. Iga vahetult eestseisev ideaal on paratamatult amorfne, alles kaugem tulevik ja minevik on rubritseeritav ja kasitud. Aga ainult tegevteoline suhtlemine suurema homsega (mitte ülehommsega! selles ongi kogu raskus), tänapäevane suhtlemine ideaaliga on vaimne tegu.

Sellelt lähema sammu aspektilt ajavaim alarmerib ja kohustab teoks rahva eliiti kiuste kõigile olgugi rängalt arvesse langevaile kahtlustusile.

Vilmar Adams.

Uuendusi eesti üliõpilaselus

Kuigi etteheited, milliseid viimasel ajal hulganegi tehtud meie üliõpilaselule, on enamikus ekslikud, liialdatud ja aegunud, — ei saa ega taha praegune üliõpilaspõlv salata, et avalikkusel on õigus üliõpilastelt oodata uuenduste läbi viimist organisatsioonidevaheliste suhtlemiste alal ja üldkehtiva üliõpilaskorra loomisel. Käesolevas „Üliõpilaslehes“ tõrjutakse teisele kohal tagasi meie üliõpilaselule tehtavaid ülekohtuseid ja üldistavaid etteheiteid, millised pealegi on ainult kritiseerivad ja seetõttu negatiivsed. Järgnevas katsume positiivselt käsitada puudusi meie üliõpilaselu korralduses ja ühtlasi esitada uuenduskavu nende puuduste ületamiseks, nagu need juba kaalumisel ja teoksil üliõpilaskonna edustuses.

Olulisemaks vääruks meie üliõpilaselus on üldkehtiva üliõpilaskorra puudumine. Sellest sõltub enamik meie üliõpilaskonnas esinevaid arusaamatusi ja pinevusi, sest üldkehtiva korra puudumisel püüab iga üliõpilasringkond enda omapärasusi käsitada ainuõigeina ja ainuloomulikena korraldusalustena ning satub seega loomulikult vastuollu teisitõmõtlejatega. Erivaated ja erikäsitlused tõusevad kõige teravamini esile eriorganisatsioonide liikmete tüliasjade lahendamisel, milline pahatihti venib pikale või koguni kujuneb näiliselt lahendamatuks mõlemi organisatsiooni arusaamiste erinevuste tõttu. Loomulikult teevad mõlemad oma liikme seisukohti toetavad organisatsioonid järeldused teise „ebamõistlikust“ või koguni „pahatahtlikust“ käitumisest, ja tagajärjeks ongi organisatsioonidevaheline pinevus ja vahekordade katkemine.

Et niisuguseid nähteid vältida ja tüliküsimustest kergemini üle saada ühiste mõistete ja ühtlaste menetluste varal, — seks on tarvis Tartu üliõpilaskonnas panna kehtima üldine üliõpilaskord, mis nii üksiküliõpilaste au- ja korralikkuse nõudeid haarab ja ka üliõpilasorganisatsioonide, kui tervikliku üliõpilaskonna elundlikkude osade tegevuse koordinatsiooni põhimõtted püstitab. Selle üldise üliõpilaskorra sanktsioneerimiseks peavad olema ette nähtud võimalikult olemasolevatele alustele tuginevad järelevalve ja kohtu organid ning nende menetlusviisid.

Üliõpilaskorra eesmärgiks on tervikliku üliõpilaskonna loomine. „Terviklik üliõpilaskond“ ei tohi aga mitte tähendada šabloniseerivat ja nivelleerivat kõikide üliõpilaskonna osade sarnastamist ja „ühe mütsi alla viimist“. Ümberpöörduvalt — üliõpilaskond noorte ja kasvavate harit-

laste koondisena saab täita oma ülesannet rahvuse vaba ja värske vaimu kasvatajana ainult siis, kui tema on individualiteetide arengu soodustajaks. Ses mõttes ei ole üliõpilasorganisatsioonide rohkus ja nende tüüpide mitmekesisus mitte paheks, kui ainult kõikidel ühise alusena on omane sisuline aumehelikkuse mõiste ja akadeemilise objektiivsuse ning väarikuse lähtekoht.

Niisugune, ühistest põhimõistetest võrsunud, kuid oma avalduskujudes ja pearõhu-asetamistes tugevasti diferentseerunud üliõpilasorganisatsioonide mitmekesisus suudab rahvuslikult väärtuslikku luua ainult tervikliku üliõpilaskonnana. Kuna meie seda mõistet juba ülal negatiivselt määritlesime, on meil nüüd kohuseks sellele mõistele positiivselt sisu anda.

„Tervikliku üliõpilaskonna“ all mõistame ühistest eeldustest võrsunud erilaadsete üliõpilaskude avalduskujude otstarbekohast koordinatsiooni selleks, et taotella ühiseid eesmärke.

Eesti üliõpilaskonnal on selleks ühiseks eesmärgiks eeskätt rahvuslikud taotlused ja meil on ühine, sisulise aumehe-mõiste näol ka antud ühine lähtekoht. Mis meil puudub, — see on ainult koordineatsioon, mitmekesisite avalduskujude korrastus ühistööks, et meie ühisihtide taotlus mitte ei kujuneks kokkupõrkeli-seks arusaamatuseks, vaid üksteisest arusaavaks, sõbraliku võistluse alusel arenevaks koostööks.

Seesuguse tõesti sisuliselt tervikliku üliõpilaskonna juures ei ole üksikorganisatsioonid mitte killustavateks väärnäheteks, nagu neid seni mingi vormilise „tervikluse“ taotlejad on püüdnud võõriti näha. Killustav ja mõnikord väärnähteline on ainult üliõpilasorganisatsioonide tegevusavaldused koordinatsioonipuuduse tagajärjel, mitte enda olu, eesmärkide ja isegi mitte enda omapära poolest. Seepärast on meil üldiselt terviklikust üliõpilaskonnast puudu ainult koordinatsiooni küsimuse otstarbekohane lahendamine, ega pruugi meil sugugi vaadelda organisatsioonide ja nende tüüpide paljust kui põhilist takistust tervikliku üliõpilaskonna saavutamisele.

Terviklikus, s. o. koordineeritud üliõpilaskonnas on iga üliõpilasorganisatsioon terviku orgaaniliseks rakuks, elundlikuks osaks. Nagu öeldud, on vajalik, et kõikidel organisatsioonidel on ühine põhiline lähtekoht (meie üliõpilaselus — ühine sisuline aumehelikkuse mõiste) ja teiseks — ühine eesmärk (meie üliõpilaskonnas — rahvuslikkude ülesannete

täitmine). Kui mõnel üliõpilasorganisatsioonil puudub säärane kõigile ühine lähtekoht või eesmärk, siis on tema võõrkeha üliõpilaskondlikus tervikus ja ei saa täita selle terviku elundliku raku ülesandeid. Niisugused, oma põhiomaduste erinevuste poolest erandeid ei tohi üliõpilaskondlik tervik endas sallida, kui ta tahab jääda terveks ja elujõuliseks. Teiselt poolt on aga üliõpilaskondliku terviku huvides avalduskujude ja välisvormide mitmekesisus üliõpilaskonnas, nagu juba varem nägime ja nagu eeltoodud mõttekäikudest veelgi enam peaks selguma. Nii peab tervilik üliõpilaskond mõnes suhtes olema väga liberaalne, teistes asjades aga väga konsekvantne, paendumatu ja kompromissideta.

Niisugune terviklik üliõpilaskond on eeskätt vaimne nähe ja ei pruugi tingimata kattuda üliõpilaskonna juriidiliste piiridega, milline Ülikooli Seaduse põhjal on kujundatud Üliõpilaskonna Edustuses. Terviklik üliõpilaskond saab eesti üliõpilaste koondumiseesmärgi tõttu olla ainult rahvuslik, ja ei haara selle tõttu vähemusrahvusi. See ei pruugi tähendada mingit vaenlikkust ega vastandlikkust teisrahvuste vastu, ja ei pruugi ka takitstada lojaalset koostööd laiemas juriidilises rakingus — Edustuses. See tähendab ainult, et eesti üliõpilaskonna kui vaimse terviku elujõulisus on sõltuv tema suletusest ja tihedusest koostööl ühiste eesmärkide taotlemisel, ilma et pilku neilt eesmärkidelt eksitaksid mingit võõrad kaalutlused.

Loodavad juriidilise iseloomuga korrastused (tervikliku üliõpilaskonna koordinatsioonivõimaluseks), võivad olla ka maksvad teisrahvustest akadeemiakodanikkude kohta. Nagu öeldud, ei ole aga ühisel koordinatsioonil võimalust luua terviklust, kui premissid ja finaliteet on erilaadne. Sellepärast, kui meie ka järgnevas käsitletavad koordineerivad üliõpilaslu korraldused teostame Tartu üliõpilaskonnas, loovad nad ometi ainult eesti üliõpilaskonnast terviku.

Koordinatsioonikavade teostamisel tuleb kõige pealt pidada silmas nõuet, et loodav uus, üldine üliõpilaskord mitte tarbetult ei kordaks juba olemasolevate institutsioonide poolt otstarbekohaselt lahendatavaid ülesandeid ja kõikjal tugeneks just senise arengu kaudu orgaaniliselt kujundatud otstarbekohastele alustele. Selle põhimõtte kohaselt ei tohiks üldine üliõpilaskord mitte tarbetult tungida üliõpilasorganisatsioonide ja nende liitude siseasjadesse.

Ometi ei tohi ka üliõpilasorganisatsioonide „suveräniteedi“ mõistet üle pingutada. Meie teame, kuidas Rahvasteliidu tekkimise kaudu riikide absoluutne suveräniteet on muutunud aegunud mõisteks ja kuidas ka riigid peavad paen-

duma rahvusvahelise õiguse normide alla ning ei tohi karistamatult alata sõda. Kui need uued mõisted rahvusvahelises elus ka veel on oluliselt teoreetilised, on meil üliõpilaselus võimalust ja põhjust neid mõisteid praktiliselt kehtivaiks muuta.

Kui ka üldine üliõpilaskord ei pruugi piirata organisatsiooni (või organisatsioonide liidu) kohtuõigust tema liikmete väärtegade ja sama organisatsiooni liikmete vaheliste tüliasjade üle, peab üldise üliõpilaskorra institutsioonidele siiski kuuluma teatav kontrolliõigus, kas kõik organisatsioonid püüavad tegelikult teostada kõigile terviklikku üliõpilaskonda kuuluvatele organisatsioonidele ühist lähtekohta ja eesmärki ning kas nad oma tegevuseavaldustega oluliselt ei sega üliõpilaskonna kui terviku koordinatsiooni.

Üliõpilaskondliku tervikluse väliseks avalduseks on eriti ühisesinemised. Et mitte sel puhul koordinatsioonipuudus ei häiriks terviklust, seks peab üldkehtiv üliõpilaskonna esinduskord korraldama Eesti Üliõpilaskonna kui terviku esinemist ja esindamist.

Et üliõpilaskond saaks esineda tervikuna, seks peab ta olema, nagu juba ülal üksikasjalikumalt näidatud, orgaaniliselt korrastatud. Niisuguseks orgaanilise korrastuse kandjaks on meie üliõpilaskonnas Üliõpilaskonna Edustus ja üliõpilasorganisatsioonid.

Kõikjal, kus Eesti Üliõpilaskonda esindab väiksearvuline kogu või üksikisik, on esindajaks Üliõpilaskonna Juhatus või esimees. Esimees tervitab Eesti Üliõpilaskonna nimel ja vastab Eesti Üliõpilaskonnale saabunud tervitustele, arvesse võttes Juhatusse seisukohti.

Kõikjal, kus Üliõpilaskond esineb in corpore, tuleb esinemise korraldajal, kelleks on Üliõpilaskonna Juhatus, ühisesinemist teostada, aluseks võttes tervikliku Üliõpilaskonna elundlikke rakke, s. o. üliõpilasorganisatsioone, arvestades ka väljaspool neid olevat korrastamatut üliõpilashulka. Üliõpilaskondlikel üldesinemistel tuleb esinemine korrastada rahvuste järele, iga rahvus organisatsioonide vanusjärjestuses ja iga rahvuse organisatsioonide järele vastava rahvuse organiseerumatu üliõpilased.

Kõiki üliõpilaskondlikke ühisesinemisi korraldab, juhib ja otsustab Üliõpilaskonna Edustus ja tema organid. Korralised üldesinemised on ette nähtud esinduskorras, ja neid teostab Üliõpilaskonna Juhatus ilma eriootsusteta. Erakorraliste üldesinemiste korraldamise võimalused on esinduskorras piiratud ja neid saab korraldada ainult Edustuse või tema organite kõrgesti kvalifitseeritud hääleenamusega tehtud otsuste põhjal. Niisugusel viisil Üliõpilaskonna rõhuva enamuse tahteavalduse põhjal otsustatud ühisesinemisest on kohustatud osa võtma üliõpilaskondlik tervik, s. t. kõik üliõpilasorganisatsioonid kui selle terviku elundlikud rakud. Ühisesinemisest mitte osa võtvaid organisatsioone, kui nad oma teguviisi Üliõpilaskonna Edustuses rahuldavalt ei motiveeri, võidakse võtta vastutusele üliõpilaskohtukorra alusel.

Üliõpilaskonna esinemised jagunevad üldesinemisteks ja esinemisteks esindajate kaudu. Esimesest võtavad osa kõik üliõpilased, eelmainitud orgaanilises korrastuses.

Korralisteks üldesinemisteks võiksid olla: Ülikooli juubeli-aastapäeval, Vabariigi juubeli-aastapäeval, 1. mail ja Ülikooli rektori valimise puhul korraldatavad esinemised.

Üldesinemisest esindajate kaudu võtavad osa Üliõpilaskonna Edustus või tema esindajad ja üliõpilaskonna organisatsioonide ning organiseerumatute üliõpilaste esindajad. Üldesinemised esindajate kaudu võivad olla liht- ja pidulikud esinemised. Lihtesinemise korral on iga organisatsioon esindatud ainult ühe esindajaga, kes võtab esinemisest osa avalises rõivastuses. Korraliseks lihtesinemiseks esindajate kaudu on: Riigipea vastuvõtt Tartu jaamas tema Tartu sõidu puhul Ülikooli või Üliõpilaskonda puutavas asjas, või üldrahvuslike sündmuste puhul.

Pidulike esinemise puhul esindab iga organisatsiooni 4 esindajat organisatsiooni pidulikus esinduskorras ja lipuga. Korraliseks pidulikuks esindajate esinemiseks on; Ülikooli juubeli-aastapäeva, Soome-Eesti üliõpilaspäeva, SELL konverentsi, ja Riigivanaema või tema asetäitja Ülikooli või Üliõpilaskonna ürituse puhul esinemisel korraldatavad aktused ülikooli aulas, matustel, mille puhul on ette nähtud Üliõpilaskonna üldosavõtt ja võoraste riigipeade külaskäigu puhul.

Organiseerumatute üliõpilaste esindajaks üliõpilaskondlikkudel esinemistel loetakse Üliõpilaskonna Edustuse valimistel organiseerumatute üliõpilaste nimekirja järele valitud Edustuse liikmeid, või, kui neid pole valitud, siis Edustuse poolt valitud organiseerumatute üliõpilaste esinemise korraldaja.

Üliõpilaskondliku üldleina kuulutab välja Üliõpilaskonna Juhatus — ühepäevase kestvusega: Ülikooli õppejõu matusepäeval, Ülikooli endise rektori või prorektori matusepäeval, silmapaistva eesti rahva või riigielu tegelase matusepäeval, Üliõpilaskonna esimehe matusepäeval.

— Kolmepäevase kestvusega: ametisoleva Ülikooli rektori ja prorektori surma puhul, ametisoleva riigipea surma puhul.

Üliõpilaskonna Edustuse liikme surma puhul on Üliõpilaskonna Edustuse liikmete lein matusepäeval.

Üliõpilaskondliku leina ajal kannavad kõik üliõpilased leinamärke kas ümber käevarre või värvimütsi kattena. Organisatsioonid toimivad leina puhul nende kodukorras ettenähtud korras.

Üliõpilaskond võtab matustest osa esindajate üldesinemise pidulikus korras ilma erilise Edustuse otsuseta ametisoleva riigipea ja rektori ning prorektori surma puhul, teistel üldleinaks ettenähtud juhtumitel juhatus kvalifitseeritud hääleenamusega tehtud otsuse põhjal.

Niisuguste üliõpilaskondlikkude esinemiste, esindamiste ja leinaavalduste üldine korraldamine kaotaks üliõpilaskonnast paljud hõrdepinnad ning annaks üliõpilaskondlikule terviklusele välgise avalduse.

Muidugi võib aja jooksul tulla ette eksimusi ühisesinemise korra vastu. Nende lahendamine peab sündima vastava kohtukorra alusel.

Üliõpilaskonna kohtukorra eesmärgiks on võimaldada üliõpilaste ja nende organisatsioonide vaheliste tüli-asjade väärikat lahendamist, ning kindlustada üliõpilaskondlikku terviklust, korda, aumehelikkust ja akadeemilisele kodanikule kohast käitumist. Akadeemilisele kohtule ja ülikooli valitsusele jääb üliõpilaskohtukorra põhjal lahendatud asjade revideerimise õigus. Üliõpilase vahekorrad ülikooliga ei kuulu üliõpilaskohtukorra ulatusse.

Üliõpilaskohtukorraga tuleb panna maksma nii üksiküliõpilaste kui ka organisatsioonidevaheliste tüli-asjade lahendamiseks kohustuslik vahekohtu kord. Vahekohtu otsuste rakendamiseks ja elluviimiseks, kui ka rängemate üliõpilaskorra rikkumiste arutamiseks ja otsustamiseks kutsutakse ellu üliõpilaskohtu. Üliõpilaskohtu otsuste tähelepanemata jätmise korral, kui ka üliõpilaskohtu raskemate otsuste elluviimiseks pöördub üliõpilaskohtu ülikooli valitsuse või akadeemilise kohtu poole.

Üliõpilaskohtu kord näeb ette tüli-asjade lahendamist mõlema poole vahemeeste ja nende poolt valitud erapooletu vahekohtuniku kaudu. Vahekohtu fikseerib süü üliõpilaskonna edustuse poolt kindlaks määratud fikatsioonide tabeli põhjal. Erapooletu saab vahekohtu fiksaatsiooni üliõpilaskohtu prokuraatorile, kes selle raskematel juhtudel esitab üliõpilaskohtule fiksaatsioonile vastava karistuse määramiseks. Üliõpilaskohtu määrab fiksaatsiooni põhjal karistumäära süüdlase kohal olles, ilma asja sisuliselt arutamata. Vahekohtu liikmed on üliõpilaskohtu ees vastutavad. Edasikaebused üliõpilaskohtu karistumääradele otsustab akadeemiline kohus, kes vahekohtu otsust ka uuesti sisuliselt võib läbi vaadata.

Üliõpilaskohtu toimikond koosneb edustuse poolt valitud prokuraatorist, kes on toimikonna juhatajaks ja toimikonna liikmetest. Prokuraatoril ja toimikonnal lasuvad üliõpilaskohtule esitatavate süüasjade juurduse toimetamise ja asjaarutamise ettevalmistuse kohustused kui ka õigus vahekohtu poolt otsustatud kergematele fiksaatsioonidele karistumäära otsustada.

Üliõpilaskohtu koosneb juhatajast, kelleks on ex officio üliõpilaskonna esimees või tema abi, ja kahest edustuse poolt valitud kohtunikust.

Üliõpilaskohtu karistusteks on üksiküliõpilasele: noomituse (milline tehakse üliõpilaskohtu prokuraatori poolt süüdlasele ja on omavaheline ning inapelaabel), laitus (milline tehakse teatavaks avalikkusele), ettepanek üliõpilaste nimekirjast kas ajutiseks või alaliseks kustutamiseks (milline tehakse teatavaks avalikkusele ja ülikoolile). Üliõpilaskohtu karistab üliõpilaskohtu: laitus (milline tehakse avalikkusele teatavaks), hukkamõistuga (milline põhjal kõik üliõpilaskohtu otsused on kohustatud lõpetama karistatud organisatsiooniga läbikäimise üliõpilaskohtu poolt määratud ajaks) ning ettepanek ülikoolile organisatsiooni sulgemiseks ajutiseks või määramata ajaks (mis puhul organisatsioonid on kohustatud toimima eelmainitud karistuse taoliselt).

Karistustele lisab üliõpilaskohtu fiksaatsiooni ja vajaduse korral motivatsiooni.

Üliõpilaskohtu prokuraator ja üliõpilaskohtunikud on ülikooli valitsuse ja akadeemilise kohtu ees vastutavad oma ametkohustuste erapooletu täitmise eest.

Seega oleks loodud üliõpilaskohtu korraldus seos vaba vahekohtu ja üliõpilaskohtu vahel, edasi aga ka see allutatud Ülikooli korraldustele.

Selle viimase seose puudumine ülikooli ja üliõpilaskonna vahel on praegu meie korralduse tõsisemaid puudusi. Meil on Akadeemiline Kohus ainult professoritest koosnev, kusjuures Üliõpilaskonna Edustuse esindajatel on ainult asja arutamisel sõnaõigus, kuna otsustavad professorid omavahel. Isegi Läti ülikoolis on akadeemilise kohtu korraldus üliõpilastele ligem, sest kohtu koosseisu moodustavad võrdselt Ülikooli ja üliõpilaskonna esindajad. Soomes on üldiselt osakondadel oluline osa kohtupidamisel täita, kusjuures Ülikool — nagu ülal meie tarvis soovitatavas korras — moodustab kõrgema kohtuastme. —

Selline üliõpilaskord ja üliõpilaskohus oleksid üliõpilaskondliku tervikluse teostajateks vajalikkude koordineerimismoodustena, kuna tervikluse eeldused ühisvaimu näol on juba olemas üliõpilaskonnas, nagu eelpool näidatud.

Kahtlemata tähendab üldkehtiv üliõpilaskord ja üliõpilaskohus mõnevõrra üliõpilasorganisatsioonide piiramatu „suveräniteedi“ kitsendamist. Teiselt poolt tähendab aga see koordineatsioon meie üliõpilaselule tulevikku kindlustamist, sest praegune mitteühtlustatud olukord võib varem või hiljem viia meie üliõpilasorganiseerumise likvideerimisele.

See oleks tõsiselt kahetsetav, sest kergestiparandatavate vigade pärast hävineksid ühtlasi kõrgesti hinnatavad väärtused, mis peituvad meie vaba üliõpilasorganisatsioonide laadis ja kujus, kui ka olemasolevates organisatsioonides endis.

Sellepärast tuleb üliõpilaskonnal endal teha otsustav samm, ja teostada üliõpilaskondlikule terviklusele vajalik koordineatsioon, sealjuures säilitades meie vaba ja individualistliku süsteemi hüved.

Ilmar Tõnisson.

Peaministri a. t. Viljandi kõne puhul

Üliõpilaskond selgitab tõelikke olukordi

Möödunud suve arvustavad sõnavõttud üliõpilaskonna kohta üksikutes ajalehtedes lõppesid pärast semestri algust väljaantud „Üliõpilaslehe“ numbris ilmunud mitmekülgsete selgitavate ja õiendavate kirjutuste järele. Ka vaibusid vahepeal õige laialdaselt levinud jutud üliõpilaskonna eelseisvast ümberkorraldamisest, milline pidi olema kavatsusel riigivõimu poolt. Rahulik töömeeleolu üliõpilaskonna parlamendis — üliõpilaskonna edustuses — samuti juhatuses, põhjustas lootusi, et nüüd üliõpilaskond ja ka üksikud organisatsioonitüübid jäetakse vähemalt avaliku arvamise poolt rahule. Poleemikat oli küllaldaselt olnud. Ka oli mitmel korral asjalikult seletatud, et üliõpilaskonnale või üliõpilasorganiseerumise viisidele süüks pandavad puudused ning väärnähted on suurelt osalt tingitud mineviku pärandustest ja nähtustest. Samal ajal üliõpilaselu tundjad võisid kinnitada, et organisatsioonid on innukalt tööl oma siseelu korraldamise alal parandamise ja otsimiste suundadel, nagu see õieti kogu üliõpilaselu kestel on olnud. Muidugi väliselt ei nähta tihti seda organisatsioonide sisemuses tehtavat tööd ja arvatakse siis ekslikult nagu seisaks kõik paigal.

Just ülikooli aastapäeva ümber, eriti Sakalamaa rahvuspäeval peetud peaministri asetäitja kõnega sai üliõpilaskonna küsimuste sõelumine uut hoogu.

Omas Viljandis peetud kõnes peaministri asetäitja K. Eenpalu käsitledes noorsoo organiseerimise küsimusi, märkis muuseas järgmist:

„Tahan peatuda meie akadeemilise noorsoo juures,

kelle keskelt peavad võrsuma tulevased rahvajuhid, kes peavad valitsema rahvast ja kandma õigeid vaa-

teid. Mida paneme aga tähele selles peres? — Siin valitsevad lahkkelid, killunemised, jagunemised rohkete organisatsioonidesse, korporatsioonidesse, seltsidesse, ja seda mitte ainult välispidiselt, vaid sisuliselt. Kui õieti öelda, siis küsimus on seda tülikam, et lahku ei minda sisus, põhimõtetes, kodumaale pühendatud eluvaadetes, vaid välises vormis, mis tungib sisu valutamisele, parteide ja leeride sünnitamisele.

Elame oma rahvuslikku uuestisündi juba 60—70 aastat. Meie rahvuslik iseteadvus ei ole kunagi kadunud selle aja kestel, ta on ärrganud ja puhkenud järjest uutes tungides. Juba üle 15 aasta elame riiklikku iseseisvust, kuid väljastpoolt laenatud võõrad mõjud, germanismi ja russitsismi pärandusena on veel tunduvalt säilimas üliõpilasorganisatsioonides. Iga noore kodaniku ülesandeks on tungida ellu täie otsekohesusega. Meie akadeemiline noorus astub aga ellu, kusjuures juba varem on loodud vahekord teineteisega selle järele, kas ta on korporant või seltsimees. Noored peavad ellu astudes võitlema oma tõekspidamiste eest.

Lahkhelid kuuluvuselt ühte või teise korporatsiooni või seltsi ei tohiks tekitada tüli

ja takistada võitlust ühiste tungide eest. Kui tülid olemas, peame oskama neid lahendada kui aumehed, peame suhtuma otsekoheselt oma kaaslastesse. Nüüd aga lahkkelid akadeemilises peres sünnivad nii, et ei ole täidetud mõnda lihtsat n. n. akadeemilist kommet. Öeldakse tutvused üles, rukitakse teineteist.

Kui „Estonia“ ja „Vanemuine“ peavad pidu, siis nad võtavad oma pidupäevadest vastamisi osa sõpruse ja austusega. Mida paneme aga tähele Tartu akadeemilistes ringides, Tartu akadeemilise vaimu väljendusis. Seal

sõpruse ülesütlemine üksteisele sünnib tihti tühistest asjadest pärast

ilma et tunnustataks üksteisele aumehelikkust või aunalikkust. Akadeemiline noorsugu ellu astudes peab õieti suhtuma omavahel sõbralikult. Kuidas on see aga võimalik, kui õppides on loodud vahekorrad nii, et pärastises elus tihti ei anta teineteisele kätt.

Noorsugu on kutsutud oma seltskondliku elu, oma kommete uuendamisele.

Oleks üleaarne, kui riiklik võim peaks siin vahele segama.

Üliõpilaskond on ise kutsutud võtma Eesti elu nii, nagu ta on, ja nii, nagu ta peab olema. Ka akadeemiliste noorte põhimõtte peab olema, et hoiaksime ühte, oleksime solidaarsed, austaksime oma ajalugu, oma tulevikku ja asuksime sellesse ilma lahkkelideta ja omavaheliste tülideta. Selleks peame tööle rakendama kõik, ka noorus, ilma tülipesadeta. Minu hüüe on — tunnustage oma kõrget ülesannet ja väärtust, seadke oma tombed ja eluviisid, nagu teevad seda kõik haritud eestlased, mille aluseks on aumehelikkus, aunaiselikkus, või nagu ütlevad inglased — gentlemanlik olek.“

Peaministri asetäitja kõne leidis loomulikult üliõpilaskonnas kajastust. Kahjuks mõne ajalehe sihilikkude edasiandmistest tõttu mitte sarnaselt, nagu see oleks olnud vajalik. Mõned vastutustundetud ajalehed oma sisus ja pealkirjadega, kuid ka juhtkirjades andsid mõista, et peaministri asetäitja kõne olevat olnud ainult ühe üliõpilasorganisatsioonitüübi — korporatsioonide vastu sihitud. Muidugi tekitas niisugune sihilik käsitlus pahameelt* ja segatud tundeid, mitte ainult puudutatud organisatsioonitüübis, vaid kõikides üliõpilasringides, kus peetakse lugu gentlemanlikkuse esimesest mõistest — „Fair play!“ Siiski kaaluvamate lehtede asjalikud kõnereferaadid, paljastasid üksikute ajalehtede sihilikkuse ja rahustasid meeli, kuna selgusid peaministri a. t. möödunud ja mitte-ühekülgsed seisukohad.

Üliõpilaskonna juhatus, pidades vajalikuks mõnele üliõpilaskondlikule nähtele siiski selgitavat käsitlemist, koostas peaministri asetäitjale seletuskirja, mille üliõpilaskonna esimees Ilmar Tõnisson 7. dets. isiklikult ühes suuliste seletustega peaministri asetäitja K. Eenpalule üle andis.

Üliõpilaskonna juhatuse seletuses, milline ka ajakirjanduses avaldati, öeldakse:

„Möödunud suvel ilmus mõnes ajalehes arvustavaid märkmeid eesti üliõpilaselu kohta, mis põhjensid ekslikel või aegunud andmetel. Tol korral Eesti Üliõpilaskonna juhatus ei pidanud vajalikuks võtta seisukohta nende avalduste puhul. Nüüd on aga härra peaministri k. t. Kaarel Eenpalu neid mõtteid väljendanud oma 1. dets. k. a. Viljandis, Sakalamaa rahvuspäeval peetud kõnes, mispuhul Eesti Üliõpilaskonna juhatus on saatnud härrapeaministri k. t.-le järgmise seletuse:

Eesti Üliõpilaskond tunnustab täiel määral Teie poolt püstitatud nõuet, et haritlase kõrgete ülesannete teostamise aluseks peab olema aumehelik olek, gentlemanlikkus. Eesti Üliõpilaskond oma elundliikkude rakkude — üliõpilasorganisatsioonide — kaudu on eesti üliõpilasorganiseerumise ajaloo algusest saadik pidanud silmas seda nõuet ja teeb seda ka praegu. Sellepärast ei saa aumehelikkuse nõudega eesti üliõpilaskonnale kui tervikule teha mitte mingisuguseid

etteheiteid või koguni seega püstitada mõnda uut juhtimõtet.

Just üliõpilasorganisatsioonid on Tartu üliõpilaskonna akadeemilise traditsiooni, korra ja aumehelikkuse kasvatajaks ning säilitajateks ja seepärast ei ole õigustatud üldistavad etteheited olemasolule. Ka ei saa pidada paheks üliõpilasorganisatsiooni ja nende tüüpide mitmekesidust, sest alles see võimaldab iga üliõpilasele leida oma iseloomule ja mõtteviisile vastavat akadeemilist korrastust.

Eesti Üliõpilaskonna juhatusel on au kõige kindlamalt seletada, et Tartu üliõpilaskonnas valitsev vaba üliõpilasorganiseerumine on üldiselt täiesti oma ülesande kõrgusel tõsise aumehelikkuse kasvatajana. Kui üliõpilaskonnas on juhtunud nähteid, mis vastuolus selle meie endi poolt püstitatud üliõpilaskonnale algnõudega, siis ei ole leidunud igatahes juba pikemat aega näidet, et vastav üliõpilasorganisatsioon oleks jätnud ebaväärika liikme enda keskelt välja heitmata. Rohkem ei saa üheltpki organisatsioonilt nõuda.

Üldiselt valitseb meie üliõpilaskonnas üksmeel ja kaasvõitlejalik suhtumine nii üksiküliõpilaste kui ka nende organisatsioonide vahel. Muidugi on mõnikord tulnud ette teatavaid arusaamatusi, lahkkelisid ja kokkupõrkeid, nagu see paratamati 3000 liikmelises inimkogas, kes üksteisega väga tihedas läbikäimises. Ometi pea kõik üliõpilaskonnad tüülasjad lahendatakse omavahel mõlemapoolselt rahulduseks nii, et mitte ainult aumehelikkuse, vaid ka korralikkuse valjunõuded silmas peetakse. Ainult paari üksiku organisatsioonidevahelise lahkkelise lahendamise on viimasel ajal veninud pikale, mis aga ei tähenda, et need lahkkelid jäävad lahendamata. Pealegi ei ole need üksikud üliõpilaskonnadevahelised lahkkelid mitte mõjutanud nende organisatsioonide liikmete vahetõttu niivõrd, et võiks olla juttu üldiselt isiklikkude vahetõttu katkemisest. Organisatsioonidevahelised pingevused ei ole üldse mitte, nagu öeldud, ei üldised ega aktuaalsed ja ka paari erandliku, ametlikkude vahetõttu lahendamata organisatsiooni liikmed ja isegi nende ametlikud esindajad töötavad sõbralikult koos Üliõpilaskonna Edustuses, akadeemilistes ühingutes ning kutsetööl.

Mainitud erandlikkude organisatsioonidevahelise lahkkelise tekkimise ja kestmise põhjuseks on olnud peamiselt kaks asjaolu. Olalt on seda põhjustanud ebauhtlus vastavate tüülasjade lahendamise korras ja arusaamiste erinevus teatavate nähete hindamisel. Peamiselt on need pingevused aga päritud eelmiselt üliõpilaspõlveldelt.

Mis puutub ebauhtlustesse tüülasjade lahendamise korras ja üldkehtiva üliõpilaskorra puudumisse, siis töötab juba praegune Üliõpilaskonna Edustus, kõiki üliõpilaskonnas selleks tööks kaasa tõmmates, üliõpilaskonna ja üliõpilaskorra väljatöötamise kallal. See on avalikkusele teatavaks tehtud juba kevadel vastuvõetud Üliõpilaskonna 14. Edustuse töökavas ja viimase, 22. novembril s. a. peetud Edustuse koosoleku kaudu. Nii ei ole ses küsimuses põhjust praegusele üliõpilaskonnale ette heita loidust ega tegevusetust.

Mis puutub eelmisest üliõpilaskonnast päritud vastuoludesse, siis on just praegune üliõpilaskonnas palju teinud nende pingevuste kaotamiseks. Praeguses Eesti Üliõpilaskonna juhatuses, kus kaasa töötab 17 eri-üliõpilaskonnasorganisatsiooni liiget, valitseb kõige parem koostöö ja suurem üksmeel, kui vaevalt kuskil mujal nii mitmekesise koosseisuga organisatsioon. Iseloomustav on, et Eesti Üliõpilaskonna praegune juhatus on valitud pea üksmeelselt Üliõpilaskonna Edustuse poolt, kes omakorda on valitud üliõpilaste 72

protsendilisel valimistest osavõtul. Nii võib praegune Eesti Üliõpilaskonna juhatus kui Tartu Ülikooli üliõpilaste rõhuva enamuse seaduslik volinik täie õigusega kõnelda kõigi üliõpilaste ühistööst, ühis-aadetest ja ühispingutustest.

Seda üksmeelset ühistööd kannavad ühiste rahvuspoliitiliste ideaalidena eesti rahvusliku kultuuri arendamine ja süvendamine, meie rahvusliku au kõrgel hoidmine, meie riikliku iseseisvuse ja maksva põhiseadusliku riigikorra kaitsmine. Meie üliõpilaskondlikkudeks ideaalideks on autonoomse ülikooli vaba üliõpilaskonnana süvendada kaasvõitlejates ülaltoodud rahvuslikke veendeid ja tõsist aumehelikkust ning akadeemilist väarikust; ühtlasi parandada ja korraldada üliõpilaste elu- ning õpetingimusi selleks, et nad edukamalt saaksid valmistuda eesti tõsiharitlase vastutusrikkaks elutöök.

Et vältida igasuguseid maailmavaatelisel alusel tekkida võivaid tarbetuid lahkkelisid, on meil Tartu üliõpilaselus üldiselt teostatud ja Eesti Üliõpilaskonna juhatus poolt alati silmas peetud põhimõte, — hoiduda üliõpilaselus igasugusest parteipoliitikast ning arendada ja süvendada ainult ülaltoodud, eesti üliõpilaste rõhuvale enamusele omaseid, ühiseid rahvuslikke veendeid.

Etteheidet praegusele üliõpilaskonnale germanismi ja russismi poolest ei saa Eesti Üliõpilaskonna juhatus ektsepteerida, sest eesti üliõpilaskond on tervikuna tuliselt rahvuslikult meelestatud ja omab võõrrahvustest mõjustatud meelsust vähem, kui ükski meie vanem seltskonnakiht.

Igal juhul ei saa teha tänapäeva eesti üliõpilasele etteheiteks üksikuid ebakohaseid mineviku nähteid või mineviku mõjusid, millest just meie püüame vabaneda. Üldiselt võime siiski uhkusega tugeida meie teenetrikaste eelkäijate, eesti vanemate akadeemiliste generatsioonide tõsirahvuslikul ja akadeemiliselt väarikal pärandil, millisele on oluliselt ehitatud ka meie rahvusriik ja tema kultuur, ja mida praegune eesti üliõpilaspõlv püüab edasi kujundada.“

Sellele seletusele on alla kirjutanud:

Eesti Üliõpilaskonna esimees Ilmar Tõnisson (Eesti Üliõpilaste Selts), abiesimees Karl Päril (korp. Vironia), sekretär Mari Piile (Eesti Naisüliõpilaste Selts), abisekretär Ants Kippar (korp. Fr. Estica), laekur Aleksander Truu (korp. Revelia), abilaekur Valentine Hanson (korp. Amicitia), välistoimkonna juhataja Heino Sein (korp. Ugala), „Üliõpilastele“ peatoim. Valter Pärtelpoeg (korp. Rotalia), majandustoimk. juh. Loomet Laja (ÜS Raimla), keh. kasv. toimk. juh. Villem Tomingas (ÜS Liivika), tervishoiu toimk. juh. Leo Väli (korp. Fr. Liviensis), vahendusbüroo juh. Osvald Bender (korp. Harjola), kultuurtoimkonna juh. Harald Pello (EÜS Veljesto), loterii likv. toimk. juh. Agnia Eliaser (korp. Filiae Patriae), revisjonitoimk. juh. Aksel Luutsalu (korp. Fr. Tartuensis).

Peaministri asetäitja on üliõpilaskonna selgituse vastu võtnud väga heatahtlikult, ja koos üliõpilaskonna esimehega kaks tundi arutanud üliõpilaskonna eluküsimusi.

Meil on põhjust arvata, et kõnesoleva seletusega on valitsusvõimudele täielikult selged üliõpilaskonna olukorrad ja püüded, milliseid kuidagi ei saa lõhkuvateks ja killustavateks nimetada.

Ka peaks avalikkus saama aru nüüd üliõpilaskonnas tõeliselt valitsevast olukorrast, ning sellest ka oma järeldused tegema. Eriti on põhjust loota, et ajakirjanduses kaovad vastutamatud ühepoolsed kallaletungid ühele või teisele meie teenelisele üliõpilasorganiseerumise viisile.

Üliõpilaskonna juhatus astub igatahes sihilikkustele, olgu nad siis seltside või korporatsioonide vastu sihitud, täieliku ühemeelsusega välja, nüüd kui tulevikus. Üliõpilaskonna küsimustes ei saa olla vahet korporatsioonide ja seltside vahel, kui seda ka praegu mõnede mittekorraldatud vahekorra pärast tahetakse näha ja suureks puhuda.

Üliõpilaskonna juhatus on asunud ka nende üksikute üliõpilasorganisatsioonide vahekordade korraldamiseks algatuslikkudele sammudele ja loodetavasti varsti ei saa keegi enam osalisegi õigustusega üliõpilaskonnale näpuga näidata ja öelda, et — vaadake siin valitseb ainult üksteise rukkimine või vahekordade katkestamine.

Teoksiloleva üliõpilaskorra alusel sarnased vahekordade katkestused leiavad tulevikus kindlasti kiirema lahenduse, kui see senini on olnud võimalik. Iseenesest aga ei või muidugi keegi kindlustada, et arusaamatuste tekkimine oleks seega igaveseks lõpetatud. Nagu inimestegi vahel, nii ka hulgaliste üliõpilasorganisatsioonide vahel võib tekkida õiendusi ja korraldamisi, mis aga tulevad korrapäraselt lahendada.

Ka praegu ei ole üksikud üliõpilasorganisatsioonide vahelised lahkkelid kaasa toonud olulist pinevuste kandumist kutsetõhe. Ilma otsimata leitakse kutsetöös täielikus vastastikus hindamises ja heas läbisaamises seltside inimesi ja korporante.

Veelgi paremaks on tarvis muuta vastastikust läbisaamist Tartu akadeemilistes ringides. See on õige ja see sünnibki. Ainult antagu selleks vajalikult aega ega ärgu sihilikkustega mürgitatu „vana pesu pesemistega“ hellakstallatud tundeid. Siis võime kindel olla, et varsti saavutatakse vähemate lahkkelideta terviklik üliõpilaskond, ühtehoidmine, solidaarsus ja tülideta olek.

V. Pärtelpoeg.

Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna doktorid ja magistrid 1925—1935

Kui kümne aasta eest hakkas kehtima Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli Seadus, siis sellega ühtlasi olid loodud uued, laiad võimalused teadushuvilistele isikuile — ülikooli lõpetanuile kui ka üliõpilastele — end täiendada teadustes ja spetsialiseeruda, sealjuures taotledes teaduslikke astmeid ehk kraadisid eestiaegse seaduse järgi. 1925. a. Tartu Ülikooli seaduses on öeldud selle kohta järgmist. § 100 [viimane lõige]: Teaduskondade ülesanne on nõudmiste ülesseadmine teaduslike astmete omandamiseks alljärgnevate paragrahvide ja nende alustel Ülikooli Nõukogu poolt antud juhtnõuõride piires. Teaduskondade eksami ja promotsiooni korrad ühtlustab üldjoontes ja kinnitab Ülikooli Nõukogu. — § 101. Tartu ülikool jagab kõigis teaduskondades kaks teaduslikku kraadi ja nimelt: „magister“ ja „doktor“, usu-, õigus- ja õigusteaduskonna majandusosakonnas, arstiteaduskonna farmatsootilises osakonnas, filosoofia-, matemaatika-loodus- ja põllumajandusteaduskonnas, muis arstiteaduskonna osakondades ja loomaarstiteaduskonnas vastavalt „arst“ või „loomaarst“ ja „doktor“. [järgnevad: Märkus 1. ja 2.] *) Need on üldised normid. Üksikasjalikke määrusi ja juhtnõuõre töötas välja iga teaduskond eraldi.

Käesolevas kirjutises on piiratud teaduslike astmete taotlemist õigusteaduskonnas laiemas mõistes, kuhu kuulub praegu ka veel majandusteaduskond.

Kui vahest kuuldu, et juristid ja majandusteadlased pole samal määral kui seda ollakse teistes teaduskondades huvitatud teadusest ja tuuakse ette selle põhjenduseks doktorite ja magistrite vähest arvu õigusteaduskonnas, siis nimetatud väide on täiesti alusetu ja õigustamata. Sest nõudmised teaduslike astmete taotlemiseks pole ülikooli teaduskondades ühtlustatud: eeltingimused, vajaline töökoorem on väga erinev üksikuis teaduskonnas.

Kui vaadata teoses „E. V. Tartu Ülikool 1919—1929“ andmeid magistrite arvu kohta meie ülikoolis, siis näeme, et ajavahemikus 1923—1928, seega ümmarguselt kuue aasta jooksul, neid on filosoofiateaduskonnas 60, kuni tänapäevani aga 122, matemaatika-loodusteaduskonnas on vastavad arvud 80 ja 120. Juriste aga on kümne

aasta kestel — 1925—1935 — vaid 11 magistrit (varem neid üldse polnud) ja majandusteadlasi samas ajavahemikus 3. Selle põhjuseks pole tahte ja võimiste puudus õigus- ja majandusteaduse jüngeril, vaid põhjus seisab hoopis milleski muus.

Siin on peapõhjuseks isesugune olund astme saamise nõudmistes igas teaduskonnas. Õigusteaduskonnas on nõuetav magistriastme saamiseks peale ülikooli lõpetamise *cum laude* erilised laiaulatuslikud eksamid vähemalt neljas aines ja peale selle veel kirjalik töö. Teistes teaduskondades vaid ainult kirjalik töö, nn. magistritöö **).

Sealjuures on ka õigusteaduskonnas magistrite seisund parem, kuid reservatsiooniga: nimelt ainult neil, kes ülikooli juurde jäävad, sest peale prooviloengu rahuldavalt pidamist teaduskonnakogu ees võib taotleja abiõppejõuna hakata loenguid pidama ülikoolis, millist korda teistes teaduskondades selles ulatuses pole ettenähtud.

Kümneaastane praktika õigusteaduskonnas aga ühtlasi teiselt poolt on näidanud, et senised määrused magistriastme taotlemiseks on liiga karmid noorte teadushuviliste ergutamiseks, on ju nende arv jäänud nii väikseks.

Seni on õigusteaduskonnas doktori- ja magistriastme omandand vaid üksikud isikud, kellest suurem osa on jäänud ülikooli juurde. Kuid meie riigis, kus eriti vajalikud oleksid teadusliku kvalifikatsiooniga spetsialistid ka väljaspool ülikooli — avaliku- ja erateenistuse sfääri — seal neist on puudus, mis oleks teisiti olnud, kui selleks oleksid loodud lähedamad võimalused.

Ajavahemikus 1. detsembrist 1925 — 1. detsember 1935 on omandand õigusteaduskonnas doktorikraadi vaid isikud, kes kõik tegevuses ülikooli õppejõududena. Neid on üldse arvult kuus. Nimelt: N. Maim — 1928, riigiõiguse alal, A. T. Kliimann — 1932, administratiivõiguse alal, L. Leesment — 1932, Eestimaa õiguse ajaloo alal, E. Ein — 1932, Rooma õiguse alal, N. Kaasik — 1933, rahvusvahelise õiguse alal, J. Vaabel — 1934, finantsõiguse alal.

*) 1934. a. on § 101 veidi muudetud, nimelt majandusteaduskonna ja tehnikateaduskonna juurdetuleku tõttu (Riigi Teataja nr. 18 — 1934).

**) Huvitav on märkida, et rohuteadlasi-magistreid kuni 1933. a.-ni on 69, nüüd, s. t. viimase paari aasta jooksul juurde tulnud vaid üks, kuna rohuteaduse-osa-konnas on sisse seatud magistrieksamid.

Üheteistkümne magistri hulka kuuluvad ka isikud, kes tegevuses väljaspool ülikooli:

Leesment, L. 1926 — Eestimaa õiguse ajalugu.
 Kliimann, A. T. 1927 — administratiivõigus.
 Meder, V. 1927 — administratiivõigus.
 Kaasik, N. 1928 — rahvusvaheline õigus.
 Kristal, H. 1929 — kriminaalõigus.
 Varma, A. 1929 — rahvusvaheline õigus.
 Vaabel, J. 1930 — finantsõigus.
 Ilus, E. 1930 — tsiviilõigus.
 Vahter, L. 1931 — kriminaalõigus.
 Lender, U. 1933 — rahvusvaheline õigus.
 Mägi, A. 1935 — riigiõigus.

Majandusteadlaste arv on õigusteadlastest märksa väiksem. Seni esineb ainult kolm majandusteaduse magistrit. Doktoreid üldse pole.

Magistrid on: Kongo, K. 1930 *** — majanduspoliitika, Poom, E. 1933 — käitisõpetus, Valk, V. 1935 — raamatupidamine.

Selline on kümneaastane tulemus Tartu ülikoolis teaduslikkude astmete evimises õigusteaduse ja majandusteaduse aladelt.

Mõne aja eest on asutud teaduslikkude astmete taotlemise määruste revideerimisele ja võib loota, et need tööd soodsalt lõpevad, ülikooli teaduslikkudes astmetes rohkem ühtlust loovad ja mis kõige tähtsam, et tulemused noori teaduhuvilisi rohkem ergutavad teaduslikuks tööks: süvendamises, spetsialiseerumises — mis meie oludes nii hädatarvilik ühises riiklikus ülesehitavas töös.

Leo Leesment.

***) Seoses magistrikraadi taotlemisega fikseeriti ka esmakordselt ladinakeelne *mag. rer[um] oec[onomiarum]*, nii et seega iga majandusteaduse üliõpilane on *stud. rer. oec.* ja teised nimetused pole siin õigustatud.

Inimene ja raamat

Thomas Hardy varjatud erakuusulasse keegi pool vägivaldselt sissemurdnud turist-kollektsionäär olla kord sellele inglise sügavalt omapärasele literaadile ja imetledavalt eriskummalisele Max Gate'i fenomenile esitanud küsimuse: kust olete ammendanud selle, mida tunneme kultuuri, intelligentsi, eruditsiooni nime all? Thomas Hardy vilgas pilk peatunud hetkeks raamatuvirnadel, siis libisenud ta kõhnavõitu näo üle virvena kerge naeruvine ning ta olevat öelnud järsult: „Kui kunagi peaksite jõudma nii kaugele, et evite kultuuri, siis, ma usun, teate mainida ka allikat.“

Umbes samalaadsest huvist kantud pärimisi on intervjuu-tegijate poolt esitatud ka Bernard Shaw'le ja Knut Hamsunile — maailma kahele suurimale autodidaktile — ning vastus on olnud sama, mida Hardy tookord oma soovimatule külalisele jättis igilihtsa endastmõistetava aabitsatõena ütlemata: raamatuid. Ning võime olla päris kaljukindlad: sama vastaksid ka meiegi silmapaistvad kirjanikud-iseõppijad — *Friedebert Tuglas*, *Mait Metsanurk* ja *Hugo Raudsepp*. Ja mitte ükski need, vaid igalt tööpõllult kõik, kes suuremal või vähemal määral evivad kultuuri sisemist intelligentsi. Lisaks me teame, et eelpool mainitud Shaw on otse tõsimeelselt langetanud oma kuulsa paradoksi: „Koolis käivad ainult need, kel pole tahet õppida. Seal neid sunnitakse. Kel on püsivat tahet õpinguiks, ma panen imeks, milleks see läheb kooli!?“ Tarkuse omandamiseks

on ju inimesele antud parem võimalus — avar tuhatpalgeline elu ja raamat.“ Nii suurmeeste arvamused.

R a a m a t !

Kas ei pane see raamatu kultuurilis-kasvatustlikule toimele ja tähtsusele omistatud üksmeelne tunnustus ning kõrge hinne ka kõige primitiivsema vaimueluga inimest tõtt taga küsimä: mis on õieti raamat oma olemuselt? Milles peitub selle erakordne dünaamika, suur vitaalsus ja intensiteet? Milles see energia ja jõud, mis nii palju liikuma paneb elus ning inimeses? —

„Raamat on elu kvintessents, on elu ekstrakt, millele väärtuselt on väga raske leida võrduvat,“ ütleb Georg Brandes. „Ta on tulvil täis maailmu — olnuid ja olematuid. Raamat on tuli ja leek, mille läbi kõik saab teiseks, saab uueks.“ See julge argument tahab kinnitada: mida suur taideteos endas sisaldab. Lihtsameelne kirjanudussõber on vaevalt kunagi aimanud, kui otsatult palju vaeva ja kallist hinda on raamat läinud maksma ta loojale: *Friedrich Nietzsche*, *Guy de Maupassant*, *Aleksis Kivi*, *Juhan Liiv* ja paljud teised on oma loomingu andnud kõik, — kõik mis neil on olnud inimlikult väärtuslikku. Neile jäi ainult vaimupimeduse pilkasöö. Henrik Ibsen tühjendas oma intellekti seevõrra loominguusse, et vanaseas eitunud enam tähekirja ega olnud suuteline lugema omigi raamatuid. Jah, pole teist kunstiala, kuhugi kunstnik-looja

võiks sisse nõristada nii suurel määral ja nii klassikalises puhtuses oma vaimu, hinge, temperamenti, religiooni, mentaliteeti, elufilosoofiat, igatsusi, illusioone, ekstaasi jne., kui ilukirjandusse. „Kirjandusse mahub inimene lahtikooritumalt kui alasti,“ ütleb üks suurimaid prantsuse kriitikuid Hippolyte Taine. On raamatuid, milliseid on kirjutatud nuttes, — nii võimas ja suur on olnud looja sisemine elevus ning intensiivsest kaasaelamisest kärjastatud psüühi lainetus ehk nn. hingevärin. See on nii olnud neil puhkudel, kui sünnivad südameverega kirjutatud raamatud — aarded. Need teosed haaravad ja rabavad meid otsekui meteorid oma tulejugadega.

Tunneme raamatuid, mis valminud kauges minevikus, ent nüüdki veel, läbi sajandite hämaruse, on rikkad tulvama meid oma kõikehingatava sugestiivse kunstivõlu ning kõrglainealise emotsionaalsusega. Nende kuulsate, igisuremate teoste lähiduses tajume ja tunnetame otsekui iga verelible ning pooriga seda sõnuleletamatut õnnestavat rõõmu — ja seda valu, mida äratav tõeline kunst inimpsüühi kõige ekstreemsemas osas. Need on raamatud, millele varjust meile vastu väriseb geniaalse, igaveseks ajaks püsima jääva erakordsete dimensioonidega suure inimese vaimu elav hingus: tunneme looja südametukseid ja hingeõhku oma sõrmede vahel ning näol. Meie mõistus ja tundeelu tahaksid nagu mingi intuitsiooni varal protestida: vale et *Vergilius*, *Shakespeare*, *Cervantes*, *Dante*, *Balzac*, *Flaubert*, *Nietzsche* ja paljud teised on surnud! Ei, nad on elavatena meie keskel, meie juures. Näeme neid palest palge. Tunneme neid kõiki näo järgi, sest oleme iga viiv nendega kokkupuutes, joome iga hetk nende geeniusse ajupeekrist ülimalt mõtte-sekti. Kuis võivad nad olla surnud?! Ei, nad ei ole seda nüüd ega kunagi! Nende elu on suletud kunstiteoseisse — seitsme pitseri taha, ja

see on tugevam kui surm. Läbi oma kunstiteoste puhastustule nad astuvad meie ette, — igaüks neist eriilmelisena, säravas, ülimalt oma tööde kuulutatavas pühalikkuses, ning ulatavad meile lahkesti oma parima, kalleima.

See, kel on tahet inimväärseks kultuurisiksuseks kujuneda, võtab pakutava tänuga vastu.

Ilukirjandus viib meid elu labürintidesse ja probleemidesse, andes meile võime, oskuse kõige kõrgemaks sisseelamiseks ning sissetundmiseks maailma.

Raamat ja elu!

Elu on meie ilmale ja vaimule lahti ainult siis, kui temasse läheb tee raamatu kaudu. Kui Valt Whitman kinnitab, et ta ei vaja enam raamatuid, siis küll tol lihtsal põhjusel, et on lugenud neid juba niivõrd rohkesti, et oskab ju täht-tähelt lugeda elu ennast, seda raamatute raamatut. Ta on läinud ellu — läbi kirjanduse. Kirjandus aga on kontsentreeritud elu ja kunsti organiline ühend.

Kõik kunstid on inimsoo teenistuses. Ent raamat on inimkonna suurim õilistaja. Loendamatud on need ideede juveelid ning eod, mida kirjandus külvab inimese, eriti noore inimese alles kujunevasse elufilosoofiasse ja vormuvasse intellekti. Egas muidu üks haritud põldur öelnud: „Hää raamat on kui peotäis kompaktset mulda, mis saadud kõige paremate ainete põlemisest: ta on ikka ja jälle võimeline kasvatama uusi vilju.“ Jah, tõesti raske on kujutella, kuis saaks inimene läbiintelligentseks — ilma raamatuta. Veel raskem: kuis saab raamatuta elada intelligentne inimene. Midagi suurt võib sündida ja olla ainult siis, kui need kaks igavesti kuuluvad kokku —

i n i m e n e j a r a a m a t .

„Sest suurest kirjanduslikust kunstiteosest tõuseb igal lugemisel uus päike,“ ütleb kuskil essees B. Shaw, see inglise selfmade man.

Hugo Viires.

Eesti Üliõpilaste Karskusühendus 15-aastane

Sellest on 15 aastat tagasi, kui selleaegseis aatelis-idealistikult häälestatud akadeemilistes ringkondades sündis teiste rohkearvuliste organisatsioonide kõrval Eesti Üliõpilaste Karskusühendus, seades endale eesmärgi: „Karske maailmavaate süvendamine ja ideeline propageerimine ühes karskusaate tegelikule teostamisele sihitud sammudega üliõpilaste ringkondades kui ka rahva keskel“.

Eeltööd EÜKÜ ellukutsumiseks algasid 1920. a. alguses ja päälle suuremaid ettevalmistusi toimus a v a k o o s o l e k 23. nov. 1920. a., kus kõ-

nelesid prof. P. Põld, prof. pr. H. Kettunen ja Soome üliõpilaskarskustöö tegelasi V. Helanen ja A. Soinen. 5 õppejõudu ja 27 üliõpilast moodustasid asutajate pere.

Esimesed neli aastat tegutseti akadeemilise org-ina, korraldades karskuskursusi, kus lektoriteks päämiselt ülikooli õppejõude. Need ettekanded olid mõeldud karskusküsimuse selgitamiseks nii oma liikmeile kui ka kogu akadeemilisele perele. Samal ajal tegeleti karskus-, eriti üliõpilaskarskustöö meetodi probleemidega. EÜKÜ selleaegseil vaidlus-

koosolekuil kristalliseerus karskusmõiste sellisena, nagu ta on sellest ajast omane kogu meie karskusliikumisele.

Samad aastad olid üldse EÜKÜ välistegevuse hiilgeaegu. EÜKÜ esindajate algatusel viidi läbi üliõpilaskonna ettevõtete ja ruumide alkoholivabana pidamise nõue, võeti karskusküsimus Balti riikide üliõpilaskonverentsil arutusele, organiseeriti intiimorganisatsioon karskustööd jne.

Kuna juba varem on pikemalt käsiteldud EÜKÜ seeaegset, nagu üldse esimese aastakümne tegevust („Üliõpilasleht“, nr. 13 — 1930. a.), siis ei peatu ma siinkohal pikemalt nende, nagu muudegi esimesel aastakümnel teostatud ettevõtete juures.

1924. a. sügissemestril teostatakse põhjalik reform EÜKÜ-s, sest senise tegevuse põhjal ollakse jõudnud veendumusele, et karskustöö ei või olla seevõrd teaduslik selgitustöö, kuivõrd just kasvatustöö. Viimaseks ülesandeks polnud aga akadeemiline org võimeline ja nii kujundatakse EÜKÜ intiim- ja akadeemilise orgi vaheliseks kompromisstüübiks.

Ühelt poolt jätkub karskusselgitustöö ja välistegevus, teiselt poolt aga asutakse organiseerima intensiivselt siseelu ja karskuskasvatustööd oma liikmete peres. Hangitakse oma ruumid, avatakse sääil lugemislaud, raamatukogu, luuakse karskuskasvatustöö õpiring (millest osavõtt igale uusliikmele ühe aasta jooksul kohustuslik), jne. jne.

Välistegevusest võib nimetada avalike ettekandekoosolekute korraldamist, suvipäevi, III ülemaailmse karskuskongressi, karskuskonferentside puhul kõnelendude korraldamist.

Viis viimast aastat ei ole toonud EÜKÜ vormisse ega töömeetodidesse nimetamisväärselt uut, üldiselt võib siiski märkida intiimorganisatsioonile lähenemise tendentsi, mille tõttu välistegevus on jäänud enam tagaplaanile. Esikohale on nihkunud karskete haritlaste kasvatamine, et need hiljem oma kutsealadele asudes oleksid suutelised levitama sääil karskusaadet ja viiksid EÜKÜ-st kaasa küllalt tugeva karskusveendumuse ning üldse elujaatavalt positiivse maailmavaate.

Kasvatustöö toimub karskuskasvatustöö õpiringi, vastavate ettekannete ja vastastikuse mõjustamise kaudu.

Õpiringi koosolekute ja mitmesuguste ettekandekoosolekute arvu viiel viimasel aastal ulatub 70-ne ligi, mitmesuguseid enam-vähem omavahelisi koosviibimisi (aastapäevad, jõulu-, mardi-, vast-

la-, tee- jne. õhtud) on peetud samal ajal 25 ümber.

On harrastet ühiselt sportimist ja mitmesuguseid tubaseid mängu.

Kõikide liikmete ühiseks kompaktselt perekondlikult, mida EÜKÜ praegu on, on suure tähtsusega EÜKÜ ruumid. E. Karskusliidu lahel toetusel on võimaldud EÜKÜ-l pidada oma kasutuses E. Karskusliidu maja alumine kord. Asudes otse ülikooli külje all, on need ruumid kaasvõitlejaile kergesti igal ajal külastatavad ja seetõttu kasustavad liikmed neid üsna intensiivselt. Lugemislaud, raamatukogu, klaver ja mõningad mänguvahendid pakuvad võimalusi aja huvitavalt veetmiseks.

Välistegevuse alal võimaldati enamikust huviõhtutest osavõtt kõigile üliõpilastele, 1932. korraldati kaks suuremat vaidluskoosolekut karskusküsimuse selgitamiseks üliõpilaste ringkondades ja püüti oma liikmete kaudu levitada karskuspüüdeid intiimorganisatsioones.

Gümnaasiumest tulevate noortega kontakti loomiseks on korraldatud rida abiturientide õhtuid Tartus ja väljaspool, selgitades ülikoolitööga ühendusesolevaid küsimusi.

Eesti Karskusliidu ja Eesti Noorsoo Karskusliidu tegevusest on võetud pidevalt osa ja hulk EÜKÜ liikmeid on neis liitudes juhtival kohtadel ametis. Vastavaist kongressist ja suvipäevadest on EÜKÜ rohkearvuliselt osa võtnud ning andnud tegelasi nende korraldamiseks ja sisustamiseks.

Kokkuvõttes 1930.—1935. a. tegevust näeme, et selles puuduvad küll üksikud suuremad ja sellisena tähelepanu äratavad ettevõtted, selle asemel on süvenenud tegevus nelja seina vahel, mis kui kasvatustöö ei paista küll eemalseisjaile silma, on aga andnud ja andmas ikka uusi jõudusid karskusliikumisele väljaspool EÜKÜ-t. Tegevuses võis märgata langust ja kriisi 1933. a., põhjustatult mitmesugusest sisemisest põhjustest. 1934. a. alates on jätkund uus tõus. Nii on peetud 1934. a. sügisest käesolevate ridade kirjutamiseni mitmesuguseid ettekandekoosolekuid 31, omavahelisi koosviibimisi 12, peetud suvipäevi, osa võetud Vabaduspäeva kõnelendudest, teostatud ruumide remonti jne.

Praegune juhatus: esimees — stud. fil. Otto Ibius, abi — stud. agr. Henn Sarv, sekretär — stud. math. Linda Karp, abi — stud. hist. Eliise Messer, laekur — stud. hist. Benita Labi.

Vilistlaskogu juhatus: esimees

õpet. Arnold Kask, sekretär Elmar Elisto ja laekur õpet. mag. phil. Hermann Rajamaa.

Kui katsuda teha mingit bilanssi EÜKÜ töö tulemusist 15. a. jooksul, siis näeme, et kuigi mõnigi alguses liiga optimistlik tegelane peab vahest tulemusi vähemaks, kui need võinuksid olla, ei saa jätta kuidagi hindamata selliseid saavutusi, kui seda on üliõpilaskonna karskendamise, karskustöö meetodi- ja taktikaküsimuste selgitamist ning nende paljude karskete tege- laste kasvatamist, kes nüüd pääle ülikooli lõpetamist oma kutselise töö kõrval levitavad karskuspüüdeid. Neid mehi ja naisi on kõikjal üle maa ja igasuguseis elukutsetes. Pooled Eesti Karskusliidu karskusnõunikest on EÜKÜ liikmed.

EÜKÜ on omandand endale kindla paiga ja kindlad ülesanded nii meie üliõpilasorganisatsioonistikus kui ka meie karskusliikumises.

Karskus küsimus (resp. alkoholiküsimus) on kujunenud meie päevil nii laialdaseks, kõiki seltskonna kihtisid ja igasuguse maailmavaatega inimesi puutuvaks küsimuseks, et sellega tuleb tahestatmata igal inimesel kokku puutuda — selleks on vajalik omandada süstemaatiline ülevaade selles küsimuses.

Alkoholiküsimus alkoholismi põhjuste ja järel- duste jälgimisel viib meid kokkupuutumisse küll inimhinge varjatumategi ääremaadega, küll majanduslike ja muude väliste nähetega — ja seetõttu pakub palju huvi igal alal.

Tänapäeva alkoholist läbiimbund õhkkonnas nõuab karskenapüsimine vastastikust moraalsel tuge ja harjumist alkoholivabade traditsioonidega — selleks on vajalik karske ja teadlikult karskussihiline koondis.

Karskuspüüete levitamisel mitmesuguseis intiimorganisatsioones tegelevad kaasvõitlejad vajavad koondist, mille kaudu seista püsivas ühenduses üldise karskusliikumise, süvendada teadmisi ja saada uut innustust tööks.

Kõiki neid vajadusi tahab ja suudab meie praegustest organisatsioonest täita ainult EÜKÜ. Tema praegune vorm võimaldab koostöö niihästi organiseerund kui ka organiseerumatuile kaasvõitlejaile, tegemata vahet teaduskondade või maailmavaadete vahel. Osaliselt on ta suutnud ja suudab asendada isegi intiimorganisa- tiooni, seda enam, et nüüd, kus 1934. a. saadik tegutseb ka akadeemiline karskusorg, ta senisest enam läheneb oma ülesannetelt ja tege- vuselt intiimorganisatsioonile.

O. Ibius.

Tänavused laureaadid

Ülikooli aastapäeva aktusel avaldati ülikooli auhinna tööde saajate nimed. Kokkuvõttes oli auhinna töid esitatud 43, milledest hinnati esimese auhinna väärilisteks 17 tööd, teise auhinna said 12 tööd, kolmanda auhinna 5 ja eriauhindu 3 tööd. Auhindamata jäid ja ümbri- kud põletati ära 6 töö kohta.

Teaduskondade poolt ülesseatud teemade järele jagunesid esitatud auhinna tööd järgmiselt:

USUTEADUSKOND.

Usuteaduskonna poolt ülesseatud teemale „Neljanda evangeeliumi kokkupuuted sünoptikute traditsiooniga (ilma kannatamisloota)“ esita- tud töö märgusõnaga „Paralleperi- kopen“ sai esimese auhinna. Ümbriku avamisel osutus töö auto- riiks stud. theol. Arkadi Filippov (korp. Normannia).

ÕIGUSTEADUSKOND.

Õigusteaduskonna poolt ülessea- tud teemade peale olid esitatud järgmised auhinna tööd: Teemale „Hädakaitse“ kirjutatud töö märk-

sõnaga „J. D. A.“ oli tunnustatud kolmanda auhinna vääriliseks. Auto- riiks osutus stud. jur. Rudolf Mäe- kala.

Samale teemale kirjutatud teine töö märksõna all „Excessus defensi- onis“ tunnustati teise auhinna vääriliseks. Töö autoriiks osutus stud. jur. Albert Rammul (E. Ü. S.).

Kolmas samale teemale kirjuta- tud töö märksõnaga „Feci, sed jure feci“, tunnustati samuti teise au- hinna vääriliseks. Autoriiks osutus stud. jur. Ilmar Rebane.

Teemale „Kurjategijate välja- andmine“ kirjutatud töö märgusõ- naga „Non multa, sed multum“ tun- nustati teise auhinna vääriliseks. Autoriiks osutus stud. jur. Sergei Kaup (korp. Ugala).

Samale teemale esitatud töö märksõnaga „Dedoro“ tunnustati esimese auhinna vääriliseks. Au- toriiks osutus stud. jur. Viktor Kri- gul (E. Ü. S.).

Töö „Eesti siseturu kauba vaja- dus ja tööstuslik areng 18 sajandi teisel poolel“ märgusõnaga „Manu-

faktuur“ tunnustati esimese au- hinna vääriliseks. Autoriiks osutus stud. rer. merc. Uno Toovere (Põhjala).

Samale teemale kirjutatud töö märgusõnaga „18. sajand“ tunnustati kolmanda auhinna vääriliseks. Autoriiks osutus stud. rer. merc. Boris Meissner.

Kolmas töö samale teemale mär- gusõnaga „Tarbing 18.“ sai teise auhinna. Autoriiks osutus stud. rer. merc. Aleksander Tõnisson.

Töö teemale „Pärijate ja lega- taaride vastutus päranduse võlgade eest“ märgusõnaga „A priori“ sai teise auhinna. Autoriiks osutus stud. jur. Endel Köstner.

Töö teemale „Riigieelarve nor- matiivne iseloom“ märgusõnaga „Ne quid respublica detrimenti caperet“ sai teise auhinna ja selle autoriiks osutus stud. jur. Boris V. Tiedt (Liivika).

ARSTITEADUSKOND.

Arstiteaduskonna poolt ülessea- tud teemadele olid esitatud järgmi- sed tööd:

Stud. theol. Arkadi Filippov (korp. Normannia).

Stud. jur. Viktor Krigul (Eesti Üliõpilaste Selts).

Stud. rer. merc. Uno Toovere (E. Ü. S. „Põhjala“).

Stud. phil. Leonhard Mark (Eesti Üliõpilaste Selts).

Stud. pharm. Otto Helgesen (Fraternitas Academica).

Teemale „Juuste ja silmade värvus eestlaste lastel“ kirjutatud töö märgusõnaga „Põhjamaa lapsed“ tunnustati esimese auhinna vääriliseks. Autoriks osutus stud. med. Voldemar Kuusik (E. Ü. S.).

Töö teemale „Saponiindroogide alalhoiduvusest“, märgusõnaga „Saponiin“, sai kolmanda auhinna. Töö autoriks osutus stud. pharm. Otto Helgesen (korp. Fr. Academica).

Teemale „Elavhõbeda määramismeetodite võrdlev hindamine elavhõbeda preparaatides“ kirjutatud töö märgusõnaga „Mercurius vivus“ sai esimese auhinna ja selle autoriks osutus samuti stud. pharm. Otto Helgesen (korp. Fr. Academica).

Teemale „Raua sisaldus peaaegu patoloogiliste protsesside juures (histo-keemiline uurimus)“ kirjutatud töö märgusõnaga „Gaudeamus, igitur“, sai esimese auhinna. Töö autoriks osutus stud. med. Kuno Kõrge (Põhjala).

Töö teemale „N. ischiadicus'e mootoriliste harude lokaliseerimine

seljaajus“, märgusõnaga „Ischiadicus“ tunnustati esimese auhinna vääriliseks ja selle autoriks osutus stud. med. Ilmar Kiesel (korp. Fr. Liviensis).

FILOSOOFIA TEADUSKOND.

Filosoofiateaduskonna poolt esitatud teemadele olid sisse antud järgmised tööd:

Teemale „Põhja-eesti murde ja lõuna-eesti murde vältuse erinevused“ kirjutatud töö märgusõnaga „Sest meeletuma tapab meelepahanud ja kadedus suretab rumala“ sai teise auhinna. Autoriks osutus stud. phil. Leida Uustalu (korp. Filiae Patriae).

Samale teemale kirjutatud töö märgusõnaga „Ükskõik“ tunnustati esimese auhinna vääriliseks. Autoriks osutus stud. phil. Õie Sõster (Veljesto).

Kolmas töö samale teemale märgusõnaga „Placet experiri“ tunnustati esimese auhinna vääriliseks ja selle autoriks osutus stud. phil. Valter Niilus (Liivika).

Teemale „Hilistekkinud käänded läänemeresoome keeliskirjutatud töö märgusõnaga „Per aspera“ sai esimese auhinna. Töö autoriks osutus stud. phil. Felix Oinas (korp. Ugala).

Teemale „Vene-Inglise suhted 20-nda sajandi 1. kümnendil“ kirjutatud töö, märgusõnaga „Ubi sunt, qui ante nos in mundo fuere?“, sai esimese auhinna. Autoriks osutus stud. phil. Leonhard Mark (E. Ü. S.).

Töö teemale „Mõne Eesti kivi-kalme ehituse ja leidude analüüs“ märgusõnaga „PKV“ sai Peeter Põllu nimelise auhinna ja selle autoriks osutus stud. phil. Artur Vassar (Veljesto).

Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu poolt ülesseatud teemale kirjutatud töö „Esimesed eesti naiskirjanikud, nende kujunemine, anded ja ideaalid“ tunnustati Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu auhinna vääriliseks. Töö autoriks osutus stud. phil. Aino Undla, endine nimi Krimm, (Veljesto).

Stud. med. Kuno Kõrge (E. Ü. S. „Põhjala“).

Stud. med. Ilmar Kiesel (Fraternitas Liviensis).

Stud. phil. Õie Sõster (E. ü.-s. „Veljesto“).

Stud. phil. Valter Niilus. (ü.-s. „Liivika“).

Stud. phil. Felix Oinas (korp. Ugala).

Stud. rer. nat. Leo Sepp (Fraternitas Livensis).

Stud. med. Voldemar Kuusik (Eesti Üliõpilaste Selts).

Stud. med. vet. Heinrich Ots (ü.-s. „Raimla“).

Stud. phil. Aino Undla (end. nimi Krimm) (E. ü.-s. „Veljesto“).

Stud. phil. Artur Vassar (E. ü.-s. „Veljesto“).

MATEMAATIKA-LOODUS-TEADUSKOND.

Matemaatika-loodusteaduskonna poolt ülesseatud teemade peale oli esitatud järgmised auhinnatööd:

Töö teemale „Ühe Eesti vähema ala kvaternaar- ja aluspõhja geoloogia“ märgusõnaga „Yoldia“ tunnustati teise auhinna vääriliseks. Autoriks osutus stud. rer. nat. Paul Kents (Raimla).

Teine töö samale teemale märgusõnaga „Ostrakood“ tunnustati kolmanda auhinna vääriliseks. Autoriks osutus stud. rer. nat. Heinrich Barkla.

Töö teemale „Magevee-limuste levimine ja selle seos ökoloogiliste tingimustega (käsitada ühe Põhja-Eesti maakonna piirides)“ märgusõnaga „Vormsi“ sai esimese auhinna. Autoriks osutus stud. rer. nat. Leo Sepp (Fr. Livensis).

LOOMAARSTITEADUSKOND.

Loomaarstiteaduskonna poolt esitatud teemade peale olid tulnud järgmised tööd:

Teemale „Maksakaantõbi lamastel ja veistel Eestis“ kirjutatud

töö märgusõnaga „Linnaea truncatula“ sai esimese auhinna. Autoriks osutus stud. med. vet. Heinrich Ots (Raimla).

Teemale „Millise osa moodustavad meie hobustel kabjahaigused jäsemete haigustest“ kirjutatud töö märgusõnaga „Protsent“ sai esimese auhinna. Autoriks osutus stud. med. vet. Artur Hanzov (Raimla).

Samale teemale kirjutatud töö märgusõnaga „Phalaux tertia“ sai teise auhinna ja selle autoriks osutus stud. med. vet. L. Mägi.

Endiste Üliõpilaste Seltsi „Raimla“ poolt ülesseatud teemale „Veisekiinivastsetest tekitatud majanduslik kahju Eestis“ märgusõnaga „Vaglaraud“ tunnustati Jaan Rumma nimelise auhinna vääriliseks. Töö autoriks osutus stud. med. vet. Hans Roosalu (Raimla).

PÖLLUMAJANDUSTEADUSKOND.

Põllumajandusteaduskonna poolt esitatud teemadele olid tehtud järgmised tööd:

Teemale „Fosfor- ja kaaliväetiste tarvitamise võimalusist ja tähtsusest Eesti põllumajanduses viimase viie aasta vältel“ kirjutatud töö märgusõnaga „Anno Domini 1935“ sai teise auhinna. Autoriks osutus stud. agr. Heino Sein (korp. Ugala).

Töö teemale „Kodumaa linnade metsad“ märgusõnaga „Suvi 1935. aastal“ sai teise auhinna. Autoriks osutus stud. rer. silv. Evald Voka.

Töö samale teemale märgusõnaga „Sic transit gloria mundi“ sai esimese auhinna ja selle saajaks osutus stud. rer. silv. Voldemar Hurt (Valvila).

Teemale „Veisekasvatuse aremine Eestis iseseisvusaja kestes“ kirjutatud töö märgusõnaga „Tunnustamata geenius“ sai esimese auhinna ja selle saajaks osutus Kristjan Joost (korp. Rotalia).

Teine töö samale teemale sai kolmanda auhinna ja selle saajaks osutus stud. agr. Leo Roots (Concordia).

Teemale „Umbrohuseemnete sisaldus põllumullas enne külve ja pä-

Stud. med. vet. Artur Hantsov (ü.-s. „Raimla“).

Stud. med. vet. Hans Roosalu (ü.-s. „Raimla“).

Stud. rer. silv. Voldeemar Hurt (ü.-k. „Valvila“).

Stud. agr. Kristjan Joost (korp. „Rotalia“).

Stud. agr. Hugo Polna (ü.-k. „Valvila“).

rast vilja koristamist" kirjutatud töö märgusõnaga „Floora“ sai esimese auhinna, mille saajaks osutus stud. agr. Hugo Polna (Valvila). Töö samale teemale märgusõnaga „Post nubila „Phoebus““ sai teise

auhinna, mille saajaks osutus stud. agr. Artur Schnikker (Fr. Liviensis). Tänavu tulevat esimeseks auhinna loodetavasti 80 ja teiseks umbes 40 krooni. Kolmanda auhinna saajad saavad ainult auhinnadiplomi

ilma rahalise tasuta.

Teistest auhindadest Peeter Põllu nimeline auhind on 150 kr. ja Jaan Rumma ning Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu auhind võrdub vähemalt esimesele auhinna.

Tihti kui juttu on üliõpilasorganisatsioonidest ja üliõpilastööst, kas stuudiumi või laiemal alal, avaldatakse kaalumatu ja põhjendamata arvumist, nagu oleks organiseeritud üliõpilane töövõoras. Tänavune ülikooli auhinnatud tööde nimistu näitab jällegi, kuivõrd ebakindlatel jalgadel seisavad need väited ja vaated. Veel enam on töötulemusi tõlgitsetud tihti ühe või teise organiseerumistüübi kasuks, kui on olnud tegemist teatavalt organiseeritud üliõpilaste saavutustega. 1. detsembril avaldatavate laureaate nimistud räägivad siin selget ning ümberlukkamatut keelt, et nii ühe kui teise organiseerumisvormi valinud üliõpilased on ühevõrra tõsiselt tööle vaatavad inimesed, kes on päris ühevõrdsed silmapaistvateks saavutusteks. Laureaate arvuline tulemus võib ainult aastate kestel kalduda enam ühe või teise organisatsioonitüüpi kuuluvate üliõpilaste kasuks või kahjuks. Midagi muud ei või neist järeldada.

Ühte võib aga küll öelda, et organiseeritud üliõpilased, keda arvatakse üliõpilaskonnas olevat ligi pool, ei ole sugugi, või kui, siis prot-

sentuaalselt mitte ligilähedaseltki laureaate seas esitatud vajalikul keskmisel määral.

Tänavuste auhinnatööde 20 laureaadi seast, kes tulid esimestele auhindadele, kuulub meie andmetel E. Üliõpilaste Seltsi 3, Veljestosse — 3, Raimlasse — 3, Põhjalasse — 2, korp! Frat. Liviensisesse — 2, Valvilasse — 2, Ugalasse, Rotaliasse, Frat. Normanniasse ja Frat. Academicasse igasse üks laureaate. Esimese auhinna väärilisi organiseerimatute tööderegijate hulgast ei ole leitud. Ka teisele ja kolmandale auhinna tulnustest on enamuse organiseeritud üliõpilased.

Need võrdlusandmete read ei ole mitte toodud etteheideteks organiseerimatutele üliõpilastele, vaid ainult asjalikkudeks tõendusteks mitteasjalikkudele väidetele, milledega üht või teist organisatsiooni tüüpi tahetakse eelistada töö seisukohalt.

Ka töö, olgu see siis akadeemiline, või ka tarbekorral lihtne füüsiline, seisukohalt ei saa meie vabale üliõpilasorganiseerumise võimalusele ettehteid teha. Seda märkavad päris kõrvalseisjadki vähemate andmete ja tõelise olukorraga tutvumise järele.

Ülikooli tegevuse aruandest

Ülikooli Nõukogu ja Valitsuse tegevuse aruandes 1. nov. 1934. a. kuni 1. nov. 1935. a. ja milline ülikooli aastapäeva aktusel ette kant, märgitakse ära eriliste sündmustena ülikooli tegevuses tehnikateaduskonna väljaarendamist.

Aruande-aasta jooksul arendati mat.-loodusteaduskonna tehnikaosakond välja tehnikateaduskonnaks, milline iseseisvalt ellu astus arvates 1. sept. 1935. peale selle kui vastavates määrustes ette nähtud õppekohtade arv oli täidetud ja kolm tarvilikku uut laboratooriumi oli asutatud. Seega töötab 1. septembrist s. a. arvates Tartu Ülikool senise 7 asemel 8 teaduskonnaga. Üheksanda, majandusteaduskonna, ellukutsumiseks on tehtud ettevalmistusi. Tehnikateaduskonna väljaarendamisel kasutati teatava määrani likvideeritava Tallinna Tehnikumi pärandust, kuna sealt mõnesugust varandust üle anti. Suurem osa uute loodavate asutiste seadetest tuli siiski uuesti muretseda ülikooli erisummade arvel, samuti kui täiendada mõne senise asutise seadeid. Lahendamist ootab nende laboratooriumite küsimus Tallinnas, mis on seotud Riikliku Katsekojaga, samuti kui Riikliku Katsekoja enda tulevane korraldus, mille kohta ka ülikooli organitel tuli seisukohta võtta.

Teise tähtsama sündmusena märgitakse, et uute väljatöötatud üliõpilaste vastuvõtmise määruste alusel HSM piiras kindlate normidega ülikooli vastuvõetavate arvu 1935./36. õppeaastaks ja seetõttu toimus uute üliõpilaste vastuvõtt Tartu Ülikooli esmakordselt võistlus-

eksamite alusel. Tegelikult teostusid võistluseksamid ainult arstiteaduskonna rohuteaduse osakonda ja tehnikateaduskonda sisseastumisel. Needksamid pakkusid esimesi kogemusi sisseastumise eksamid korralduse ja nende tulemuste alal, mida edaspidi tuleb kasustada.

ARVUSTIKKU.

Õppejõudude, assistentide ja ametnike arv 1. dets. 1935 (sulgudes eelmise aasta arvud):

Korraldusi professoreid 61 (58), erakorralisi professoreid 10 (10), professori kohusetäitjaid 5 (5), dotsente 25 (25), õppeülesandetäitjaid 26 (25), eradotsente 39 (42), prorektoreid 2 (3), astr.-observaator 1 (1), eriainetes õpetajaid 4 (5), lektoreid 7 (7), abiõppejõude 8 (2), erakorralisi õppejõude 6 (5) — kokku 195 (189) õppejõudu.

Assistente ja tehnilisi abijõude: 155 (148), kelle hulgas 11 isikut ühtlasi on arvestatud õppeülesandetäitjate ja eradotsentide arvus; ametnikke ja teenijaid 396 (364).

ÜLIÕPILASTEST.

Üliõpilaste arv on 1. dets. 1935. a. 3245 (2308 mees-üliõpilaste ehk 71,1% ja 937 naisüliõpilaste ehk 28,9%). 1934. a. 1. dets. oli üliõpilaste arv 3241 (2331 mees-üliõpilast ehk 71,8% ja 910 naisüliõpilast ehk 29,8%).

Ajavahemikus 1. dets. 1934. a. kuni 1. dets. 1935. a. on seega üliõpilaste arv tõusnud (3245—3241) 4 üliõpilase võrra.

Ajavahemikus 1. dets. 1934. a. kuni 1. dets. 1935. a. on ülikooli astunud 2043 üliõpilast (1451 meesüliõpilast ja 592 naisüliõpilast); neist esmakordselt sisseastujaid 517 mees- ja 208 naisüliõpilast, seega 725 uut üliõpilast.

Lahkunud on enne kursuse lõpetamist 1. dets. 1934. a. kuni 1. dets. 1935. a. 1754 üliõpilast (1277 mees- ja 477 naisüliõpilast).

Eelmise aasta jooksul lahkus 1645 üliõpilast (1139 mees- ja 506 naisüliõpilast).

Kursuse on lõpetanud 1. dets. 1934. a. kuni 1. dets. 1935. a. 287 üliõpilast (neist mehi 199 ja naisi 88).

Eksternina on lõpetanud selle aja sees 37 isikut (31 meest ja 6 naist).

Eksternidena on arvestatud need üliõpilased, kes lõpetanuks tunnustamisel pole üliõpilaste nimekirjas seisnud.

Kogu lõpetanute arv oleks seega $287+37=324$ (eelmisel aastal 336).

Riikkondsuse järgi on 1. dets. 1935. a. Eesti Vabariigi kodanikke 3132 ja välismaalasi 53, kokku 3245.

Rahvuse järgi on 1. dets. 1935. a. eestlasi 2781, sakslasi 203, venelasi 140, juute 77, soomlasi 6, rootslasi 9, lätlasi 11, ungarlasi 1, poolakaid 9, hollandlasi 1, taanlasi 2, norralasi 1, grusiinlasi 2, tatarlasi 2.

Rohuteaduse kuulajaid on 1. dets. 1935. a. 5, neist 3 meeskuulajat ja 2 naiskuulajat (arvestatud üldarvu 3250).

Vabakuulajaid on 1. dets. 1935. a. 9 isikut, neist 8 meest ja 1 naine.

Täiest ja poolest õpperahast oli vabastatud 1935. a. I poolaastal kokku üliõpilasi 518 (545) ja II poolaastal 528 (495).

Õppursõdurina oli õppimas 1935. a. I poolaastal 25 (23) ja II poolaastal 21 (27) üliõpilast.

Üliõpilaste nimekirjast kustutati ülikoolile teatamata eemale jäänutena 1935. a. I poolaastal 256 (271) ja II poolaastal 618 (442) üliõpilast. Õppemaksu mittetasumise pärast kustutati 130 (156) ja 119 (208) üliõpilast.

Diplome on antud 9 doktori-, 2 audoktori- ja 18 magistridiplomi. Ülikooli lõpudiplome on antud välja usuteaduskonnas 21, õigusteaduskonnas 85, õigusteaduskonna majandusteaduse osakonnas 55, arstiteaduskonnas 30 arsti, ja 30 rohuteaduse lõpudiplomi, filosoofiateaduskonnas 49, matemaatika-loodusteaduskonnas 23, loomaarstiteaduskonnas 13, põllumajandusteaduskonnas 33 ja põllumajandusteaduskonna metsaosakonnas 1 diplom.

Aruanne tegelikkude kulude üle näitab, et ülikoolil on aasta jooksul olnud kulusid 1.839.081,28 kr.

Aruandes on loetletud ka aasta jooksul väljamaksetud stipendiumid. Ülikooli määrsummadest on maksetud stipendiume 1935. a. I poolaastal 128 üliõpilasele 6550 kr. ja II poolaastal samale arvule üliõpilastele sama summa, kokku 13.100 kr.

Peale selle on väljamakstud Haridus-sotsiaalministeeriumi pedagoogiline stip. — 200 kr., Kindr. Laidoneri nimelisi stipendiume 4 — 900 kr., Jüri Vilmsi stip. 915 kr., Jaan Poska stip. — 990 kr., Tallinna linnavalitsuse 12 stip. — 2920 kr., Ülikooli 10 a. juubeli stip. 900 kr., Tartu linnavalitsuse stip. 96,02 kr., Ülikooli 300 a. juubeli stip. 729 kr., Oskar Seisleri stip. 104,26 kr., o.-ü. Viru stip. 35,25 kr., Lilli Suburgi nimelist abiraha 16 stipen-

„REGINA“

EAU DE COLOGNE

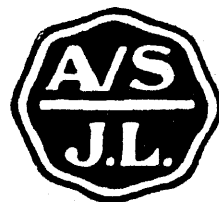
LÕHNAÕLI

PUUDER

KREEMID

KÜÜNELAKK

on kõrge kvaliteediga!

A/S. Prov. J. Lill
Tartu

diumina 395 kr. ja Dr. F. Faehlmanni nim. stipendiume 4 — 140 kr.

1. aprillil 1935. a. oli ülikoolil varandusi 13.572.087,91 kr. eest. Eelmisel aastal oli 13.619.649,86 kr. eest — seega käesoleval aastal ülikooli kinnis- ja vallasvarade väärtus on vähenenud 47.561,95 kr. võrra.

Aruandes võiks veel märkida Ülikooli osavõttu kodumaa vaimse elu avaldustest esindajate kaudu Eesti Raamatuaasta komiteest, Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu tööst, E. Raamatu 400 a. juubelipidustustest Tallinnas ja V teedepäevast osavõtt Pärnus ja arstiteaduskonna esindaja kaudu ministritevahelise komisjoni tööst rahva juurdekasvu ja ühenduses sellega kodanikkude üldise heaolu tõstmise võimaluste selgitamisest.

Huvituseta pole ka ära märkida annetusi ülikoolile. Ameerika Ühendriikide põllutööministeeriumi poolt on kaubateaduse-kabinetile annetatud puuvilla standardite kogu, Tartu E. Põllumeeste Seltsilt rektori näopilt, insenerid E. Kuusikult ja P. Rosmannilt tehnikateaduskonnale kogu mudelid ja jooniseid ehitusõpetuse alalt, prof. O. Maddisonilt kogu õperaamatuid ja jooniseid, M. Vühneri testamendi järgi maja, mille realiseerimise järgi asutatakse teaduslikke auhindu põllumajanduse üliõpilastele ja Tallinna Linnavalitsuselt Jaan Poska nimelised stipendiumid tehnikateaduskonna üliõpilastele.

Üliõpilasi karsklasi 34 protsenti

Eesti Noorsoo Karskusliidu häälekandjas „Kevadik“ nr. 6, kirjutab Loomet Laja Üliõpilaste karskusmeelsusest, tuues ette mõningaid huvitavaid andmeid. Need andmed näitavad, kuidas ka alkoholi tarvitamise küsimuses üliõpilaskonna aadressil tehakse tihti vähepõhjendatud etteheiteid.

Kirjutises öeldakse muuseas: Meie rahvas ainult ei tunne oma üliõpilaskonda. Suur osa üliõpilaskonnast ja noorest haritlaskonnast on eesti elus teostanud karskusmeelsuse suhtes mitte ainult suure pöörde, vaid lausa revolutsiooni. Karskusmõte sai iseseisvusaegses üliõpilaskonnas üldtunnustatuks. 1923. aastast alates on kõik üliõpilaskonna ametlikud ettevõtted alkoholivabad. Üliõpilasmajas on alkoholi tarvitamine ja suitsetamine keelatud. Sellest on tänaseni peetud kinni. Viimased täpsed andmed üliõpilaste karskusmeelsuse kohta on tarvitada 1933. aastast. Tol aastal korraldati üliõpilaskonnas ankeet, millele vastamine oli kohustuslik. Ankeet oli nimetu. Nii on selle andmed usutavad ja täpsed. Selles ankeedis on loetud kõik terviseviina tarvitajad alkoholitavitajaks. Sellise valju karsuskriteeriumi tulemusena leiame 1933. a. kevadel üliõpilaskonnas alkoholitavitajaid meesüliõpilastest 77,1%, naisüliõpilastest 43,2%. Karsklaste arv on meesüliõpilaste hulgas 515 või 22,9% ja naisüliõpilaste hulgas 630 või 56,8%. Kokku on karsklasi 1145 üliõpilast või 34,1%. Selline karskete üliõpilaste arv on väga suur, kui pidada silmas, et Tartu üliõpilaskond on tekkinud saksa keskaegsete joomakommete traditsioonil.

Peab ju mõnna, et organiseeritud karsklaste arv on samal ajal üliõpilaskonnas langenud. Tartu kõigis karskusorganisatsioonides kokku ei tõuse üliõpilaskarsklaste arv praegu üle 1,5% üliõpilaste üldarvust. See on aga küsimus omaette. Akadeemiliste karsklaste arv on vaieldamatult suurem.

Võiks veel märkida, et suitsetamine läheb üliõpilaskonnas aasta-aastalt tagasi. 1933. a. ankeedi järgi oli suitsetajaid meesüliõpilasi 46,4%, naisüliõpilasi 8,2%. See on hulga väiksem kui aastail pärast sõda.

Tuleme tagasi olukorra võrdlemisele rahva üldarvuga. Kõige optimistlikuma arvutuse juures saame Eestis allealisi teadl. karsklasi kokku umb. 30.000, s. o. 2,5% rahva üldarvust. Täisealiste karsklaste koguarv Eestis on umbes 10 tuhat, s. o. 0,8% rahva üldarvust. See on liiaga võetud. Selle üldise olukorra kõrval on üliõpilaskarsklaste arv 34 protsendiga silmatorkavalt parem.

Teie jõulukink on siin:

Jõulurõõm on täielik, kui kodus on „Noor-Eesti Kirjastuse“ hea raamat.

Äsja ilmusid:

A. Jakobsoni neljas novellikogu

Reamees Mattias

E. Järve kaas ja siseillustratsioonid. Hind brosh. kr. 3.75, köites kr. 4.50, iluköites kr. 5.25.

Kogu sisaldab Jakobsoni neli huvitavat novelli, milledes näidatakse töekspidamiste ja veendumiste muutumist sõja õhkkonnas. Kõikide novellide sündmustik areneb sõja tagalas.

K. A. Hindrey novellikogu

Armastuskiri

II trükk. Teos on kroonitud riigivanema auhinnaga. Hind brosh. kr. 2.50, köites kr. 3.25, iluköites kr. 4.—

See K. A. Hindrey novellikogu sisaldab rea häid, elulähedasi ja huvitavale ainekule rajatud novelle. Teoses ei puudu ka tõesti põnev jutt seiklusjuttude ainekul, mis kirjaniku asjatundlikes kätes võib jälle tunniks või paariks panna unustama argipäeva igavust.

M. Underi kümnes luuletuskogu

Kivi südameilt

Kaas E. Järvelt. Hind kr. 2.40

See luuletuskogu tähistab uut ajajärku Underi loomingus. Autoril on langenud kivi südameilt ja nüüd laulab ta oma elamusi ja meeleolusid sootu uuel ning meeltületaval viisil.

Teos kuulub meie värsimöödulise kirjanduse väärtuslikumate toodete hulka.

o/ü.

„Noor-Eesti Kirjastus“

Raamatukauplus Tartus, Rüütli 11

XIX SELL
keskbüroo istungist
osavõtjad.

XIX SELL-Keskbüroo istung 24. nov. s. a.

Mainitud Keskbüroo istungist on eelmises „Üliõpilaslehes“ juba juttu olnud üldiselt, ka osavõtjad on ära toodud. Käesolevas heidaksime pilgu mainitud istungil tehtud tööle. Istung toimus SELL abipresidenti Ilmar Tõnissoni juhtimisel, kuna president Jonas Senauskas (Leedu) ei saanud koosolekust osa võtta.

Koosolekul leidsid kinnitamist XII SELL konverentsi resolutsioonid ja protokollid ja kaaluti ka resolutsioonide teostamisvõimalusi. Seoses CIE küsimustega andis Läti

esindaja A. Bergs ülevaate suvel Tšehhis peetud CIE kongressist. Mainitud kongressist võtsid SELL-maadest osa ainult Leedu (ühe esindajaga) ja Läti viie esindajaga. Kõne all oli ka SELL-Üliõpilaskondade osavõtu küsimus CIE nõukogu istungist Londonis (28. dets. 1935 — 3. jaan. 1936). Koosolekul selgus, et kindlalt ainult Läti saadab esindaja, kuna teiste üliõpilaskondade osavõtu võimalused olid küsitavad. Mainitud CIE nõukogu istungil tuleb arutusele ka järgneva CIE konve-

rentsi koha küsimus eeloleval suvel. Läti esindaja andmeil võivad CIE Nõukogus pooldamist leida konverentsi korraldamine ka SELL-maadest. Soome ei ole CIE konverentsi korraldamisest eeloleval aastal huvitatud, kuna Soome korraldada juba niikuinii on SELL XIII konverents ja XI SELL olümpiaad. Eesti Üliõpilaskond oleks konverentsi korraldamisega päri, kui Vabariigi Valitsus seda ettevõtet majanduslikult toetaks.

Uudse küsimusena oli arutusel SELL-maade üliõpilascantus SELL-maadest pärit olevate laulude suhtes. Kuna üliõpilascantus SELL-maadest tugevalt on mõjutatud sak-

JÕULU

KIRJANDUSLAUD

Juba mõnda aega on meil — eriti Tartus — kurdetud selle üle, et eesti kirjanduses puudub häa üliõpilasromaan — ja üldse üliõpilaselu sügavama nägemise ning kujutamise oskus. Ka üliõpilase August Kirsimäe kirjutatud „Puhastustuli“ ei suutnud neid nõudeid rahuldada; Janno „Metsmees“ aga käsitles akadeemilise elu laia ainekku rohkem üht äärt pidi.

Nüüd lõppeks on noormeistri August Jakobsoni sulest ilmunud 320-leheküljeline romaan „Vanakaardivägi“, mis nähtavasti mängib peaaegu täielikult

meie üliõpilaskeskkonnas. Teose päälkirigi viitab studentluse mõnede romantilis-süngete elutraaditsioonide kujutamisele. Muidugi ei ole naturalistlike kalduvustega Jakobsonist loota, et ta oma õrna võitu ainet kohtleks erilise hellusega või paneks rõhku ilutsemisele. Rohkemat ei suuda nende ridade kirjutaja selle teose kohta kahjuks öelda — sest „Üliõpilaslehe“ jõulunumbri ülekohtuselt ning ennenagematult varajane ilmumistermin on takistanud tutvumast kõnealuse ülihuvitava „dokumendiga“.

Küll võib tähendada päris ausate

kogemuste põhjal, et Jakobsoni uus novellikogu „Reamees Mattias“ väärrib tõsimeelset lugemist. Vähemalt neil, kel on vajadust „raskemalt“ sisuka kirjanduse järele, ei heiduta ka Jakobsoni mõnesugune arstiteaduslik või bioloogiline karmus ning süstemaatsus käesoleva raamatu tegelaste kujutamisel. Nagu „Reisijad lõppjaamas“ näitas aina taatide viimseid eluvõitlusi surma vastu, nii esitab Jakobson oma viimases novellikogus järjeelamusi tollaegses tagalas. Autori kindlalt sõjasõdurite dramaatiline sümpaatia muidugi kaldub paljukannatanud sõdurite poolele, kui neil tekib kokkupõrkeid tsiviilmaailma loodevate närusustega, saagitsemisega või naiivse, sõda kangelaste teatriks ülistava isamaalusega. Seejuures aga ei ole Jakobsoni frondimehed kellegi vagad kannatajad ega idealistid; vastupidi, omas põhjendatud elunäljas ja jõhkruses nad toimivad tihti küüniliselt ja üks neist koguni

sapäraste tõlgetega, siis oleks loomulik, et algupärased laulud SELL-maadest leiaksid levikut ka kõigis üliõpilaskondades. Otsustati, et järgnevate üliõpilaslaulukute väljaannete puhul üliõpilaskonnad panevad täit rõhku sellele, et SELL-maade laulud seal väärilise esinduse leiaksid. Ka otsustati Keskbüroole saata ühes nootide ja tõlgetega viis populaarsemat üliõpilaslaulu kõigist SELL-maadest.

Arutluseluseks oli ka ettekandehõtute korraldamise küsimus SELL-maade kultuuriliseks tutvustamiseks. See on juba varem otsustatud küsimus ja istungil kaaluti ainult sobivaid tähtpäevi nende korraldamiseks ja Keskbüroo sooviks oli, et üliõpilaskonnad vastastikku kaasabi pakuksid materjalide soetamiseks nende õhtute sisustamisel.

Suvel Keskbüroo poolt välja antud „SELL-teated“ nr. 1 leiab sisuliselt kui ka aadressaaside poolest koosolijate hääkskiidu. Number kaks otsustatakse välja anda 15. det. s. a. ja ingliskeelsena, arvestades Londonis toimuva CIE nõukogu istungiga. Järgnevad SELL-teated il-

muksid ikkagi saksakeelseina senini kui SELL-liidu asjaajamiskeeleks on saksa keel.

V SELL-talispordi olümpiaadi korraldamiseks andis kevadisel SELL konverentsil nõusoleku Leedu. Nüüd aga, olnud asja vahepeal lähemalt kaalunud, oli selgunud, et tehnilistel põhjustel ei ole Kaunases võimalik kõiki olümpiaadi kavasa ette nähtud alasid läbi viia. Neil on suusahüpetega raskusi ja isegi kiiruisutamiseks puudub väli. Eesti üliõpilaskond, kellele mainitud istungil ettepanek tehti olümpiaadi korraldamiseks, on nüüd teatanud, ka temal ei ole olümpiaadi korraldamine võimalik, kuna vastavaid summasid ei ole eelarves ette nähtud. On võimalik, et olümpiaad käesoleval talvel siiski Kaunases aset leiab, kuid piiratud kavaga. Tähtajaks on 1. ja 2. veebruar. Senini on talispordi olümpiaade korraldanud Soome ühe korra ja Läti kaks korda.

Album „Sport SELL-Üliõpilaskondades“, millise ilmumistähtajaks määrati kevadise SELL konverentsi poolt 1. august s. a. ei saanud ilmuda, kuna materjalid kõigilt üliõpilas-

kondadelt kokku ei tulnud. Ka järgneval sobival terminil — SELL X olümpiaad sügisel Riias — ei olnud teost võimalik ilmutada samul põhjusil. Praegu on materjalid saabunud kõigilt üliõpilaskonnilt peale Läti ja vajavad ainult mõningaid täiendusi. Istung otsustas, et materjalid albumiks peavad Keskbüroole saadetama hiljemalt 20. det. s. a. ja album peab ilmuma hiljemalt XI SELL olümpiaadiks, s. o. eelolevaks sügiseks.

SELL spordistatuudid, millised viimaseil konverentsidel on paljude muudatuste ja parandustega täiendatud, vajavad tervikuna läbivaatamist. Kõnesoleval istungil oli see küsimus ka päevakorral, lõplikule läbivaatamisele tulevad aga spordistatuudid järgneval KB istungil ja vastuvõtimisele SELL-konverentsil kevadel Helsingis.

Järgmine SELL Keskbüroo istung, milline arvult tuleb kahekümnes, kannaks siis mõnevõrra juubeli iseloomu. Istungi aeg ei ole veel lõplikult otsustatud, arvata vasti peetakse istung märtsi lõpul.

Ed. Sitska.

roimarlikult. Mõnesugune eetilise ebaselgus ning psühholoogiline karmus võivad siin häirida õrnumaid lugemajaid, kahjustamata ometi teose mõju oluliselt.

Õige värske ja haarava psühholoogilise romaani on tänavu avaldanud A. H. Tammsaare — pärast nõrka esinemist möödunud aastal. „Marastan sakslast“ sisaldavad mõnede arvates küll teatavaid väärarvamusi nii umbes meie vanemast üliõpilasgeneratsioonist — nimelt selles, mis puutub aukartusse balti aadli ja üldse kohaliku saksluse aristokraatsete väärtuste vastu. Kuid teisalt on hää, nagu arvab ka K. A. Hindrey, et selles romaanis ei tulda sakslaste puhul välja maamehelikkude vihakompleksidega. Tõeliselt oleme neis probleemides vist küll üle kasvanud niihästi aukartusest kui ka enese alamuse kartusest, avaldagu viimane kas või vihkamiseski. Kogu küsimus on võtnud rohkem ajaloolise ja eksootilise ilme.

Romaani tõsisemad ajaprobleemid peituvad vahest autori enese suhtumises tänapäeva. Selles tundub teatavate mõistmatuste häirivat

mõju; tahetakse otsekui oma põlve psühholoogia „kaitsetumaid“ külgi näha noorema generatsiooni juures ja püsida vaid kaitseisukorras uue aja halbuste vastu, mida otsitakse esile suure hoolega.

Võrdlemisi kaugel kõigest praegusest ning kohalikust mängib Betti Alveri „Viletsuse komöödia“, olgugi et olustik on väliselt pärit meie nüüdsest suurema linna elust. Ent Alver ei ole oma seekordses „proosapoeemis“ tahtnudki näidata tegelikku elu, vaid erandlikke, romantikutena enesesse pöördunud inimesi ja nende elamusi kõige haruldasemate saatuse „kiusatuste“ puhul. „Viletsuse komöödia“ tegevuse melodramaatiline kirevus, hüplikkus ja põhjenemine üllatustele tulenebki sellest, et autor (— või õieti tema asemel pätegelane Pimpa) otse süstemaatselt katsetab oma eksootilise personaaliga. Neid veidravitse inimesi alatasa asetatakse väliseisse või ka seesmisisesse olukorresse, kus nad peavad näitama oma hinge võimeid ning saladusi. Sellepärast ei jää see konseptiivsevõitu ja fantastilise põhilaadiga teos siiski mitte

nukuteatriks, vaid avab mõningaid sügavaid perspektiive inimese olemuse põhiküsimusisse.

Stiililt ja sõnastuse kunstiliselt teravuselt kuulub Alveri „Viletsuse komöödia“ meie viimaseaja silmapaistvamate proosaraamatute hulka.

Viimast külge on võimalus väga rikkalikult nautida K./Ü. „Looduse“ „Nobeli laureaatide“ seerias ilmunud romaanis, „Kuningatar Hanejala praekööök“, mille autoriks on Anatole France. Kuulsa meistri üks graatsilisemaid stiilisaavutusi eesti keeles — see definitsioon peaks ütleva palju, eriti kui lisada, et tõlge on tehtud hoolsalt ja hää kunstilise taibuga. Oma ainelt pakub ta palju „klassilist eksootikat“, kujutades 18. sajandi Pariisi — enamasti küll õige haruldasi külgedelt. Ent aristokraatse kabalisti ja astroloogi d'Astarac'i fantastilistes kõnedeski on jälle esteeditsemisse peidetud palju tõsist — vähemalt igatsuste näol. Ja kogu teose leebe kergemeelsuse kõrval, mis tundub olevat põhjalik, avaldub meeldejäivate väljatuste kaupa au-

tori sügavalt humaanseid ning elutarku vaateid.

Hoopis kibedam, otse arvustuskireline teos on Lewis Sinclair'i „Babbitt“. Oma ilmutamisega andis see raamat jääva pilkenime amerikanismi traagikoomilismale avaldusele — sellele masindavale ärimehel, kelle maailmavaade koosneb usust rahakraapimisse (kõigi abinõudega), oma autosse, oma klubisse, ja oma perekonna auvärsusse, kui see elab küllalt standardlikult mööbeldatud korteris. Lewisi kangelane Babbitt näitab ka ameeriklase paremaid külgi: demokraatset seltsimehelikkust, teatavat otsekohesust — ja isegi, mis on ta keskonnas juba haruldus, mõningat iseseisvat mõtlemissuutust ja individuaalset trotsi ümbruse vastu. Viimane nähe on ta juures aga ajutine, äri ja perekonna rängad sidemed painutavad ta ikkagi uuesti šabloonile ja tagurluse ülevõimu alla.

„Babbitti“ iroonilised seltskonnakujutused on vägagi nauditavad, kuigi üksikasjade rohkus mõnikord muutub koormavaks. Seda teeb aga Lewis tasa moodsa kirjanduse nende võtetega, mille abil ta oskab jälgida ja elavalt näidata oma päätegelase varjatumatki, pool-alateadlikku psüühikat. Lõppeks on see romaan kõigiti rikas ajaprobleemidest (mis ei ole sugugi piiratud ainult Ameerikaga) ja näitab ka uueaegse romaani kunsti huvitavaid eritaotlusi.

Meie luuletoodang kujuneb tänava jõuluku ilmuvate värsikogude arvult vist piiratumaks kui paaril möödunud aastal. See muudugi ei tarvitse tähendada lüürika taandumist kvaliteedis. Luuletuskogude sirvimine jääb meil ikkagi palju „ökonomsemaks“ kirjandusliku naudingu võimaluseks kui romaanide kohusetundelinegi lugemine — muudugi neile, kes suudavad värsisse suhtuda tõsiselt.

Marie Underi 10. kogu „Kivi südamest“ koosneb peaaegu tervena mõtteluulest. Viimast terminit ei tohi aga käesoleval korral võtta kitsalt. Kui lugeda Underi tormitusevaid, ürgsest rahutusest ja tunnetusimede-janulistest otsingutest kantud luuletusi, nagu „Hingede päeval“, „Käik tultesse“, jne., siis tajub, et selle mõtteluürika otsene tundejõudki kaugelt ületab hariliku värsilise meeleolutsemise pinget. Veel enam haarab siin poeetilistesse kujutelmadesse koondunud sõnastusenergia. On ilmne, et ka hoogsaima „minna-laskmise“ korral Under ei värsista midagi juhuslikult, ilma tundliku kunstilise valikuta.

Teise pooluse Underi nüüdses mõtteluürikas moodustavad jahedamalt ning täpsemalt vormitud luule-

tused, päämiselt sonetid. Neis luuletaja väljendab enesepöördumise elamusi — tihti väga tundelise ja sügava analüüsi suunas, tihti ka aktiivsema enesekujunduse ning — virgutamise laadis. Seejuures ei ole „Kivi südamest“ mitte ükski poeedi sügav psühholoogiline „päevik“, vaid kunstipärane kajastus inimlikest elutunnetamisvõimalusist üldse. Lisaks sisaldab see kogu huvitavaid mitte-isikuainelisi vaatlusi, päämiselt 3. ja 7. tsükliks.

Artistlikult kirevapildilise ja kuidagi uljarütmilise ning laulutoonilise koguga esineb Mart Raud. Et „Kaugerind“ pole mingi tavaline katseteos, seda näitab juba liihirealise, tehniliselt nõudlikuma vormi suur ülekaal ja lehekülgedel, samuti riimi värske kunstipärasus. Muide võib öelda, et Raud on olnud suuteline õppima Gustav Suitsu tundlikust ja peenevormilisest värsist, ilma et see muutuks jäljendamiseks. Pigemini oleks säärastkooli soovitud näha ka mõne muu meie luuletaja toodangus. Oma temperamentilt kaldub Raud vaheldumisi dekoratiivse võitu romantikasse, milles harrastab mõningaid jubedusefekte (näit. „Romantiku ballaad“ ja „Verevaras“, kahjuks ühes kohas veidi maitsetusega riskiv luuletus) ja harilikumasse enesevaatlikku lüürrikasse. Kolmanda liigina esineb 3. jaos värvikaid ning meeoluluid pilte „maaromantikast“ — uudis-maa-küundmisest, niitjast, õisest õngitsemisest. Ent pildid ei jää Raua kunagi ainult piltideks; selleks on nad liiga tundlikud psüühilist ja mõtelt. Omapäraselt lihtne pikem lugu „Hirv ja jõgi“ on küps luuletus, seejuures ilmselt romantilis-allegoorilise mõttega. Raua meeleolutsemis-

tes ja mõtiskluses ei taju niivõrd süstemaatsust või mingeid „isme“ kui vahenditult värskest — vaadatagu „Sügisel teel“ ja „Kauge ring 3“: „taas tunnen selgust endas sigivat, et rohkemat ei ole rahutusest, ei otsimisest osa igimat!“

Selle värsivalimiku kõrval mõjub kuidagi kangekaelsena ja iseteadvalt suletuna Bernard Kangro esikkogu „Sonetid“. Üliõpilasest-poet ei tagane siin viivukski rangest sonetivormist ega oma kindlapiirilisest ainekust — looduspiltidest ning maelust. Tuleb aina imestada, et säärast „ebamoodset“ tooresmaterjali on peaaegu kõikjal suudetud läbi kujundada suure kunstilise detailsusega ja anda talle avar tundmuspõhi. See näitab luuletaja kiindumust oma poeesia maasse — lähemalt: Võrumaasse — ja teisalt annab tunnistust ta kultuurisest. Karged, tihti jahedatena näivad sonetid täis ülitihedat toimestiku-maalingut ja naturalistlikku maahõngu peidavad siin endas suuremat jõudu kui enamik meie hariliku lüürika temperamentitusevaid luuletusi. See jõud välgatab esile juba maalingu üksikvarjundeis — ja lõppeks puäntides, mis mõne reaga annavad kogu luuletusele mõtte ja pinget. Kangro kiindumus loodusse näitab romantilist põhihelki; kasvudes, vetes ja maas tajub ta elavaid ning sügavaid jõude, mis võivad inimest hukutada, vallutada, tugevdada, suretada ja sünnitada. Mõnikord lepib luuletaja ka ainult kerge meelelise rõõmuga nähtust.

Kahjuks ei saavuta talu-ainelised luuletused raamatu lõpposas seda ehtsust, mis tihti paelub eelpool, nägemusis metsikust loodusest.

H. P.

Teatrimärkmeid

Peale ebaõnnestunud kogu hooaja avatenduseks valit A. Mälu „Mees merelt“ pakub meile „Vane muine“ juba huviküllasemat teatri-pala Luts-Särevi „Tagahooviga“. See on mitte just näidend tavalises mõttes, kõigi ta dramaatose nõuetega, kulminatsioonipunktiga, sõlmega ja selle lahtiarutamise-ga, vaid jutustise dramatiseering, mis koosneb terve reast üksikute piltidest, elupiltidest tagahoovi elust. Aga see piltide sari on elavalt joonistatud, värvikas, huvipaeluv. Ning neid tüüpe, mis siin kohatame! Mõeldagu vaid lopsakale kingsepale, venelannale-voorimehe-

naisele või ka sellele suurepärasele ülesmukit daamile, kes hommikul tuleb koju „tädi“ või „sõbranna“ juurest ning oma meest veab otseses kui ka kaudses mõttes karvupidi üle lava. Ehk jällegi Villa Hortensia peremeeste kolmainsus! Tõepoolest kõik on siin kuhjatu, need tüübid on mitme tagahoovi ekstrakt, kuid vaatlemisel ta eriti ei sega. Nende tüüpide lopsakus ja elupiltide kange lahu on seks liiga hää, et neid taudida. Kunstipärasem võinuks ju olla see dramatiseering, mõnda võinuks jätta välja ning kohati tegevust tihendada, kus see jookseb liialt liivale. Kordusetendustelt

kuuldavasti olevat mõningaid arvustajate üksmeelseid halvaksheite teise pildi robuustuse leevendamiseks ette võet.

Huvitavalt ja hästi komponeerit lavapildi üldtaustal liikuvaist näitlejast tahaks eriti välja tõsta J. Põdra kingseppmeistri, toreda pesunaise — J. Suvorova —, kelle tagant esialgu ei aimanudki märgit näitlejast, sest ant kuju oli niivõrt erinev, ära moondet näitlejast iga-päevast ja ka laval näht minast, et pidid veenma end kavas märgit tõendisega. Tagahoovi teistest naispere esindajast andis kingsepa maadami A. Tannebaum üsna suurte tulemustega. Senini havatset asja-armastajalikkus oli igatahes juba kadund. Villa Hortensia omanike kehastajast vääriskõige rohkem tähelepanu Hans Piller, kelle töös on suuresti märgata crescendos minevat viimistlemistungi ja ka selle tungi õnnestunud tulemusi. Samuti hrad Ratassepa ja J. Jürgensoni loodud kujud ja hra Randviiri võrgutaja.

Hää pesunaise kuju nägime L. Feldmani interpreteeringus. Helmi Viirman sooritas oma osa hinnatavate tulemustega, Lis Lindau aga mõjus ebamäärastl tõttu dramatiseeringu enese. Vähematest tegelastest märgiks veel Niina osa kandjat — Johanna Valk, Berta — Tamara Kukk, Pragi — J. Kull, proua Rääts — Kadi Taniloo. Näitejuht K. Otto õigegi õnnestunud tööproov.

„Vanemuise“ juubelilavastuseks kujuneb Mait Metsanurga C. R. Jakobson“, dramaatilise kroonika 5 vaatusese epiloogiga. See on õieti ärkamisäegsete tegelaste revüü, kus aga tunt tegelaste äratundmiseks vaja hoolega silmata kava, sest vastavil kujudel pole oma palge, eristavat ilmingut. Kogu teos on ilmselt tehtud tellimise peale ning ilma kunstilist kaalu. C. R. Jakobsonist saab ant kujul sangar kääbuskingades, mitte tuline võitleja nagu oleme harjunud tad kujutlema. Üks Mait Metsanurga pisiinimeste uuestsünde ajalooliselt suure inimese nimekaardiga. Nii palju on ses dramatiseeringus viltu.

Karl Otto manas C. R. Jakobsoni maskilt esile päris hästi, kuid tekstist olenedes ei suutnud temagi teha Jakobsoni teissuguseks kui oli mõelnud autor. Lavastaja oli teinud hoolega tööd, samuti näitlejad, kellest eriti esile tõstaksin peale nimeosalise Joh. Jürgensoni Jaan Adamsoni, Albert Liigi Jannseni ning Heino Uuli kõhkleva, saamatu ning koomilise K. H. Hermann. Pidulikult esietendusel viisakas publik plaksutas autori lavale.

Kolmas käesoleva hooaja sõnalavastus — A. Kitzbergi „Pisuhänd“ oli õieti mõneski suhtes 1934 aasta kevadhooaja „Pisuhänna“ ülessoendus. Kaks näitlejat — proua J. Suvorova ja hra J. Põder mängisid osi, mis selgi korral. Piibeleheks oli aga nüüd Meeringu asemel Karl Otto, Vestmaniks — Kurg ja kuulsusjanust proua Sanderit mängis Helmi Viirman. „Pisuhänd“ on me parimaid komöödiad, jah otse klassiline komöödia ja seepärast vääriskõige ta ehk ka viimistletumast ettekannet kui see, mida nägime RA raamatupäeva etendusel. Kujud olid enamasti loodud suurest laastust. Nii oli tõesti raske jälgida Vestmani räuskavat ja jämedat, paiguti juhmiks tõlgendat kuju. Ning Piibelehe põskhabe! Võiks ju ehk ka olla, kuid seda põskhabet hakkab liiga palju viirastuma. Ka jättis terve mäng juhuliku lavalekargamise mulje. Et ei mõelnudki mängida, ent mängis siiski nii muu seas. Helmi Viirman langes taas närvilisse kõnlemisstiili ning halvast seda, mida nägime ta tasakaalukas, sordiini all antud Tatjana Nikolajevnas „Tagahoovis“. Tugevamad kujud olid Põder Sanderina, võiks koguni öelda, et parim õhtu kuju tervel õhtul ja ka proua Suvorova — kui läheneda mitte kõige valjemate nõudmistega.

Muusikalavastuste avatenduseks ette kant Ewald Aava ooper „Vikerlased“ ooper 3 vaatusese ja viies pildis imponeeris vaatajaskonnale omamaa kaubana. Kaunikeste monotoonsele, ent ooperlikule muusikale liitus veidi ebaproportsionaalselt ülesehitet tegevustik. Üldse mitte veel täitsa kiips kunstiteos, kuid viibetega autori eeletele, mis lubavad oodata talt kunagi rohkemat ja rahuldavat. „Vanemuise“ ettekandel oli antud rõhkkohad koorile, ja seetõttu läksid kaduma üksikute solistide töö tulemused. Maitsetavalt nii laulult kui ka mängult sooritas oma osa Tooni Kroon, liiga rabelevana ja häälelt mitte kõige paremana mõjus Heino Uuli päätegelasena. „Vanemuise“ uus ooperijõud Ed. Unt ilmutas jõulist häälematerjali, mängult aga mitte palju peale koomilise. Tugevaval viimistlusel annaksid „Vikerlased“ kogu ta primitiivsusele, ebaloogilisele vaatamata hästigi jälgida.

Pääle „Vanemuise“ ettekandehõute sai külakostina maitsta Draamastuudio sõnalavastusi. Need olid „Härra Mauruse I järgu kool“ Särevi dramatiseering Tammsaare „Tõe ja õiguse“ teisele osale, siis „Mees merelt“ ja Ibseni „Kummitused“. Allakirjutanu näinud vaid kaht viimast peatub ka üksnes nende kahe man.

„Mees merelt“ võitis draamastuudio laste ettekandel märksa rohkem kui „Vanemuises“. Kõigepealt oli eelmiste mäng viimastest hulga ühtlasem. Rõhukohta ei sattunud kõrvalkuju, vaid peategelased, ent samas oli küllaldaselt elulist sartsu ja tuld ka väiksemate ja vähem tähtsate osade kandjail. „Vanemuises“ ilmnen operetlikkus kahe peaosalise mängus muutus siin tõsieluliseks interpreteeringuks.

Aino Talvi ja Eskola olid päris realselt kujutat armastajad. Eriti keskendus huvi Aino Talvi mängule, milles kajastus palju saatredrukulikkust karget ja siis jällegi metsikut tormilikkust. Eskola oli jällegi vallatlevais momendis üsnagi rahuldav, kuna tõsisemates jäi tsipa puudu, mis aga ei seganud üldmuljet tuntavalt. Muusikamees — Ruut Tarmot sai jälgida huviga, ent ülepaakumist, seda põlist Tarmo, viga oli siingi tunda. Mizzi Mölleri koomiline vanaeit jäi varju Feldman — Järvelaine elavalt ja lopsakamalt serveerit mängust. Üldiselt oli „Mees merelt“ draamastuudio laste ettekandel parem kui „Vanemuises“ juba tõttu selle tõsielulise seadumuse, mitte operetitegemise, mis oli aluseks tervele lavastusele.

Millega aga draamastuudio lased lõikasid nõ. loorbereid oli Ibseni „Kummitused“. Selle teose repertuaarivõtt oli igatahes õnnelik mõte.

Peale hulga aja nägi rahvas jällegi midagi elama ja kaasa elama panevat vaatamata teose iganend tontlikkusele lõpuvaatuses. Hiilgava emakuju andis me suurimaid näitlejaid Liina Reimani. Mängustiil oli vaos hoit ja ühtlasi täis sisemist pinget. See oli rahulik, majesteetlik naine tegeva iseloomuga. Täisealine naine, kes läbi kannatuste on jõudnud uute äratundmistega ja veeneni. Tore ema, kes ei kokku millegi eest tagasi, et olla see, keda peab olema. Liina Reimani mängus joonistusid suurepäraselt selle naise siseheited, ta valud ja rõõmud ning kõik see küllaldase sordiini all. Täiesti viimisteld, tõeluse ja illusiooni piire purustav kuju. Valu ja meeleheite stseenides, stseenis, kus kangelanna kuulab oma poja pihtimust ei jää pealtvaatajale muud järgi kui elada kaasa hinge kinnihoidmiseni. Mõni karjatus oli nagu valus piitsahoop publiku pinguli närvidele. Teistest osalistest saab ka öelda üksnes head. Ruut Tarmo tuli hästi ja veenvalt toime oma hulvava poja osaga, tore oli Mägi pastor Mandersina ning millist nüanssirikkust Suvorova Jakob Engstrandis! Ainuke dissonants oli Mizzi Mölleri Regina. Polnud näitlejastari tõeline osa. Tütarlaps

noor läks täiesti kaduma. Mizzi Möller annab märksa paremini jämedaid vulgaarseid täisealisi naisi.

„Kummituste“ külakosti puhul ei saa teisiti kui mõelda tänuga kogu õhtule.

Lõpuks paar sõna Tartu Draamateatri Seltsi Näitekunsti Studio õppetendusest. Ette kanti Tammisaare „Juuditiit“. Kokkumäng tunnustetav, massistseenid eriti head ning meeldesööbivad, tahtnuks vaid kuulda selgemat diktsiooni ning pääosalisena näha mõnda suutlikumat jõudu. Kuigi õpilasetendus, kus kruvid nõuded mõnevõrra päristeatri näitlejatele asetetavaist nõudeist alla, pidanuks seegi etendus hoolitsema just korraliku pääosalise eest. Dekoratsioonid korralikud. Tempo võrdlemisi kiire. Vaadata võis. Studio teeb tuntavaid edusamme.

Jõuludesse mõõnavast teatrihooajast olgu „Vanemuise“ laval ette kantud näidendeist märgitud veel üks: Zola Thèrèse Raquin või „Sa ei pea abielu rikku-ma.“ Kuigi see näidend on repertuaarivõtmise mõttes pooldatav, ja seda mängida võib, ei õnnestunud see „Vanemuises“ tarvilisel määral.

Esitaks oli mängu tempo pikaldane ja naturalistlikku teost mängiti müstikasse ja kinoõudususse. Ja sääranne lavastuse tendents andis hulga tühja mängu, eeskätt muidugi peaosaliste man. Lis Lindau Thèrèse Raquin'ina oli ehtis ja nõ. oma sõiduvees, üksnes soovahelist sõda ning eriti vulgaarset allakriipsutavil momentidel. Noil üksikmomentidel tajusid laval tõsielu, elavat inimest ennast. A. Randviiru kohta võib öelda pea sama: maitsetav oli mäng vastastikelt vihkamishetketel. Noore näitleja kohta vägagi rasket emakese Raquin'i osa mängis oma lavalisel arenemiskäigul suurt edusammu märkivalt akadeemilisest perest („Filiae Patriae“) võrsunud näitleja Kadi Taniloo. Camille Ernst Nüssiku kätes oli küllaldaselt viril kaju, ta kõneluste taipamiseks esimese vaatuse avastseenides kohati liigagi viril. Süngete peategelaste kõrval helgemaid kujusid andsid J. Kull, J. Jürgenson ja Lilli Feldman Grivet, Michaud ja Susanne'ina.

Selle poolaasta lõplikku bilanssi tõmbamata tahaks ometigi soovida veel kord, et „Vanemuise“ teatris antaks rohkem valitumat repertuaari, ent mängimiseks siiski enam vähem jõukohast.

Külalistendusena Draamastuudiolt nägime käesoleval hooajal juba teist randlaste tükki. Seekord oli valitud lätlase Rich. Behrsinši romaani „Merikarud.“ dramatiseering.

„Merikarudes“ kujutatakse randlaste elu möödunud sajandi lõpult ning tugeva positiivse sousti all. Õieti ei olegi „Merikarud“ näidend tavalises mõttes, vaid see on olustikumaaal sündmustiku suurpingeta. Valitseval kohal on olustiku maalmine, üksikpilt, üksikepisood. Tege-laskonda — kalureid ja nende naisi — näidatakse läbi 20 lavapildi kolme-nelja dekoratsiooni (muide, mitte just õnnestunud rannikudekoratsiooni serveeriti liigagi palju kordi) taustal. Nende tegelaste peaüles-andeks näis olevat teha rahvale nalja lihtsamal vaatajaskonnal ära proovitud naerunumbritega. Naljatege-mine oli otse tüütuseni valdav ja paiguti võtsid üksikpilte divertissemendi numbrina, olgugi et naljad olid tihti kulunud ja mannetud. Kokku kleebitud näidendi muljet ei ta-

sandand ka lavapilt, millel ses dramatiseeringus kohati vägagi suur osa. Igatahes pidanuks Draamastuudiolt täiuslikuma (ning usun, et kogumult seega märksa parandava) lavapildi esile manamiseks olema suuremaid lavatehnilisi võimalusi.

Kompositsioonilt õige nigela näidendi päästjaks sai mäng. Osad, ka kõige vähemadki olid kõik vilunud kätes. Paremaid kujusid kogu õhtul oli Ruut Tarmo Pundi Jaaguna, Ed. Türk vana Trossina.

Üldiselt näidend, mille kunstilised väärtused kahtlased, kuid mida mõningate asjatult mänguaega pikendavate piltide väljajättes võib vaadata, ent võib ka jätta vaatamata. Viimasel juhul ei kaotata midagi päälle studistide laitmatu mängu.

Linda Künnapas.

14. EDUSTUSE 6. KOOSOLEK
22. novembril 1935. a. Koos 23 liiget. Juhatab esimees ksv. I. Tõnisson, protokollib ksv. A. Kippar.

Päevakorras: 1. Eelmise koosoleku protokoll, 2. Juhatuse otsuste kinnitamine, 3. Aruanded: a) SELL 1933. a. olümpiaadi, b) 1935. a. 1. mai balli, d) CIE 1935. a. olümpiaadi, e) Üliõpilasköögi 1934./35. a. ja f) 8. Soome-Eesti üliõpilaspäevade aruanne, 4. valimised: a) üliõpilaskonna sekretäri, b) revisjoni toimkonna juhataja, d) kahe esin-daja ja kahe asemiku akadeemilisse kohtusse, e) üld-, keh. kasvatus ja tervishoiu toimkonna liikme, 5. Tervishoiu toimkonna ja fondi põhikiri 2. lugemisel, 6. Üliõpilaskonna esin-dus ja kohtukorra põhimõtted, 7. Läbirääkimised.

Enne päevakorra juurde asumist teatab koosoleku juhataja, et Edustusest lahkunud nimek. nr. 14 järele ksv. Laine Silvere asemele on kutsutud sama nimek. järele ksv. H. Petti-Valgerist.

2.

Kinnitatakse 27 juhatus otsust, nende seas: paluda Ülikooli Valitust kogu üliõpilaskonna tarvitada olev vallasvara ülekanda üliõpilas-

konna inventari nimekirja; esitada Edustusele ettepanek võtta üliõpilaskonna märgiks Apollo templi kujutus kumera kupliga, kolmel sambal sõõri sees; tööbüroo toimkonna nimetus muuta vahendusbürooks; vahendusbüroole ülesandeks teha koostada üliõpilaskorterite uurimise läbi-viimiseks kava, haigekassa toimkonna nimetus muuta tervishoiu toimkonnaks; paluda politsei valit-suselt luba 1935 aastal välja anda „Üliõpilaslehte“ 15 numbrit lubatud 13 asemel; asutus Fenno-Ugria poole pöörduda summade saamiseks esindaja saatmiseks Liivi, kohapeal rahvamaja ehitamise ja muude liivi küsimustega tutvumiseks; kinnitada 20 isikuline köögiteenijate personaal 1935./36. a. ja esitada Edustusele edustuse nimekirjast kodukorra põhjal põhjuseta kolmekordse puudu-mise pärast edustuse koosolekutelt kustutamiseks ksv. ksv. H. Kae-geler, V. Vassiljev, S. Kovedjajev, B. Lieberg ja A. Vaigo.

Sama päevakorra punkti juures otsustatakse pärast sõnavõttusid lu-geda Edustusest lahkunuks ksv. Kae-geler ja Kovedjajev. Ksv. Vassil-jevi küsimust otsustatakse tagaselja mitte arutada. Vaigo küsimus langeb kolmelt koosolekult mittepuudumise

tõttu päevakorrast ja ksv. Lieberg otsustatakse hääletamisel häälteenamusega mitte kustutada.

3.

Kõik 5 aruannet kinnitatakse ettepanud kujul ühel häälel.

4.

Üliõpilaskonna sekretäriks valitakse kinnisel hääletusel ksv. M. Piile (E. N. Ü. S.) — poolt 20, erapooletuid 2.

Revisjoni toimkonna juhatajaks valitakse ksv. Luutsalu (E. K. R.). Akadeemilise kohtu esindajateks valitakse ksv. A. Kippar (E. K. R.) ja H. Tõnisson (E. Ü. S.), asemikkudeks — ksv. Väli (E. K. R.) ja Haavistu (Põhjala).

Üldtoimkonna liikmeks valitakse ksv. H. Valgerist, (E. N. Ü. S.), tervishoiu toimkonna liikmeks ksv. Kiisel väljastpoolt edustust ja kultuurtoimkonna liikmeks ksv. H. Valgerist (E. N. Ü. S.).

5.

Ksv. I. Tõnisson märgib, et Ülikooli Valitsus ei kinnitanud mitmesugustel põhjustel endist Haigekassa põhikirja. Esitatud Tervishoiu

Toimkonna põhikiri on leidnud era-üliõpilise segakomisjoni poolt heakskiitmist ja vastuvõtmist. Põhikiri võetakse mõningate parandustega 19 häälega poolt ja 1 erapooletuks jäämisel teisel lugemisel vastu.

Tervishoiu Toimkonna abistamise määruste vastuvõtmine võetakse teise koosoleku päevakorda.

6.

Üliõpilaskonna esindus ja kohtukorra põhimõtete juures puhkevad pikemad kordade väljatöötamise protseduuri käsitlevad vaidlused, ilma et kordade põhimõtteid sisuliselt arutatakse. Loetakse ette ainult esinduskorra põhimõtted ja peale vaidlusi võetakse vastu ettepanek, millega edustus teeb üliõpilaskonna juhatajale ülesandeks välja töötada üliõpilaskonna esindus ja kohtukorra eelnõu ja selle saatmise organisatsioonidele tutvumiseks. Väljatöötavate eelnõude aluseks otsustatakse võtta ettetoodud põhilised.

7.

Järgmine edustuse koosolek otsustatakse pidada vaheajata.

14. EDUSTUSE 7. KOOSOLEK

algab otsekohe pärast eelmise koosoleku lõpetamist. Koos on 21 liiget. Koosolekut juhatab ksv. I. Tõnisson, protok. ksv. A. Kippar.

Päevakorras: 1. Tervishoiu toimkonna põhikiri 3-dal lugemisel ja Tartu Üliõpilaskonna Tervishoiu Toimkonna abistamise määrused ja kord. 2. Läbirääkimised.

1.

Tervishoiu Toimkonna määruste ja korra pealkirjas otsustatakse jätta ära pealkirjas „kord“, tehakse mõningad parandused ja Tartu Üliõpilaskonna Tervishoiu Toimkonna määrused võetakse 20 häälega poolt ühel häälel vastu.

Samuti võetakse vastu Tervishoiu Toimkonna põhikiri kolmandal lugemisel ühelhäälel ning mõlemad eelnõud otsustatakse esitada Ülikooli Valitsusele kinnitamiseks.

2.

Läbirääkimiste all ksv. Vaigo juhib tähelepanu üliõpilaskonna toimetiste kirjastamise normaalkorra tarvidusele ja peab vajalikuks RA puhul hankida summasid kirjastusfondi.

8. detsember ja üliõpilaskond.

Vapside riigipöörde kavatsus 8. detsembril Tallinnas ei ole mõnevõrra ka puudutamata jätnud üliõpilaskonda. Terve rida Kadaka tee salakoosolekul tabatud isikutest kuulus mitmesse üliõpilaskonnas. Samuti oli vapside „Rahvuskongressi“ koosseisu pandud ülikooli õppejõude, kes asjast midagi ei teadnud. Ei puudunud ka üks õppejõud kavatsesid uue valitsuse nimekirjas.

Üliõpilaskonna üldiseid meeleolusid väljendas kindlasti üliõpilaskonna juhataja telegramm riigivanem K. Pätsile, milline oli järgmise sisuga:

„Kõrgeauline härra Riigivanem, Tallinnas.

Eesti üliõpilaskond võttis vastu tõsise rahuldustundega teate meeletoovast teostamise vältimisest

ning soovib valitsusvõimudele kordaminekut Eesti riigielu edasiviimiseks demokraatliku põhiseaduse alusel ilma kardetavate vapustuste hädahüta tulevikus. Eesti Üliõpilaskonna juhatus.“

Üliõpilaskonnas, kelle liikmete hulka mässutegelasi kuulus, võtsid kiire korras omad seisukohad. Esimesena sai teatavaks, et korp. Frat. Estica on oma liikmete hulgast välja heitnud mässutegelased vilistlased Paul Laamani ja Hans Parise.

11. detsembril käis korp. Sakala neljaliikmeline delegatsioon riigivanema juures ja tegi talle teatavaks, et korporatsioon Sakala on oma liikmete hulgast välja heitnud A. Sirgu ja Ed. Kubo. Delegatsioon soovis riigivanemale önnel mässukavatsuse likvideerimise puhul.

„Rahvuskongressi“ liikmete nimekirja pandud prof. J. Uluots ja J. Tõnisson on ajakirjanduses avalda-

nud avaliku seletuse, milles toonitavad, et neil ei ole midagi teada olnud sarnasest „rahvuskongressist“ ega selle otsest.

ÜLIKOOI LÕPETAJAD.

Filosoofiateaduskonnas lõpetasid ülikooli: Elisabet Daniel (c. l.), Nikolai Hahn, August Kruus, Rudolf Põldmäe; õigusteaduskonnas Elsa Kuus, Georg Ojamaa, Johan Tohver; majandusteaduse osakonnas Jüri Adila, Bernhard Bucht, Albert Kurvits, August Valvet; põllumajandusteaduskonna metsaosakonnas Karl Aasa.

JAANUARIS UUSI ÜLIÕPILASI EI VÕETA.

Nagu nüüd selgub, ei saada jaanuaris ülikooli vastu võtta üliõpilasi, kes soovivad immatrikuleeruda esmakordselt. Uute, ülikooli vastu võetud üliõpilaste norm on täis, kuna ükski noortest üliõpilastest ei ole

õppemaksu maksmata jätnud ega eks-matrikuleeritud, nagu algul arvata võis.

Seega jääb ära ka pidulik immat-rikulatsiooni toiming.

Jaauaris võetakse ülikooli vastu ainult neid üliõpilasi, kes enne on Tartu ülikoolis õppinud ja soovivad katkestatud õpinguid jätkata. Nad võetakse vastu endisesse teaduskon-da. Teaduskonna vahetus on neil võimata. Samuti võib ülikooli vastu võtta neid isikuid, kes välis-maa kõrgemates õppeasutistes õppi-nud. Nende vastuvõtmine otsusta-takse igal juhtumisel eraldi.

KINNITAMISED.

Edasi kinnitati ametisse närvi-kliiniku noor. ass. S. Zlaff.

Diploomitud edasiõppijaks ole-mise aega pikendati V. V a r a m a a l e. Diploomitud edasiõppijaks aja-loolise usuteaduse alal kinnitati mag. theol. A. V ö ö b u s.

Teaduslikku stipendiumi lääne-meresoome keelte alal pikendati M. T o o m s'ile.

SÕIDAVAD VÄLISMAALE.

Teaduslikult otstarbel sõidavad välismaale prof. L. P u u s e p p ja assist. A. K o v k i n; esimene sõidab arstiteaduskonna esindajana 10-dale kirurgide kongressile Kairos.

UTRECHTI ÜLIKOOL 300. AASTANE.

Ülikoolile on tulnud kutse Ut-rechti ülikoolilt Hollandist, osa võt-ta tema 300-aastasest juubelist tule-va aasta juunikuus.

EKSAMITEGIJAJID KESKMI-SELT.

Ülikooli ennejõulune eksamate hooaeg lõppes 14. dets, olles kest-nud nädala. Eksamate tegemisel ei ole märgata olnud sel hooajal erilist tungi mingisugustel ainetel. Eksami-tegijaid on olnud üldiselt keskmi-selt.

Jaauaris eksamitesoon algab 15., kestes 27. jaauarini.

PROF. EMER. G. LANDESEN †.

13. detsembril suri Tartus end. ülikooli anorgaanilise keemia korra-line professor Georg Rudolf Wil-helm Landesen.

Prof. emer. G. Landesen sündis 8. jaauaril 1866. a. Saratovi kuber-mangus arsti pojana, 1885. a. sügi-sel immatrikuleerus Tartu ülikooli õppima keemiat. Lõpetas ülikooli 1891. aastal ja omandas järgmisel aastal cand. chem. astme. Töötas 1891—1895. a. laborandina Tartu üli-kooli keemia laboratooriumis, olles samal ajal matemaatika ja füüsika

õpetajaks Tartu Tütarlaste Gümnaa-siumis. Tegi 1898. a. magistrandi-eksami ja promoveeris 1906. a. Pe-terburi ülikoolis keemia magistriks.

Valiti 1903. a. Tartu ülikooli kee-mia eradotsendiks, 1909. a. erakorra-liseks professoriks, millisel kohal töötas kuni 1. juulini 1932. a., mil läks pensionile. Pidas peale profes-suurilt lahkumist veel 1933. ja 1934. a. loenguid eradotsendina.

Prof. G. Landesenilt on ilmunud hulk teaduslikke töid tema erialalt. Kadunu kuulub korporatsioon „Estonia“ vilistlasperre.

Matusepäeval, 16. dets., oli üli-õpilaskonnas lein ja üliõpilaskonna nimel asetati kadunu kalmule pärj.

TÄHTPÄEVAD 1936. A. ESI-MESEL POOLAASTAL.

Semestri algus on 15. jaauaril, lõpp 1. juunil.

Ülikooli sisseastumissooviavaldu-sed, mida võetakse vastu ainult endistelt üliõpilastelt, kes soovivad jat-kata poolelijäänud õpinguid samas teaduskonnas, kus nad enne on õppi-nud, tulevad esitada Ülikooli Valitsu-sele kuni 15. jaauarini. Kuna uute üliõpilaste vastuvõtmist pole, siis jääb ära ka traditsiooniline pidulik immatrikulatsioonitoiming.

Viimaseks tähtjaks, mil rektori poolt maksvaks tunnustatud põhjus-tel veel lubatakse immatrikuleeruda, on 5. veebruar.

Õppemaksust vabastamise, õppe-maksu tähtaja pikendamise, õppe-maksu osade kaupa maksmise ja abi-rahha saamise sooviavaldiste sisseand-mise, Vabaduse Risti kavaleride, Va-badussõja invaliidide laste ning õp-pursõdurite registreerimise viimseks tähtpäevaks on 5. veebruar.

Õppemaksude ja praktiliste tööde maksude õiendamise kui ka loengu-tele kirjutamise viimseks tähtpäe-va on 22. veebruar.

Kõik loengud ja muu õppetöö algab 27. jaauaril ja ei või lõp-peda enne 9-ndat maid.

Kõik üliõpilased on kohustatud hiljemalt 2 nädala jooksul pärast õp-petöö algust oma aadressi ülikooli kantseleist saadaval aadressilehel üles andma. Korterit muutmise-st õppeaja vältusel tuleb uus aadress hiljemalt 3 päeva jooksul ülikooli kantseleisse teatada.

Kõik üliõpilas- ja akadeemilised organisatsioonid peavad hiljemalt 19. veebruariks esitama Ülikooli Valitsu-sele oma liikmete ja juhatuse nimes-tikud ning korteri asukohaga.

PROF. EMER. DR. G. L. MASING 90. AASTANE.

90. aasta sünnipäeva pühitses 3. detsembril endine Tartu ülikooli

slaavi filoloogia korraline professor, praegune prof. emer. dr. Gotthilf Leonhard Masing. Tartu ülikooli juures töötas juubilar tervelt 45 aastat, minnes pensionile 1926. a. 1. jaauaril. Ülikooli juurde asus õppe-jõuna auväärt vanadusse jõudnud teadusemees tööle Jurjevi ülikooli päevil, 1880. a., vene kirjanduse ja keele alal dotsendi kohustetähtjana. Korraliseks professoriks nimetati ta 1905. a. oma ameti 25. a. juubeli pu-hul. Eesti ülikooli tegevuse algusel kutsuti ta 1919. a. 20. augustil slaavi filoloogia õpetoolile õppejõuks, kus oli õpetajaks kuni 80. eluaastale jõudmiseni.

Juubilar on sündinud Saaremaal, Mustjala kirikumõisas, õpetaja po-jana.

PROF. DR. L. PUUSEPP 60-AAS-TANE.

3. detsembril pühitses prof. L. Puusepp, Tartu ülikooli korraline professor neuroloogia alal ja Üli-kooli Närvikliiniku juhataja oma 60. sünnipäeva. Ühtlasi võis õppejõud tagasi vaadata oma 25. a. tegevusele professorina.

L. Puusepp on sündinud 3. dets. 1875. a. Kiievis.

Juubilar on olnud Eesti Neuro-loogia Seltsi asutajaid ja esimehi, Tartu Prantsuse Teadusliku Insti-tuudi asutajaid ja president, ajakirja „Folia Neuropathologia“ asutajaid ja toimetaja, kuulub „Eesti Arsti“ ja mitme välismaa teadusliku aja-kirja toimetusse, on Portugali Tea-duste Akadeemia liige, mitmete välis-maa teaduslike seltside kirjava-hetaja ja auliige ning ülikoolide au-doktor. Arstiteaduslike teenete eest on saanud vene, prantsuse jt. aumärke. Prof. Puuseppal on avalda-tud üle 150 töö.

Eesti Neuroloogia Selts korral-das silmapaistva teadusmehe ja oma asutaja liikme sünnipäeva puhul 8. dets. ülikooli närvikliiniku auditoo-riumis piduliku koosoleku, mille juu-bilarile toodi rohkesti tervitusi. Üliõpilaskonna nimel tervitas õppe-jõudu tervishoiu toimkonna arst E. Jakobson.

AKAD. ORIENTALISTIDE ÜHING.

Ülikooli juures on registreeritud Akadeemiline Orientalistide Ühing, milline tahab enda ümber koondada kõiki orientalistlike harrastus-tega isikuid. Ühingu asutamiskoos-olekut peeti 10. detsembril, kus ju-hatus valiti. Ühingu esimeheks va-liti ülikooli raamatukogu abijuha-taja E. Vigel ja teisteks juhatuse liikmeteks dots. L. Leesment ja mag. H. Masing.

Ühingu esimeseks suuremaks ülesandeks on kõigi Eestis olevate idamaiste materjalide registreerimine.

Ühing peab oma esimese ettekande koosoleku tuleva aasta veebruaris.

CIE 1936. AASTA KONGRESS EESTIS?

Üliõpilaskonna juhatuse viimasel koosolekul on arutatud Rahvusvahelise üliõpilasliidu — CIE — aasta konverentsi Eestis pidamise võimalusi ja väljavaateid. Nagu SELL keskbüroo istungil saadud informatsioonist selgub, oleks tuleval aastal Eesti Üliõpilaskonnal võimalik saada Rahvusvahelise Üliõpilasliidu Konverentsi korraldamist oma kätte. Eesti tutvustamise seisukohalt laialdastele akadeemilistele ringkondadele üle maailma oleks selle konverentsi korraldamine suure tähtsusega. Üliõpilaskonna juhatus kaalus kõiki võimalusi ja otsustas konverentsi korraldamise küsimuses pöörduda Vabariigi Valitsuse poole. Kui sealt poolt ollakse huvitatud konverentsi Eestis korraldamisega ja vajalikku toetust määratakse, siis on üliõpilaskond nõus konverentsi korraldamist omale võtma. Sarnase rahvusvahelise ulatusega konverentsi korraldamine on loomulikult seotud suurte kuludega, milliste katmiseks üliõpilaskonnal endal summad puuduvad.

Vastavale poole on pöördunud asjakohase memorandumiga ja ette toodud üksikasjalikud kuluarvestused, mis konverentsi Eestis korraldamisel arvesse tuleksid. Haridusminister on CIE konverentsi Eestis pidamise küsimusse suhtunud heatahtlikult.

2 STIPENDIAATI SOOME.

Endiste aastate eeskujul määrati Soome valitsuse poolt ka käesoleva õppeaasta jaoks kaks stipendiumi à 7.500 Smrk. eestlastele Soome ülikoolis edasiõppimiseks. See summa on antud Eesti saatkonna käsutada. Vabariigi Valitsus kinnitas stipendiumi osalisteks kadunud prof. Põllu poja stud. phil. Ago Põllu Soome ja Põhjalaade ajaloo alal Helsingi üli-

kooli juurde ja stud. Aleksander Palsi, põllumajanduse ja metsateaduse alal Helsingi ülikooli juurde.

SELL TALIOLÜMPIAAD KÜSIMUSMÄRGI ALL.

Nagu SELL keskbüroo istungil selgus, ei saa Leedu üliõpilaskond mitmesugustel põhjustel oma peale võtta Kaunases järjekorralise SELL talispordi olümpiaadi korraldamist, nagu see kindlaksmääratud järjekorras peaks Kaunases pidamisele tulema tuleva aasta algul. Keskbüroo istungil avaldati soovi, et Eesti Üliõpilaskond võtaks olümpiaadi korraldamise oma peale.

Üliõpilaskonna juhatuses otsustati olümpiaadi Eestis mitte pidada. Äraütlemise põhjuseks on kõigepealt ainelised võimalused. Samuti ei peeta ka soovitavaks, et juba kindlaksmääratud korras kergelt muudatusi ette võetaks. Nõnda paistab, et järjekorraline SELL talispordi olümpiaadi korraldamise küsimus jääb lahtiseks. Võimalik, et olümpiaadi korraldab siiski Leedu, kuid tehnilistel põhjustel oleks siis võistlused pooliku programmiga.

AK. HÕIMUKLUBI TÖÖST.

Klubi jõuluõhtu soomekombe järge peeti 3. dets. s. a. Üliõpilasmajas. Kokkutulnuid õppejõude, stipendiaate ja kaasvõitlejaid tervitas esimees prof. J. Uluts. Soome stipendiaat ksv! Eino Arohonka pidas soome pudrukõne ja hr. G. Breyer esines ungari lauludega. Osavõtjaid oli 80 inimest.

Klubi Soome Vabariigi 18. aastapäeva aktus peeti 6. dets. s. a. Ülikooli aulas. Kavast: tervituskõne — hr. rekt. Köpp, peakõne — dr. O. Liiv ja muusikalisi ettekandeid hr. L. Milk'ilt prl. H. Kann'ilt ja Akad. meeskoorilt.

Eelmiste aastate eeskujul korraldab Akad. Hõimuklubi Kolmekuninga päeval 6. jaan. 1936 koolides liivikeelt õppivaile Liivi lastele jõulupuud ühes kingitustega. Jõulupuud korraldama sõidavad juhatuse liikmed stud. phil. Salme Sinimets ja stud. agr. Heino Sein. Ühtlasi on loota ka Soome Üliõpilaskondade Liidu esindaja kaasasõitu. et tut-

vuda kohapäälsete Liivi oludega. Jõulupuud korjanduslehed. mis antud üliõpilasorganisatsioonidesse, palub Akad. Hõimuklubi juhatus tagasi tuua 20. detsembriks Ak. Hõimuklubisse, Üliõpilasmaja, tuba nr. 25.

ÜLIÕPILASSEGAKOORI VIILISTLASKOGU.

Tartu Üliõpilassegakoori juurde on asutatud viilistlaskogu. Viilistlaskogu põhikiri on 25. novembril kinnitatud. Asutamiskooolekul valiti kogu juhatuse esimeheks notar H. Vihalem, abiesimeheks pr. Moora ja teisteks liikmeteks Kivik, Neeme ja Voore.

AK. SPORDIKLUBI PEAKOOSOLEK.

3. dets. pidas Akadeemiline Spordiklubi oma peakoosolekut. Klubi on enda ümber koondanud pea kõik meie paremad üliõpilassportlased. Ka on klubi majanduslik olukord viimasel ajal tunduvalt paranenud. Eelolev tegevusaasta peab kujunema klubile töörohkeks, kuna ees seisavad olümpiamängud. Klubi tahab seltskonnaga tihedamasse ühendusse astuda. Tuleval aastal tahetakse esineda klubi oma jalgpalli meeskonnaga ja samme astuda, et Eesti-Läti maavõistlus korraldatakse Tartus.

Klubi juhatuse esimeheks valiti A. Reisner, abiks A. Luud ja teisteks juhatuse liikmeteks R. Keres, F. Ütt, L. Tiitso ja ametita juhatuse liikmeteks A. Kalamees, A. Kondor ja E. Martma.

Kiri toimetusele

Tavoittamatta muulla tavoin kaikkia niitä eri järjestöihin kuuluvia lukuisia heimoveljiä ja -sisariä, jotka ystävällisyydellään ja avuliaisuudellaan saivat oleskeluni Eestissä muodostumaan unohtumattomaksi elämykseksi, pyydän tämän lehden suosiollisella avulla ilmaista heille kaikille parhaimmat kiitokseni.

Helsingissä, 9. 12. 1935.

Urho Valjakka.

Käesoleva aastakäigu sisukord ilmub ühes jaanuarikuu numbriga.

Toimetus.

Ilmub 15 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1¹/₂ krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: **V. Pärtelpoeg.** Tegevtoimetaja: **Jaan Ots.** Toimetuse liikmed: **A. Eliaser, H. Tõnisson.**
Väljaandja: **Tartu Üliõpilaskonna Edustus.** Toimetuse aadress: **Üliõpilasmaja, Tartu.**

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus 1935.

M. JÄNESE SUURÄRI

valmisriiete eriosakond

soovitab oma räsepatöökojas viimase moe järgi valmistatud laitmatult istuvaid

naiste sügise- ja talve- mantleid
meeste sügise- ja talve- palituid
ning ülikondi

TELLIMISTE VASTUVÕTMINE JA KIIRE TÄITMINE
HINNAD VÄGA MÕODUKAD!

Tartus, Kaubahoov 9-10-11-12

KÖNETRAAT 5-91

TÖÖKOJA KÖNETR. 14-69

ASUTAT. 1899. A.

Ühisus

Lõuna-Eesti Eksporttapamajade

lihatooted

on

parimad ja odavamad

„Uus Eesti“

on sisukam ja huvitavam rahvuslik aja-
leht. Toob iga päev täpselt ja kiirelt tea-
teid sise- ja välismaalt.

„Uus Eesti“

kaitseb meie riigi ja rahva üldhuvisid.

„Uus Eesti“

kaastöölisteks on nimekamad Eesti ava-
liku elu tegelased, ülikooli õppejõud,
tuntumad majanduselu juhid, kirjanikud,
kunstnikud jne.

PERENAISTELE on «Uus Eestis» pühen-
datud eriosa.

„Uus Eesti“

vähemalt kolme kuu tellijad, saavad
kaasa Põllutöökoja põllumajanduse aja-
kirja „Põllumajanduse“ poole hinnaga.

„Uus Eesti“

tellige omale veel täna. Tellimisi võta-
vad vastu kõik postkontorid ja „Uus
Eesti“ esindajad linnas ja maal.
